

Suomen maksutaseen kehityslinjat vuosina 1950 - 1974

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

Toimittaneet

Reino Airikkala ja Tuomas Sukselainen

Suomen Pankki

Helsinki 1976

ALKUSANAT

Tämän julkaisun tarkoituksena on muodostaa lukijalleen kokonaiskuva Suomen ulkomaisten liiketoimien tärkeimmistä kehityspiirteistä viimeksi kuluneen neljännesvuosisadan aikana.¹ Esityksen rungon muodostaa kuviokokoelma, jota tukee suppea teksti. Tarkastelu etenee maksutaseen yleiskuvan muodostamisen ja maksutasepolitiikan pääpiirteitten esittelyn kautta olennaisimpien maksutase-erien yksityiskohtaiseen käsittelyyn. Esitystapa pyrkii sekä kuvallisessa että sanallisessa ilmaisussa olemaan yleisluonteista, kokonaiskuvan ja keskeisten yhteyksien hahmotamista helpottavaa.

Julkaisuun on liitetty vuosien 1950-1974 maksutasetilastot, ulkomaisia saatavia ja velkoja sekä valuuttavarantoa koskevat tilastot sekä luettelo keskeisistä maksutasepoliittisista toimenpiteistä tuona ajanjaksona.

1. Suomen Pankki on julkaissut tältä ajalta aiemmin seuraavat laajemmat maksutasekatsaukset:

Bärlund, Ragni: Suomen maksutase 1950-1956, Taloudellisia Selvityksiä 1957, Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, Sarja A:18
ja

Airikkala, Reino: Suomen maksutase vuosina 1957-1967, Taloudellisia Selvityksiä 1958, Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, Sarja A:31.

Vuosittain on esitetty katsaus edellisen vuoden maksutasekehityksestä julkaisussa Bank of Finland Monthly Bulletin. Tämän käsikirjan tietoja voidaan tulevienkin vuosien aikana täydentää Monthly Bulletinissa julkaistavilla maksutaseartikkeleilla ja -tilastoilla.

"Suomen maksutaseen kehityslinjat vuosina 1950-1974" on laadittu Suomen Pankin kansantalouden osaston ulkomaantalouden toimistossa. Työhön ovat sen eri vaiheissa osallistuneet

Reino Airikkala
Timo Hämäläinen
Kerstin Jonsson
Vuokko Leinonen
Pirkko Miikkulainen
Tapio Peura
Tuomas Sukselainen
Timo Taivalaho

Apuaan julkaisun kokoamisessa ovat lisäksi antaneet ennen muita Suomen Pankin idänkaupan osasto, ulkomaisten pääomaliikkeiden osasto ja valuuttapoliittinen osasto.

SISÄLLYS

	Sivu	
I	Maksutaseen yleiskuva	7
	Maksutase	8
	Vaihtotase	10
	Pääomatase	12
II	Maksutasepolitiikka	15
	Maksutasepolitiikan päälinjat	16
	Kauppapolitiikka	18
	Valuuttakurssipolitiikka	20
III	Vaihtotaseen keskeiset kehityspiirteet	23
	Tavaroiden ja palvelusten vienti	24
	Vienti hyödykeryhmittäin	26
	Tavaroiden ja palvelusten tuonti	28
	Tuonti hyödykeryhmittäin	30
	Ulkomaankaupan hinnat ja vaihtosuhte	32
	Kauppatase	34
	Ulkomaankaupan tasapaino tavararyhmittäin	36
	Kauppavaihdon jakautuminen alueittain	38
	Palvelustase	40
	Pääomakorvaukset ja tulonsiirrot	42
	Vaihtotase ja suhdannevaihtelut	44
IV	Pääomataseen keskeiset kehityspiirteet	47
	Pitkäaikaiset ulkomaiset lainat	48
	Pääomantuonti ja investoinnit	50
	Velanhoito	52
	Lyhytaikaiset kauppaluotot	54
	Ulkomainen maksuvalmius	56
	Ulkomaiset saatavat ja velat	58

LIITTEET

	Sivu
1. Maksutasepoliittisia toimenpiteitä vuosina 1950 - 1974	61
2. Suomen maksutasetilasto vuosilta 1950 - 1974	97
3. Suomen ulkomaiset saatavat ja velat vuosien 1950 - 1974 lopussa	109
4. Suomen valuuttavaranto vuosien 1950 - 1974 lopussa	113
5. Selityksiä kuvioihin ja taulukoihin	115
6. Käytettyjä lyhenteitä	119

I MAKSUTASEEN YLEISKUVA

MAKSUTASE

Suomen maksutase vuonna 1974, milj. mk

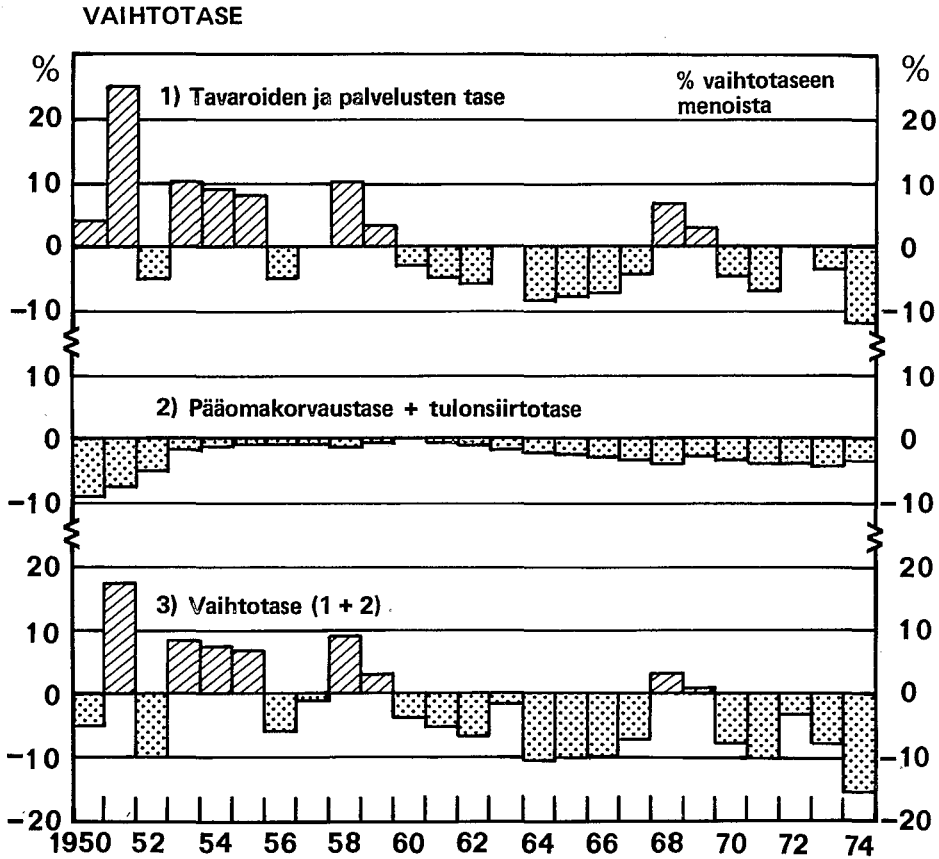
	Tulot	Menot	Netto
Tavarakauppa (vienti f.o.b., tuonti c.i.f.)	20 686	25 666	-4 980
Kauppan korjauseurat	-81	-68	-13
A KAUPPATASE	20 605	25 598	-4 993
Kuljetus (cif)	1 866	791	+1 075
Matkustus	1 178	852	+326
Muut palvelukset	1 398	1 293	+105
B PALVELUSTASE	4 442	2 936	+1 506
C TAVARA- JA PALVELUSTASE (A + B)	25 047	28 534	-3 487
Pääomakorvaukset	455	1 461	-1 006
Tulonsiirrot	59	128	-69
D VAIHTOTASE	25 561	30 123	-4 562
	Saatavat (lisäys -)	Velat (lisäys +)	Netto- saatavat
Pitkäaik. rahoituslainat ja toimitusluotot:			
nostot	-599	+2 730	+2 131
kuoletukset	+376	-1 537	-1 161
Suorat sijoitukset	-112	+132	+20
Muu pitkäaikainen pääoma	-13	-30	-43
E PITKÄAIKAISEN PÄÄOMAN TASE	-348	+1 295	+947
F PERUSTASE (D + E)			-3 615
Lyhytaikaiset kauppaluotot	-1 628	+2 895	+1 267
Muu lyhytaikainen pääoma	-189	+297	+108
Virheelliset ja tunnistamattomat erät			+765
G LYHYTAIKAISEN PÄÄOMAN TASE			+2 140
H YLEISTASE (E + G)	-243	-1 232	-1 475
Muiden valuutanpitäjien nettovelka	-186	+922	+736
I SUOMEN PANKIN VALUUTTAVARANNON MUUTOS (lisäys -)	+429	+310	+739

Maksutase on tilinpitoasetelma kansantalouden ulkomaisista liiketoimista tietyn ajanjakson, esimerkiksi vuoden, aikana. Se antaa kuvan tavaroiden, palvelusten ja tuotannon tekijä-palvelusten liikkeistä samaten kuin maan ulkomaisten saata-vien ja velkojen muutoksista. Maksutase laaditaan kahdenker-taisen kirjanpidon periaatteella, so. kukin ulkomainen lii-ketoimi kirjataan sekä maksutaseen tulo- että menopuolelle. Näin maksutaseen tulot ja menot - jos tilastointi on täsmäl-listä ja virheetöntä - ovat aina yhtä suuret.

Analysoitaessa kansantalouden ulkomaisten taloussuhteiden tasapainoisuutta maksutaselaskelma kuitenkin jaetaan osa-taseisiin, joiden tulot ja menot saattavat poiketa toisis-taan. Oheisessa taulukossa on esitetty paitsi Suomen maksu-taseen keskeiset osataseet liiketoimien mukaan jaoteltui-na (A, B, C, E, G ja I) myös analyttisesti mielenkiin-toiset yhdistelmätaseet vaihtotase (D), perustase (F) ja yleistase (H). Näiden talouspoliittisesti tärkeiden mak-sutasekäsitteiden sisältö selviää taulukosta ja jäljemmästä tarkastelusta. Alijäämä vaihtotaseessa merkitsee kansanta-louden ulkomaisen velan kasvua tai saatavien vähenemistä, so. maan ulkomaisen nettovelan kasvua. Perustaseen alijäämä merkitsee vastaavasti lyhytaikaisen nettovelan kasvua ja yleistaseen alijäämä lopulta niinikään nettovelkaantunei-suuden osittaista kasvua, valuuttareservien hupenemisena.

Koska maksutasetilastoinnissa ei päästä täyteen virheettö-myYTEEN, on tilaston täsmäämiseksi lisättävä korjaustermi "virheelliset ja tunnistamattomat erät". Yleensä tämän erän katsotaan kuvastavan lyhytaikaisten pääomanliikkeiden kehi-tystä.

Vaihtotase kuvaa maan osallistumista tavaroiden ja palvelusten sekä tuotannontekijäpalvelusten kansainväliseen vaihtantaan. Niin ikään siihen sisällytetään vastikkeettomat tulonsiirrot. Vaihtotaseen alijäämäisyys merkitsee sitä, että kansantalouden investoinnit ylittävät kotimaisen säästämisen ja maa velkaantuu tai vähentää saataviaan ulkomaihin nähden. Ylijäämäinen vaihtotase merkitsee päinvastaista kehitystä.

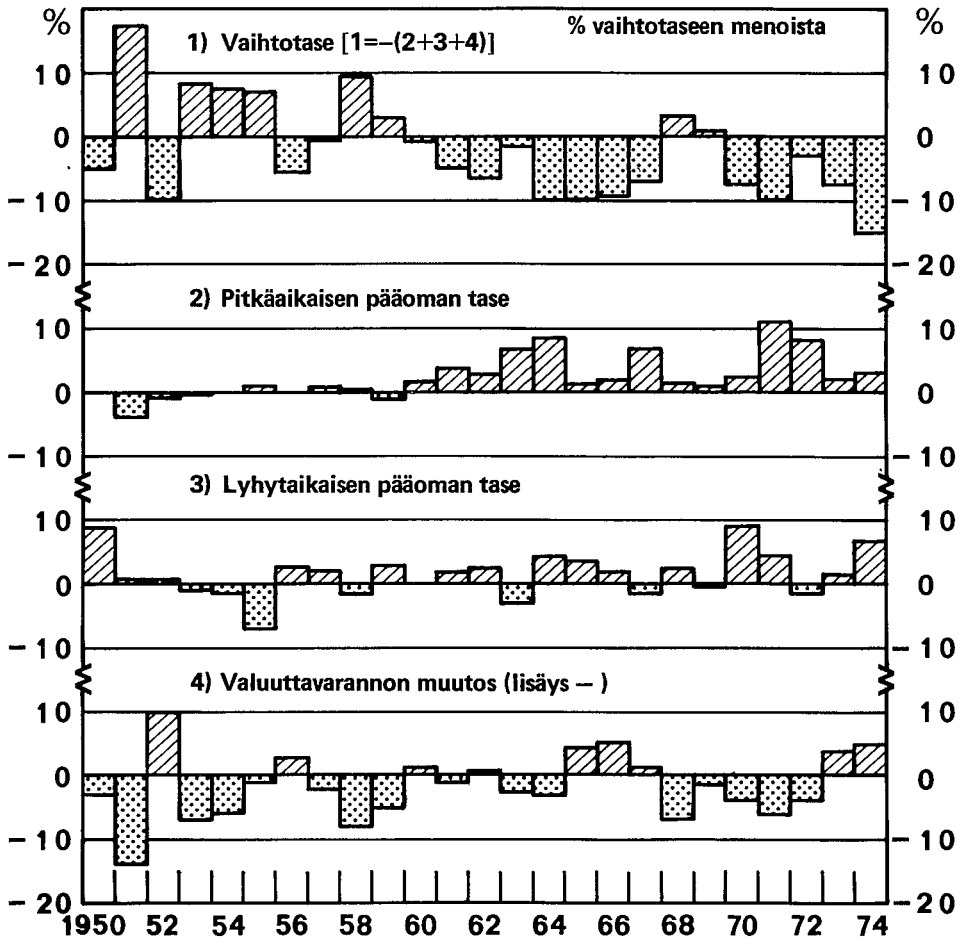
Suomen vaihtotaseessa ei 1950-luvulla ollut havaittavissa selviä kehityssuuntia. Puitteet kansainvälisten liiketoimien harjoittamiselle olivat tiukasti rajatut eivätkä kansantalouden mahdolliset tasapainottomuudet päässeet maksutaseessa esiin. Tavaroiden ja palvelusten kauppaa oli keskimäärin vien-

tivoittoa, joskin jyrkkää vaihtelua ylijäämien ja alijäämien välillä esiintyi. Maan ulkomaista velka-asemaa kuvaava pääomakorvaustase oli jo selvästi alijäämäinen ja vuosikymmenen alussa myös tulonsiirtomenot (sotakorvaukset) rasittivat vaihtotasetta, joka kuitenkin oli keskimäärin hieman ylijäämäinen.

Maksutasekehityksen puitteet muuttuivat ratkaisevasti 1960-luvulle siirryttäessä. Ulkomaankaupan säännöstelyn purkaminen, assosioituminen EFTAan ja monenkeskinen kaupanesteiden vähentäminen kiinteyttivät olennaisesti kansantalouden kytkentöjä ulkomaailmaan. Maksutasekehityksessä alkoi esiintyä selvää tasapainottomuutta. Vaihtotase oli alijäämäinen miltei koko vuosikymmenen, mutta erityisesti sen keskivaiheilla. Tuonnin osuus kokonaistarjonnasta siirtyi uudelle, korkeammalle tasolle ja tavaroiden ja palvelusten kauppa oli keskimäärin selvästi tuontivoittoa. Kotimainen tuotantokapasiteetti ei kooltaan eikä rakenteeltaan vastannut voimakkaasti paisuvan kysynnän vaatimuksia. Merkittävä ilmiö 1960-luvun vaihtotasekehityksessä oli pääomakorvausmenojen paiminen ja pääomakorvaustaseen suhteellisen alijäämän kolminkertaistuminen. Tämä seurasi vaihtotaseen alijäämäisyyden rinnakkaisilmiöistä, ulkomaisen velkaantuneisuuden kasvusta vuosikymmenen aikana.

1970-luvun alkupuoliskolla, erityisesti vuodesta 1972 lähtien, vaihtotaseen vajauksellisuus lisääntyi huomattavasti. Sekä tavaroiden ja palvelusten taseen että pääomakorvaustaseen alijäämät kasvoivat. Kotimaiset tuotantoresurssit olivat pitkään täydessä käytössä ja kysyntäpaineet purkaantuivat sekä tuontiin että hintoihin rasittaen samalla myös kansantalouden kykyä tyydyttää ulkomaista kysyntää. Nopeasti lisääntyneen velkaantuneisuuden kustannukset kasvattivat pääomakorvaustaseen alijäämää.

PÄÄOMATASE

Pääomataseeseen kirjataan kansantalouden ulkomaisten saata-
vien ja velkojen muutokset. Vaihtotaseen vuotuista ylijäämää
(alijäämää) vastaa markkamääräisesti yhtä suuri pääomataseen
alijäämä (ylijäämä). Pääomataseessa jaetaan ulkomaiset rahoit-
usliiketoimet pitkäaikaisiin (= vuotta pidempiin), lyhytai-
kaisiin ja varantojen muutoksiin.

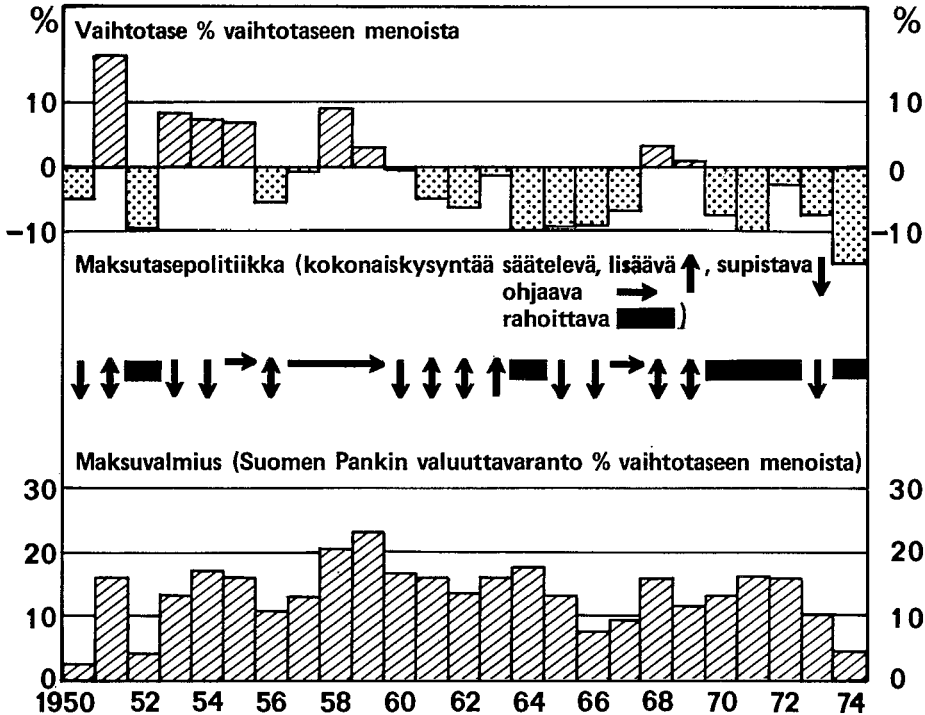
Vaihtotaseen ylijäämä näkyi 1950-luvulla maksutaseen pääoma-
puolella valuuttavarannon karttumisena. Pitkäaikaista laina-
pääomaa ei nettomääräisesti tuotu maahan ja kauppaluottolina
tapahtuva lyhytaikaisenkin pääoman tuonti oli vähäistä. Kan-
sainväliset pääomamarkkinat olivat suppeahkot ja suomalais-
ten lainanottajien ulottumattomissa.

Sekä julkisen että yksityisen sektorin tavaroiden ja palvelusten kysyntä oli 1960-luvulla avautuvassa taloudessa voimakasta ja ylitti kotimaisen tulonmuodostuksen. Syntynyt rahoituksen ylikysyntä tyydytettiin ulkomaisella, lähinnä pitkäaikaisella pääomantuonnilla. Kansainvälisten pääomamarkkinoiden elpyminen ja avautuminen myös Suomelle oli olennainen edellytys tälle kehitykselle. Tuntuva pääomantuonti merkitsi maan ulkomaisen velka-aseman ratkaisevaa muuttumista. Vuosikymmenen alussa Suomen ulkomainen nettovelka vastasi vain noin 3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuosikymmenen lopulla oli velkaantuneisuus näin mitattuna saavuttanut jo 10 prosentin tason.

1970-luvun alkupuoliskolla tuotiin maahan erittäin paljon sekä pitkä- että lyhytaikaista pääomaa. Lyhytaikaisen kauppaväen huomattava kasvu liittyi tuonnin arvon nopeaan kasvuun. Vuoden 1974 lopussa ulkomainen nettovelka ylti yli 13 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Suoranaisten luotto- ja sijoitusliiketoimien ohella sisältyy pääomataseeseen myös valuuttavarannon, so. Suomen Pankin, pankkien ja valtion likvidien ulkomaisten nettosaatavien muutos. 1950-luvun alkaessa ei Suomella ollut nettomääräisesti lainkaan valuuttavarantona pidettäviä ulkomaisia saatavia. Säännöstelyn aikana ei maksuvalmiuden käsitteellä ollut nykyistä merkitystäkään. Vuosikymmenen mittaan varanto kuitenkin karttui riittävästi 1960-luvun avotaloutta varten. Vuosikymmenen puolivälin tienoilla valuuttavarantoon alkoi kohdistua kasvava valuutan ylikysynnän aiheuttama paine. Vuoden 1967 devalvaation jälkeen vaihtotaseen väliaikainen ylijäämä pääomantuonnin tukemana kohotti varannon nopeasti turvallisemmalle tasolle. 1970-luvun alussa varanto aluksi edelleen karttui ja alentui sitten vuosina 1973 ja 1974 huomattavasti.

MAKSUTASEPOLITIIKAN PÄÄLINJAT

Maksutaseen tasapainottomuusongelmat ovat olennaisesti liittyneet suomalaiseen talouspolitiikkaan viimeksi kulu- neen neljännesvuosisadan ajan. Uhka valuuttavarannon ehtymisestä - maksuvalmiuskriisistä - on jatkuvasti milloin akuuttina milloin etäisempänä vaikuttanut talouspoliittiseen päätöksentekoon. Maksutasepolitiikka on talouspoli- tiikkaa, jonka ainoana tai eräänä ensisijaisena tavoitteena on vaikuttaa kansantalouden ulkomaisten liiketoimien tasoon tai rakenteeseen. Maksutaseongelmia kuvastavat yllä olevassa kuviossa vaihtotaseen ja valuuttavarannon kehitys- urat.

Pelkistetysti on Suomen maksutasepolitiikan tavoitteena ollut ulkomaanvaluutan kysynnän ja tarjonnan epäsuhtaan eli itse

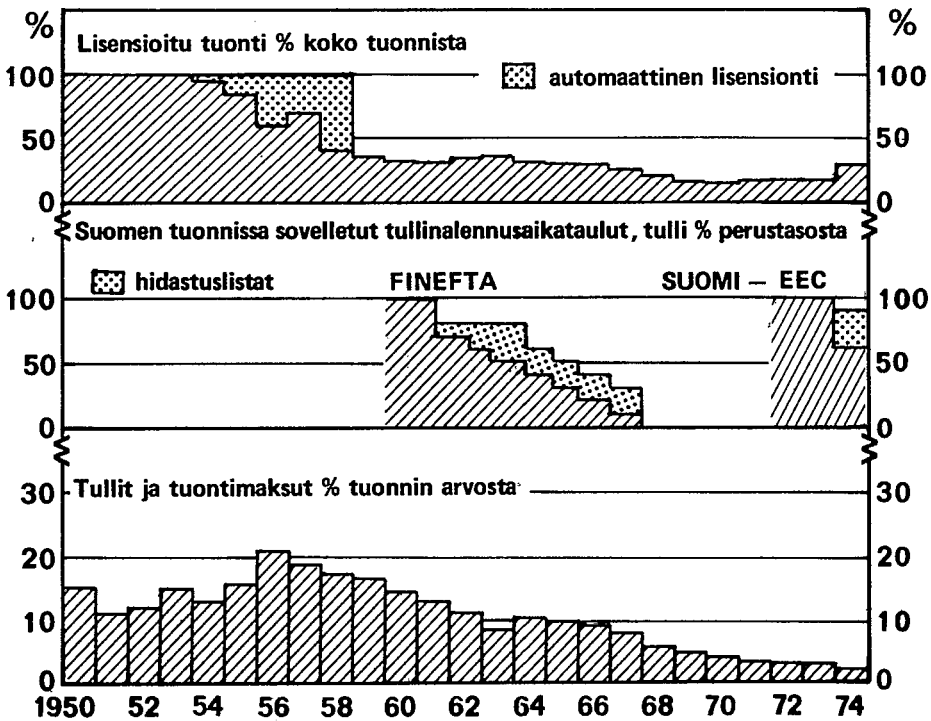
asiassa ylikysyntään vaikuttaminen. Ulkomaanvaluutan ylikysyntää voidaan hillitä kolmella tavalla: hillitsemällä kokonaiskysynnän kasvua kotimaassa (alaspäin suunnattu nuoli kuviossa), ohjaamalla kysyntää ulkomaisista kotimaisiin hyödykkeisiin (vaakasuora nuoli) ja rahoittamalla ylikysyntää joko passiivisella tai aktiivisella pääomantuontipolitiikalla (suorakaide). Kuvioista käy ilmi kunakin vuonna ensisijaisesti harjoitetun maksutasepolitiikan luonne.

1950-luvun maksutasepolitiikka oli perusluonteeltaan kokonaiskysyntää ohjaavaa. Tiukka ulkomaankaupan säännöstely pidätteli tuontitavaroihin kohdistuvaa kysyntäpainetta ja käänsi ainakin osan siitä kotimaiseen tuotantoon. Määrällisen kiintiöinnin ohella vaikutettiin tuontikehitykseen tuontitalletusjärjestelmän, tuonnin käteismaksujärjestelmän ja valuuttakurssipolitiikan avulla. Säännöstelyoloissa harjoitettiin kokonaiskysynnän säätelyä lähinnä työttömyys- ja inflaatio-ongelmien edellyttämällä tavalla.

1950-luvun lopulta lähtien kokonaiskysyntää ohjaavasta maksutasepolitiikasta asteittain luovuttiin vapauttamalla tuonti suurimmaksi osaksi määrällisistä rajoituksista ja alentamalla tullitasoa FINEFTA- ja GATT-sopimusten puitteissa. Painopiste siirtyi 1960-luvulla selvästi kokonaiskysynnän säätelyyn. Myös kysyntää ohjaavaan politiikkaan turvaututtiin tulo- ja hintapolitiikan tukeman devalvaation muodossa. Vaihtotasevajauksen aktiiviseen rahoittamiseen ryhdyttiin vuonna 1967 nostamalla valmiusluotto Kansainväliseltä Valuuttarahastolta.

1970-luvun alkupuoliskon maksutasepolitiikkaa voitaneen luonnehtia yleissävyiltään rahoittavaksi. Vapaamielisen lupapolitiikan mahdollistama runsas pääomantuonti ja vuosina 1973 ja 1974 valuuttavarannon käyttö kattoivat huomattavan ja kasvavan vaihtotasevajeen. Myös kokonaiskysynnän säätelyä pyrittiin käyttämään ulkoisen tasapainon turvaamiseksi.

KAUPPAPOLITIIKKA

Kauppalititika on se osa yleistä maksutasepolititikkaa, jonka toimenpiteet kohdistuvat välittömästi ulkomaankauppaan, vientiin ja tuontiin.

Määrälliset rajoitukset sekä kahdenväliset kauppa- ja maksusopimukset hallitsivat Suomen 1950-luvun ulkomaisia taloussuhteita. Kehitys kohti vapaampaa kauppaa alkoi kuitenkin jo lisenssitoiminnan uudelleenorganisoinnin jälkeen vuonna 1953.

Vuoden 1957 devalvaatiota seurasi sitten laaja lisensioinnin automatisointi ja lisenssipakon poistaminen. Toinen huomattava kehityspiirre oli monenvälisen kaupan laajeneminen - tälle oli alkuna ollut jo vähän ennen devalvaatiota tärkeimpien läntisten kauppatuttavien kanssa solmittu sopimus.

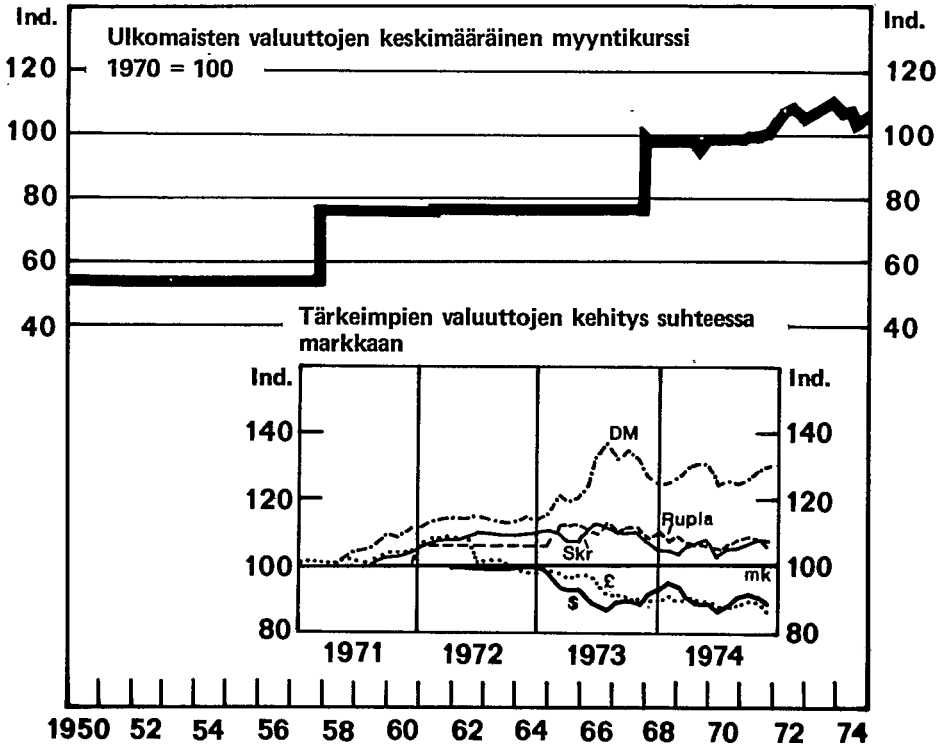
Suomen assosioituminen EFTAan v. 1961 aloitti uuden kauden kauppapolitiikassa. Teollisuustuotteiden tullit - tekstiili- ja metalliteollisuustuotteita sisältävää hidastumislistaa lukuun ottamatta - poistettiin Suomen ja EFTAn jäsenmaiden välisestä kaupasta vuoden 1967 loppuun mennessä. Suomen ja Neuvostoliiton välisellä tullisopimuksella myönnettiin Neuvostoliitolle Suomen markkinoilla EFTA-edut. GATTin ns. Kennedyn-kierroksella sovitut yleiset 30 prosentin tullien alennukset toteutettiin vuosina 1968-1972. Avautuva talous edellytti myös vientiponnistelujen tehostamista; luotiin Suomen Vientiluotto Oy ja Vientitakuulaitos sekä messu- ja näyttelytoimintaa ja kaupallista edustusta tehostettiin. Eri-tyisillä kotimaisilla toimitusluotoilla alettiin tukea kotimaisten valmistajien kilpailuasemaa.

Kauppa sosialististen maiden kanssa on perustunut kahdenvälisiin kauppaja maksusopimuksiin. Neuvostoliiton kanssa on vuodesta 1951 lähtien sovellettu viisivuotisia runkosopimuksia, joita on täsmennetty vuosittaisilla tavaravaihtopöytäkirjoilla. 1960-luvun jälkipuoliskolta lähtien pitkäaikaisia kauppasopimuksia on tehty myös muiden Itä-Euroopan sosialistimaiden kanssa. Kauppasopimusten lisäksi on tehty sopimuksia myös teollis-taloudellisesta sekä tieteellis-teknisestä yhteistyöstä. Vuonna 1973 Suomi teki yhteistyösopimuksen Keskinäisen Taloudellisen Avun Neuvoston SEVin kanssa.

Ison-Britannian ja Tanskan siirryttyä EFTAsta EEC:hen Suomi solmi EEC:n kanssa vapaakauppasopimuksen, joka astui voimaan vuoden 1974 alusta. Sopimuksen voimaan astuessa alennettiin tulleja - ns. arkoja aloja lukuun ottamatta - 60 prosenttiin perustasosta. Tehtyään EEC:n kanssa vapaakauppasopimuksen Suomi ehdotti Itä-Euroopan sosialistimaille neuvotteluja kaupan esteiden molemminpuolisesta vähentämisestä. Neuvottelut johtivat v. 1974 kolmen ns. KEVSOS-sopimuksen allekirjoitukseen (Unkarin, Bulgarian ja Tshekkoslovakian kanssa).

VALUUTTAKURSSIPOLITIikka

Vuosien 1950-1974 valuuttakurssipolitiikan tarkastelu on jaettava kahteen ajanjaksoon kansainvälisen valuuttajärjestelmän kehityksen mukaan. Vuoteen 1971 saakka muodosti valuuttakurssipolitiikan puitteet kiinteiden valuuttakurssien järjestelmä. Valuutoille oli määritelty perusarvo eli parikurssi, jonka ympärillä - 1 % kumpaankin suuntaan - päivittäinen kurssi sai vaihdella. Pariarvon muutos tuli kysymykseen vain perustavaa laatua olevan maksutasetasapainottomuuden vuoksi; parikurssia voitiin muuttaa alkuperäisestä 10 % ilman valuuttarahaston lupaa; suurempaan muutokseen vaadittiin rahaston lupa. Vuonna 1971 tämä ns. Bretton Woods -järjestelmä hajosi. Aiempi parikurssijärjestelmä korvattiin pian vastaaventyyppisellä keskuskurssijärjestelmällä, jonka sallima vaihteluväli oli $\pm 2 \frac{1}{4}$ %. Tämä järjestelmä ei kui-

tenkaan pysynyt kauan koossa, vaan sittemmin on siirrytty suhteellisen vapaasti liukuviin valuuttakursseihin.

Kiinteiden parikurssien järjestelmän vallitessa muutti Suomi markan kansainvälistä perusarvoa tarkasteluajanjaksona kahdesti, vuosina 1957 ja 1967.

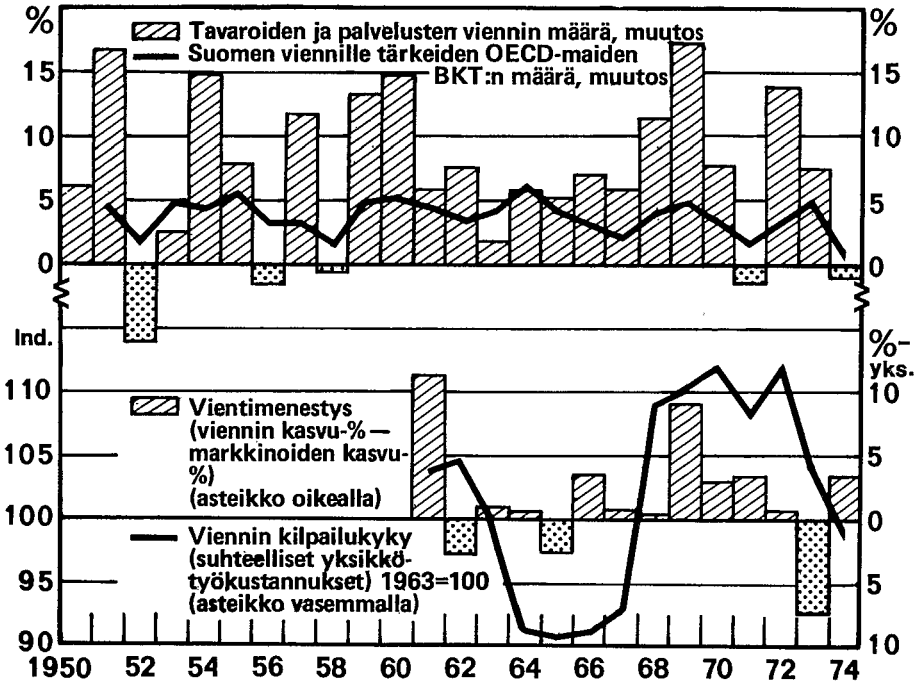
Syksyllä 1957 nostettiin ulkomaisten valuuttojen kurssija 39.1 %, mikä merkitsi markan ulkomaisen arvon alenemista 28.1 %. Samalla poistettiin erilliset matkavaluuttakurssit samoin kuin eräisiin vientitavaroihin sovelletut erityiskurssit. Devalvaation synnyttämiä inflaatiopaineita hillitsivät vuoden ajan kerätyt vientimaksut.

Markka devalvoitiin uudelleen lokakuussa 1967. Markan kultaarvoa alennettiin 23.8 % eli ulkomaisten valuuttojen kurssit nousivat 31.25 %. Vientimaksujen ohella liittyi devalvaatioon myös tulo- ja hintapoliittisia toimenpiteitä. Tuontihintojen nousun hidastamiseksi kiirehdittiin EFTA-tullinalennuksia ja poistettiin tuonnin käteismaksumääräykset.

Liukuvien kurssien järjestelmän vallitessa 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla ei markan kansainvälistä arvoa enää ole syytä verrata mihinkään yksittäiseen kiintopisteeseen, vaan parhaan kuvan sen ulkoisesta arvosta antaa ulkomaankaupan osuuksilla painotettu keskimääräinen valuuttakurssi. Näin mitaten oli markan arvo vuosina 1972-1974 keskimäärin 8 % vuosien 1968-1970 tasoa alempi. Yksittäiset valuuttakurssit ovat muuttuneet olennaisesti enemmän; vuoden 1971 alusta vuoden 1974 loppuun markan arvo oli kohonnut 19 % suhteessa puntaan ja 17 % suhteessa dollariin, mutta alentunut 23 % suhteessa D-markkaan ja 8 % suhteessa Ruotsin kruunuun.

III VAIHTOTASEEN KESKEISET KEHITYSPIIRTEET

TAVAROIDEN JA PALVELUSTEN VIENNI

Viennin kehitys on lähinnä riippuvainen taloudellisen toimeliaisuuden muutoksista tärkeimmissä markkinamaissa. Tarkasteltavana ajanjaksona viennin määrällinen kasvu on ollut keskimäärin 1.6-kertainen Suomen viennille tärkeimpien maiden bruttokansantuotteen kasvuun verrattuna. Suhdanneherkkien puunjalosteiden hallitsevan aseman vuoksi viennin kasvu on kuitenkin vaihdellut vuodesta toiseen huomattavasti enemmän kuin markkinamaiden kokonaiskasvu.

Viennin kasvu oli 1960-luvulla keskimäärin selvästi nopeampaa kuin 1950- ja 1970-luvulla. Tähän vaikutti toisaalta devalvaatioita seurannut hintakilpailukyvyyn parantuminen sekä toisaalta uusien markkina-alueiden avautuminen EFTA-vapaakauppasopimuksen ja GATT-tullinalennusten myötä. Viennin kasvun hidastumiseen 1970-luvulla on vaikuttanut kaksi suhdanne-

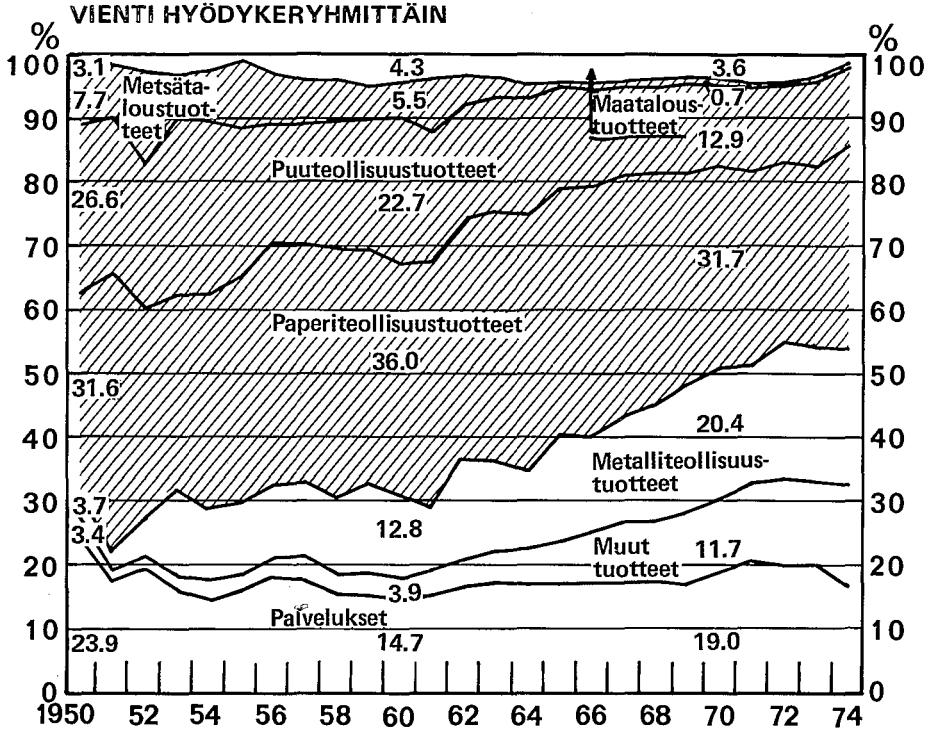
taantumaa sekä näiden välisessä noususuhdanteessa vientiteollisuudessa kohdatut tuotantokapeikot.

Suomalaisten viejien markkinaosuuden kehitystä tarkastellaan edellä olevassa kuviossa vertaamalla Suomen länsiviennin kasvua Suomen viennille tärkeimpien OECD-maiden tuonnin kasvuun. Kun viennin alue- ja hyödykerakenteen vaikutukset, jotka molemmat ovat yleensä olleet vientimahdollisuuksia supistavia, on puhdistettu markkinoiden kasvusta, havaitaan, että vientimarkkinoita on pystytty valtaamaan paria vuotta lukuun ottamatta koko 1960-luvun ajan. Vuonna 1973 markkinaosuudet alenivat, ensisijaisesti riittämättömän tuotantokapasiteetin vuoksi. Sosialistisiin maihin suuntautuneen viennin kasvu jäi Suomen osalta selvästi useiden muiden, vasta näille markkinoille pyrkivien läntisten teollisuusmaiden viennin kasvua alhaisemmaksi.

Viennin kilpailukykyä kuvastavat osaltaan teollisuuden valuuttamääräiset yksikkötyökustannukset, jotka kohosivat 1960-luvun alussa Suomessa selvästi nopeammin kuin tärkeimmissä kilpailijamaissa. Devalvaation johdosta kilpailukyky parani huomattavasti ja sitä seuranneen vakausperiodin ansiosta näin hankittu kilpailuasema pystyttiin myös säilyttämään joi-takin vuosia. Vuosina 1972-1974 nousivat yksikkötyökustannukset Suomessa taas selvästi enemmän kuin kilpailijamaissa. Pelkän suhteellisten yksikkötyökustannusten kehityksen perusteella ei vientiteollisuuden kilpailukykyvystä kuitenkaan voi tehdä varmoja johtopäätöksiä eikä muista kilpailukykyyn vaikuttavista tekijöistä ole riittäviä tietoja.

Tavaroiden ja palvelusten viennin kehityslinjat:

	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1974	1950- 1974
	Vuosikeskiarvot			
1. Viennin määrä, %-muutos	6.4	8.3	5.3	6.9
2. Suomen viennille tärkeiden maiden BKT:n määrä, %-muutos	3.9	4.2	3.0	3.8
3. Viennin tulojousto (1./2.)	1.1	2.0	1.2	1.5
4. Viennin osuus kokonais- kysynnästä käyvin hinnoin, %	18.3	18.3	21.4	18.9

Viennin hyödykerakenteen keskeiset kehityspiirteet vuosina 1950-1974 olivat puuhun perustuvien tuotteiden osuuden supistuminen 66 prosentista 44 prosenttiin, sekä metalli- ja muiden teollisuustuotteiden viennin osuuden kasvu 7 prosentista 37 prosenttiin.

Maataloustuotteiden vienti on omavaraisuuden lisääntyessä kasvanut keskimäärin hieman koko vientiä nopeammin. Maatalousviennille ovat olleet tunnusomaisia suuret määrälliset vaihtelut. Merkittävimmät vientiartikkelit ovat olleet maitotaloustuotteet. Aikaisemmin merkittävä metsätaloustuotteiden (lähinnä raakapuun) vienti on nyttemmin varsin vähäistä.

Puuteollisuustuotteiden osuus viennistä oli 1950-luvulla n. 25 %, mutta on sittemmin laskenut puoleen tästä. Tässä

varsin suhdanneherkässä vientiryhmässä on sahatavaran keskeinen osuus n. 60 % ja vanerin osuus n. 25 %. Rakennustekniikan muuttuminen sekä toisaalta puuvarojemme niukkuus ovat rajoittaneet vientiä.

Paperiteollisuustuotteet muodostavat viennin tärkeimmän hyödykeryhmän. Niiden osuus kasvoi erityisesti EFTA-kauden alkupuolella ja oli suurimmillaan n. 40 % viennistä. Paperiteollisuustuotteista on paperin ja sen jalosteiden osuus noin kolme neljännestä ja selluloosan noin neljännes.

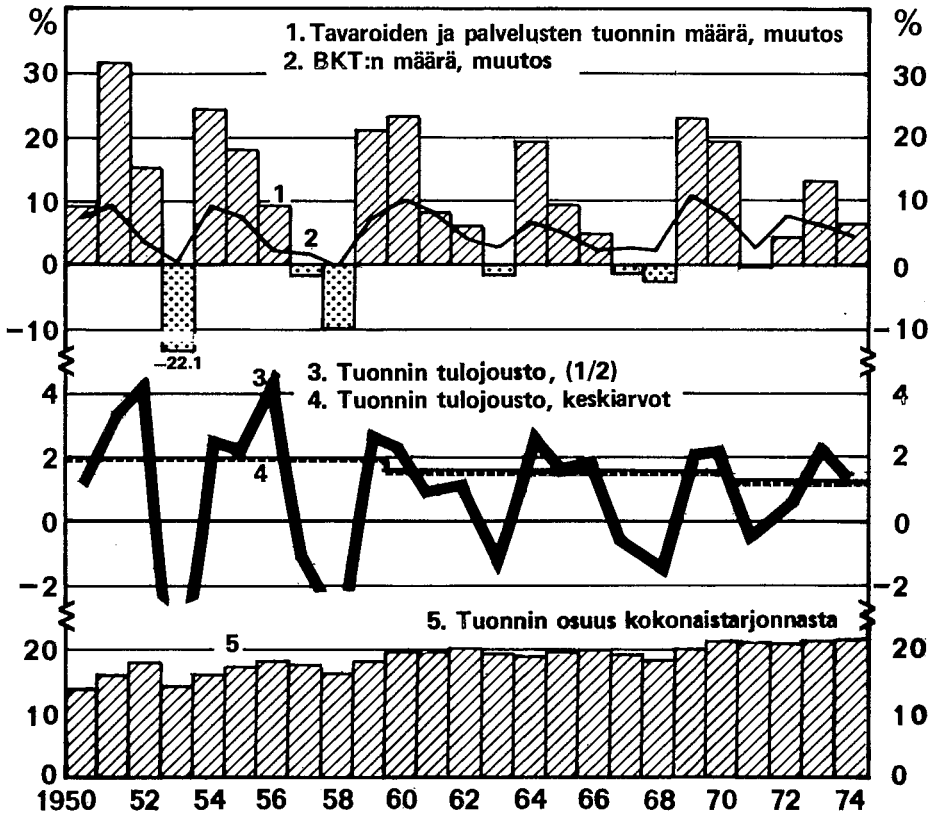
Metalliteollisuustuotteiden osuus koko viennistä on tarkasteluajanjaksona kasvanut muutamasta prosentista noin viidennekseen. Viennistä on suuri osa suuntautunut Neuvostoliittoon, mutta EFTA-kaudella on myös erityisesti vienti Ruotsiin kasvanut voimakkaasti. Metalliteollisuustuotteiden vienti on keskittynyt raskaan tuotannon sektorille.

Muiden tuotteiden vientiosuuden kasvu kuvastaa EFTA-kaudella nopeutunutta viennin monipuolistumista. Hallitsevana osana tässä tuoteryhmässä ovat tekstiili- ja kemian teollisuuden tuotteet. Huomattavin markkina-alue on ollut Ruotsi. Palvelustulojen osuus kaikista vientituloista on tarkasteluajana pysynyt melko vakaana, 1970-luvulla niiden osuus on hieman kohonnut.

Viennin määrä, keskimääräinen vuosimuutos (%)

	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1974	1950- 1974
Puuteollisuustuotteet	4.0	3.1	-0.8	2.7
Paperiteollisuustuotteet	8.8	8.2	3.6	7.5
Metalliteollisuustuotteet	29.5	13.9	6.2	18.7
(Tavaravienti <u>yhteensä</u>)	8.6	8.0	4.9	7.6
Palvelusten vienti	1.1	9.9	8.6	6.2
Tavaroiden ja palvelusten vienti	6.4	8.3	5.3	6.9

TAVAROIDEN JA PALVELUSTEN TUONTI

Tuonnin määrä vaihtelee varsin säännöllisesti kotimaisen bruttokansantuotteen määrällisten muutosten mukaan. Investointien voimakkaan suhdannevaihtelun ja niiden suuren tuontipanoksen sekä tuontiraaka-aineiden varastomuutosten vuoksi tuonnin vaihtelu on kuitenkin selvästi kokonaistuotannon vaihtelua voimakkaampaa.

Tuonnin määrän kasvunopeus samoin kuin sen vaihteluväli oli 1950-luvulla selvästi suurempi kuin 1960-luvulla ja 1970-luvun alkuvuosina. Kun kokonaistuotannon keskimääräinen kasvuvauhti on ajan mittaan lisääntynyt, on tuonnin tulojousto eli tuonnin määrällinen kasvu suhteessa kokonaistuotannon määrälliseen kasvuun laskenut. Tämä kuvastaa kansantalouden rakenteen monipuolistumista. Tuonnin osuus kokonaistarjon-

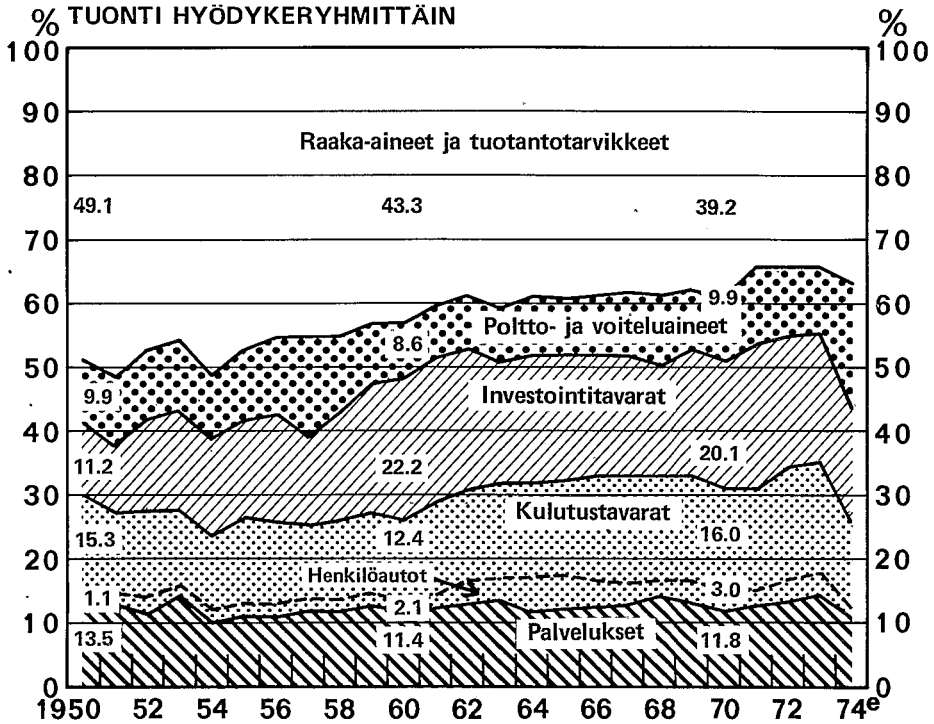
nasta kasvoi erityisesti 1950-luvulla, mutta myös 1970-luvun alkupuoliskolla.

Kotimaiseen tuotantoon verrattuna on tuontihyödykkeiden kilpailuasema ollut varsin edullinen devalvaatioiden jälkeisiä ajanjaksoja lukuun ottamatta. Kustannustason kohoaminen on ollut hitaampaa tuontimaissamme kuin kotimaassa. Kotimaisen tuotannon rakenne on joka tapauksessa siksi yksipuolinen, että suuri osa tarvittavista hyödykkeistä on hinnasta riippumatta tuotava ulkoa.

Tuonnin kehitykseen ovat keskeisesti vaikuttaneet yhtäältä kotimaisen, tuontia korvaavan tuotannon lisääntyminen, joka näkyy lähinnä raaka-aineiden tuonnin kehityksessä, ja toisaalta kaupan vapautuminen, joka huolimatta kotimaisen tuotantopohjan monipuolistumisesta ilmenee valmiiden tavaroiden tuontialttiuden kasvuna.

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin kehityslinjat

	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1974	1950- 1974
	Vuosiskeskiarvot			
1. Tuonnin määrä, %-muutos	9.4	8.7	8.4	8.9
2. BKT markkinahinnoin, määrä %-muutos	4.7	5.4	5.7	5.2
3. Tuonnin tulojousto (1./2.)	2.0	1.6	1.5	1.7
4. Tuonnin osuus kokonais- tarjonnasta (tuonti/tuonti + BKT) käyvin hinnoin, %	17.1	18.9	22.7	18.9

Tuonnin hyödykerakenne on muuttunut koko tarkasteltavan ajanjakson aikana jokseenkin tasaisesti. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin osuus on alentunut 50 prosentin tasolta v. 1950 35 prosenttiin 1970-luvun puolivälissä. Vastaavasti valmiiden tavaroiden, so. investointi- ja kulutustavaroiden, tuonnin osuus on noussut 27 prosentista runsaaseen 40 prosenttiin. Palvelusten tuonnin osuus on pysynyt kutakuinkin ennallaan.

Huomattava muutos tuonnin tavarajakautumassa tapahtui 1950-luvun lopulla, jolloin kaupan vapauttaminen ja voimakas investointiaalto yhdessä nostivat valmiiden tavaroiden tuontiosuuden jo lähelle nykyistä tasoa. Vuoden 1974 suuri tuontirakenteen muutos johtui polttoaineiden ja raaka-aineiden hin-

tatason jyrkästä kohoamisesta, mikä nosti raaka-aineiden ja polttoaineiden osuuden tuonnista takaisin lähelle 1950-luvun tasoa.

Raaka-aineiden tuontimäärien kasvu on alentunut jonkin verran 1950-luvulta. Vaikka hintatason kohoaminen on nostanut raaka-aineiden arvo-osuutta, hidastaa tuontimäärien kasvua jo josain määrin kotimaisen korvaavan tuotannon lisääntyminen. Polttoaineiden tuontimäärän kasvu on ollut yhtä nopeaa kuin valmiiden tavaroidenkin, vaikka niiden arvo-osuus välillä laski hintatason pysyttyä pitkään muuttumattomana.

Investointitavaroiden tuontimäärien kasvu on ollut voimakasta ja kuvastanut kansantalouden nopeaa kasvua ja rakennemuutosta. Sekä teollisuuden tuotantokapasiteetin laajennukset että mittavat perusrakennelainvestoinnit ovat edellyttäneet huomattavaa koneiden ja laitteiden tuontia.

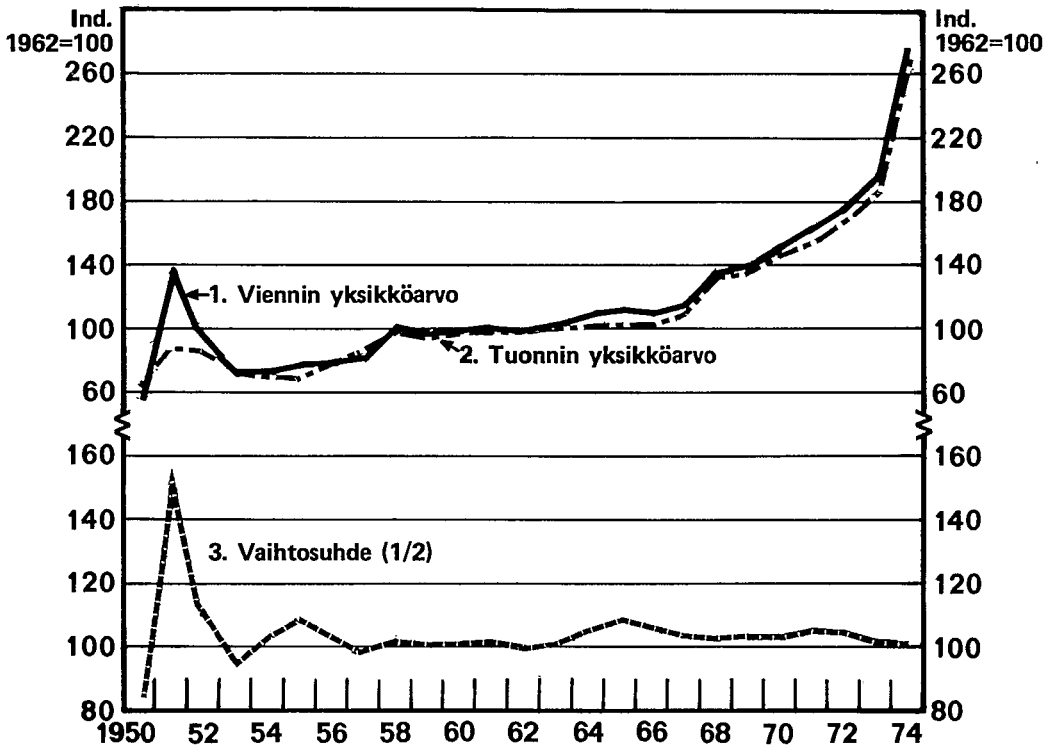
Kulutustavaroiden tuontimäärien kasvu nopeutui 1950-luvulta seuraavalle vuosikymmenelle siirryttäessä usealla prosenttiyksiköllä mm. henkilöautokannan lisääntymisen vuoksi.

Palvelusten tuontimäärien kasvu on jatkuvasti kiihtynyt, mutta pysynyt kuitenkin tavarantuonnin määrän kasvua alhaisempana.

Tuonnin määrä, keskimääräinen vuosimuutos (%)

	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1974	1950- 1974
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	9.5	7.7	8.6	8.6
Poltto- ja voiteluaineet (ml. raaka-öljy)	11.3	12.1	7.1	10.8
Investointitavarat (ml. henkilöautot)	16.3	8.7	9.2	11.8
Kulutustavarat	9.3	12.9	11.1	11.1
(Tavarantuonti yhteensä)	10.1	9.0	8.8	9.4)
Palvelusten tuonti	6.8	7.8	8.1	7.4
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	9.4	8.7	8.4	8.9

ULKOMAANKAUPAN HINNAT JA VAIHTOSUHDE

Ulkomaankaupan hintojen kehitys on luonnollisesti kiinteässä vuorovaikutussuhteessa yleiseen koti- ja ulkomaiseen hintakehitykseen. Erityispiirteitä ovat raaka-ainehintojen ajoittain hyvinkin voimakkaat vaihtelut sekä valuuttakurssimuutosten vaikutukset markkamääräisiin vienti- ja tuontihintoihin.

Ulkomaankaupan hintojen kehityksessä on eriteltävissä seuraavat olennaisimmat piirteet. Vuosina 1951-1952 hinnat kohosivat Korean sodan aiheuttaman perusraaka-aineiden varastojen kartuttamisen vuoksi erittäin voimakkaasti ja laskivat jo vuonna 1953 huomattavasti. Maailmankaupan hintataso pysyi sittemmin jokseenkin vakaana aina 1960-luvun lopulle saakka, jolloin hinnat alkoivat yleisen inflaatiovauhdin myötä koho-

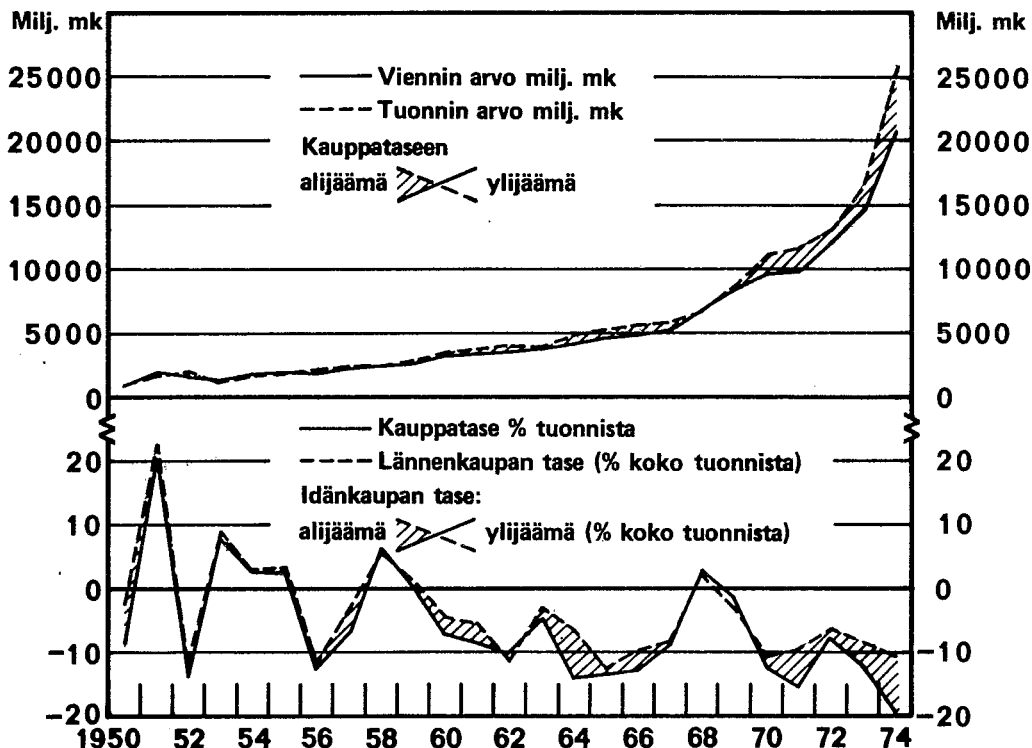
ta aikaisempaa huomattavasti nopeammin. Tämä kehitysjakso huipentui vuosina 1973-1974 erittäin jyrkäksi hintojen nousuksi, joka johtui muun muassa läntisten markkinatalousmaiden yhtäaikaisestä suhdannenoususta. Hintojen kohoaminen oli nytkin voimakkainta raaka-aineiden osalta, mutta tällä kertaa huomattavin ilmiö oli kuitenkin öljyn maailmanmarkkinahinnan nelinkertaistuminen.

Vienti- ja tuontihintojen suhde eli ulkomaankaupan vaihtosuhte kuvastaa ulkomaiden kanssa käytävän tavaranvaihdon edullisuutta. Vaihtosuhteessamme on havaittavissa lievää suhdannevaihtelua, mutta muutoin se on pysytellyt Korean suhdannetta lukuun ottamatta jokseenkin vakaana. Suhdannevaihtelu johtuu vientimme yksipuolisesta hyödykerakenteesta; korkeasuhdanteissa puunjalosteiden vientihintojen kohotessa myös vaihtosuhte on samalla parantunut. Korean noususuhdanteen aikana vaihtosuhteemme parani melkoisesti, sillä valmiiden tavaroiden hinnat kohosivat vain vähän, mikä merkitsi tuontihintojen vähäisempää nousua tuolloin vielä varsin raaka-ainevaltaisen viennin hintoihin verrattuna. Vaihtosuhte palautui Korean suhdanteen jälkeen kuitenkin pian ennalleen.

Vaihtosuhteen muutosten synnyttämien reaalitytulovaikutusten ohella on ulkomaankauppahintojen kehityksellä erityistä merkitystä kauppahyödykkeiden kansainväliselle kilpailukyvyllä ja kotimaiselle inflaatiokehitykselle. Näiden vaikutusten valaisemiseksi on ulkomaankaupan hintakehitys esitetty alla olevassa taulukossa sekä kotimaan että ulkomaan rahassa.

	1950- 1959	1960- 1969	1970- 1974	1950- 1974
	vuosikeskiarvot %			
Kotimaan rahassa				
Viennin yksikköarvo	9.1	3.9	8.6	6.9
Tuonnin yksikköarvo	6.4	3.5	8.4	5.5
Ulkomaan rahassa				
Viennin yksikköarvo	1.5	1.0	6.3	2.1
Tuonnin yksikköarvo	-1.1	0.6	6.0	0.8

KAUPPATASE

Vientihinnat ovat nousseet pitkällä tähtäyksellä hieman tuontihintoja nopeammin, mutta tuonnin määrällinen kasvu on ollut viennin määrällistä lisäystä selvästi nopeampaa. Kauppataase (vienti fob, tuonti cif) onkin ollut 1950-luvun lopulta lähtien miltei jatkuvasti alijäämäinen.

1950-luvulla ulkomaankaupan säännöstelyn aikana kauppataase oli keskimäärin lähes tasapainossa, joskin sen vaihtelu ylijäämien ja alijäämien välillä oli suhteellisen jyrkkää. Vuosikymmenen loppupuoliskolla alettiin tuontia vapauttaa määrällisistä rajoituksista. Vaikka 1960-luvun alussa EFTAn kanssa solmittu vapaakauppasopimus tarjosi entistä paremmat kilpailuedellytykset vientimarkkinoilla, ei vapautuvan tuonnin maksamiseen vaadittavaa vientiä pystytty yksipuolisen

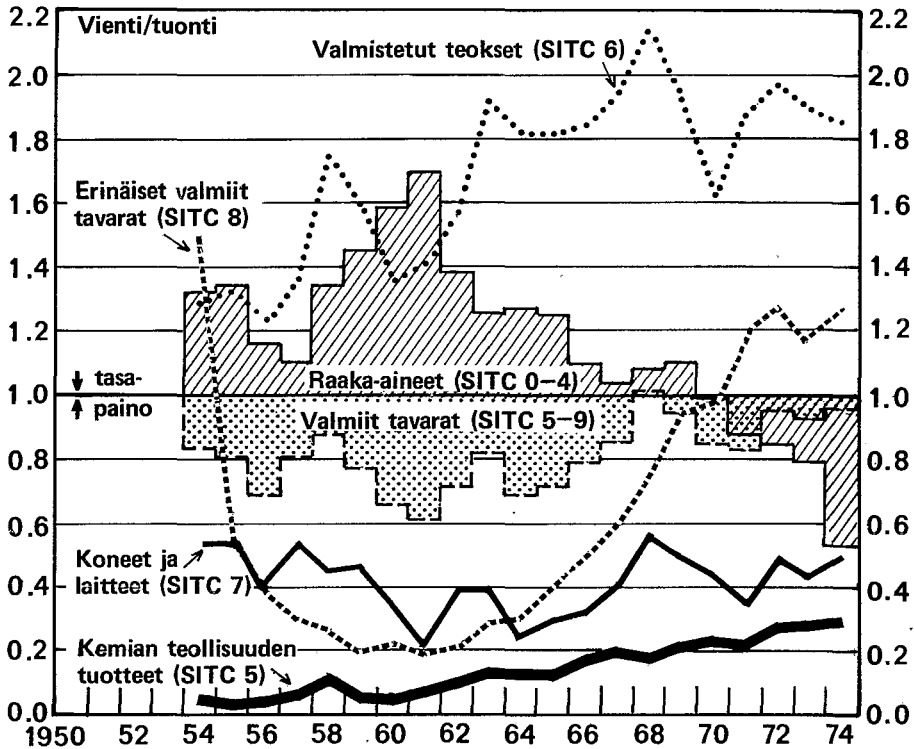
viennin rakenteen johdosta saamaan aikaan. Niinpä kauppataseen vajaus syvenikin aina siihen saakka, kunnes devalvaatiolla hintasuhteita muuttamalla saatiin se käännetyksi varsin lyhyeksi aikaa ylijäämäiseksi. Syvimpien alijäämien vuosina 1964-1966 vientitulot riittivät kattamaan vain 85-90 % tuonnin arvosta.

Kun kotimainen tuotantokapasiteetti ei kooltaan eikä rakenteeltaan pystynyt tyydyttämään 1960- ja 1970-luvun vaihteen noususuhdanteessa voimakkaasti paisunutta kysyntää, syveni kauppataseen suhteellinen alijäämä varsin nopeasti takaisin 1960-luvun puolivälin tasolle. Vähäiseksi jääneen, vuoden 1971 suhdannelaskun jälkeen kasvoi kaupan tasapainottomuus edelleen nopeasti saavutetun kotimaisen tuotantokapasiteetin täyskäyttöisyyden heikentäessä kotimaisen tuotannon kilpailuasemaa.

Koko 25 vuoden tarkasteluperiodin ajalta on kauppataseen yhteenlaskettu alijäämä 15 miljardia markkaa, kun tuonti on arvostettu cif-arvoon ja vienti fob-arvoon. Jos tuonnista vähennetään rahdit ja vakuutukset, keskimäärin 7 % tuonnin arvosta, muodostuu koko periodin vajaukseksi vajaat 5 miljardia markkaa. Palvelustaseen ylijäämä muuttuisi tällöin vastaavalla summalla selväksi alijäämäksi.

Sosialistimaiden kanssa käyty kauppa on keskipitkällä aikavälillä ollut tasapainoista, koska sitä on käyty pääasiassa sidotuilla valuutoilla. Poikkeuksen ovat muodostaneet eräiden sosialistimaiden kanssa 1950-luvulla tehdyt kolmikantasopimukset ja Puolan kanssa vapailta valuutoilla käyty kauppa 1960-luvun lopulta lähtien. Ajoittain on sidotuilla valuutoilla käydyssä kaupassa syntynyt suurehkoja vuotuisia yli- ja alijäämiä. Yllä olevassa kuviossa myös idänkaupan vajausta lisäävät tuonnin arvoon sisällytetyt rahdit ja vakuutukset.

ULKOMAANKAUPAN TASAPAINO TAVARARYHMITÄIN

Ulkomaankaupan tasapainon tarkastelu tavararyhmittäin (SITC-pääluokkien mukaan) antaa käsityksen kansantaloutemme rakennemuutoksen edistymisestä ja tuotantorakenteen monipuolistumisesta.

Ulkomaankauppamme rakenteellisiin peruspiirteisiin on viimeksi kuluneiden parinkymmenen vuoden ajan kuulunut vientiylijäämä raaka-aineiden kaupassa ja tuontiylijäämä valmiiden tavaroiden kaupassa. Raaka-aineiden vientivoittoisuus saavutti huippunsa 1960-luvun alussa. Tämän jälkeen on raaka-aineiden tuonnin arvo kasvanut miltei jatkuvasti suhteessa raaka-ainevientiin. 1970-luvun ensimmäisellä puoliskolla raaka-aineiden

vaihdanta onkin muuttunut tuontivoittoiseksi. Metsätalous-
tuotteiden ja puutavaran viennin väheneminen ja aivan viime
aikoina tuontien energian kallistuminen ovat vaikuttaneet tä-
hän kehitykseen.

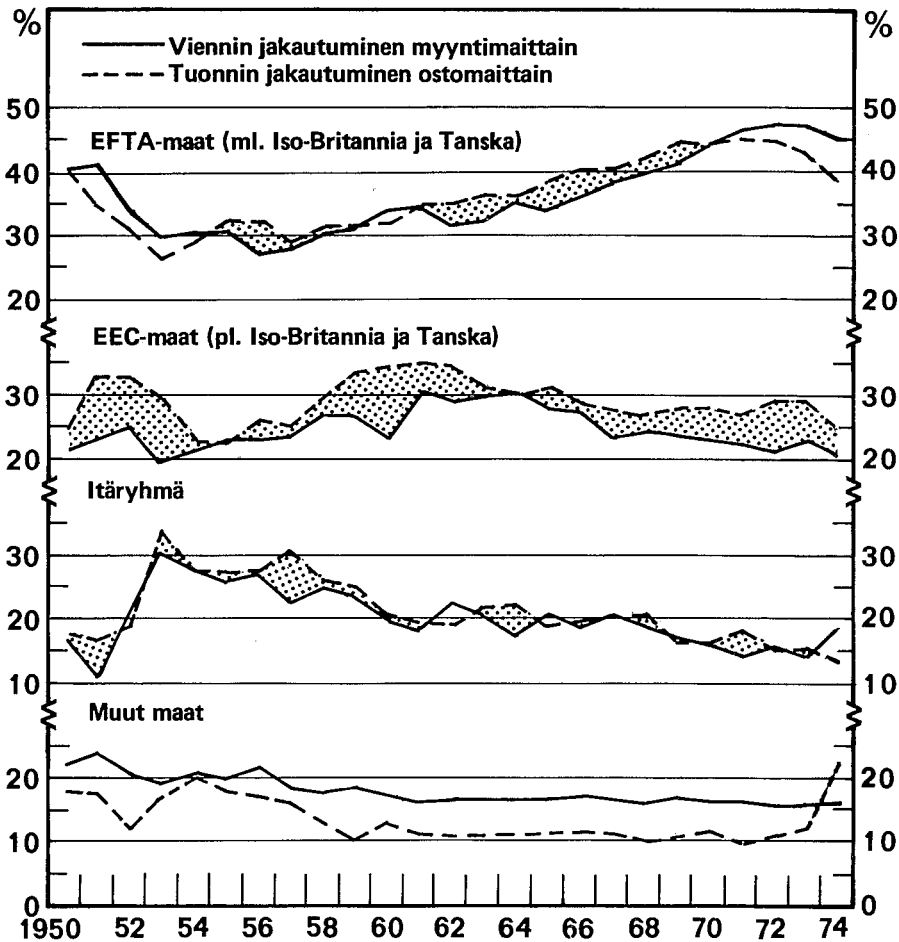
Valmiiden tavaroiden kaupan alijäämä säilyi selvää suhdanne-
vaihtelua lukuun ottamatta aina 1960-luvun lopulle saakka.
Tämän jälkeen on alijäämäisyys tuntuvasti vähentynyt. Val-
miiden tavaroiden kaupan tarkastelu alaryhmittäin paljastaa
eräitä selviä kehityssuuntia.

Paperin ja sen jalosteiden lisääntynyt merkitys vientitulo-
jen tuojana näkyy selvästi (SITC 6, valmistetut teokset).
Tämä on rinnakkainen kehitysilmiö raaka-aineiden kaupan
vientiylijäämän asteittaiselle kaventumiselle ja seurausta
puuraaka-aineen niukentumisesta ja voimaperäisestä jalostus-
asteen kohottamisesta.

Kulutustavaroiden (SITC 8, erinäiset valmiit tavarat) kauppa
kääntyi 1950-luvun jälkipuoliskolla jyrkästi tuontivoittoi-
seksi. Reaalitulojen kasvulla ja tuontisäännöstelyn löyhen-
tämällä oli merkittävä vaikutus tähän kehitykseen. 1960-
luvun alusta lähtien on kuitenkin tapahtunut nopea paluu
viennin enemmyyteen. Kaupan esteiden purkaminen on eittämät-
tä ollut olennainen edellytys tämän tuotannon hyvälle ulko-
maankauppamenestykselle. Myös kemian teollisuuden tuotteiden
tuontienemmyden vähentyminen on tapahtunut rinnan kaupan
esteiden purkamisen kanssa.

Koneiden ja laitteiden (SITC 7) kaupan tasapainossa ei ole
pitkällä aikavälillä tapahtunut muutosta. Huolimatta metalli-
teollisuuden viennin huomattavasta laajenemisesta on kaupan
alijäämäisyys säilynyt voimakkaan investointitoiminnan yllä-
pitämisen koneiden ja laitteiden tuonnin vuoksi.

KAUPPAVAIHDON JAKAUTUMINEN ALUEITTAIN

Ulkomaankaupan alueellisen rakenteen kehitykseen ovat vaikuttaneet olennaisesti 1950-luvun lopulla alkaneet kaupan liberalisointipyrkimykset sekä 1960-luvun alussa tapahtuneet integraatiojärjestelyt, EEC:n ja EFTAn muodostaminen. Koko periodin tarkasteluun on ohessa käytetty 1960-luvun kaupparyhmittymien mukaista luokittelua, joten Iso-Britannia ja Tanska on luettu EFTA-maihin.

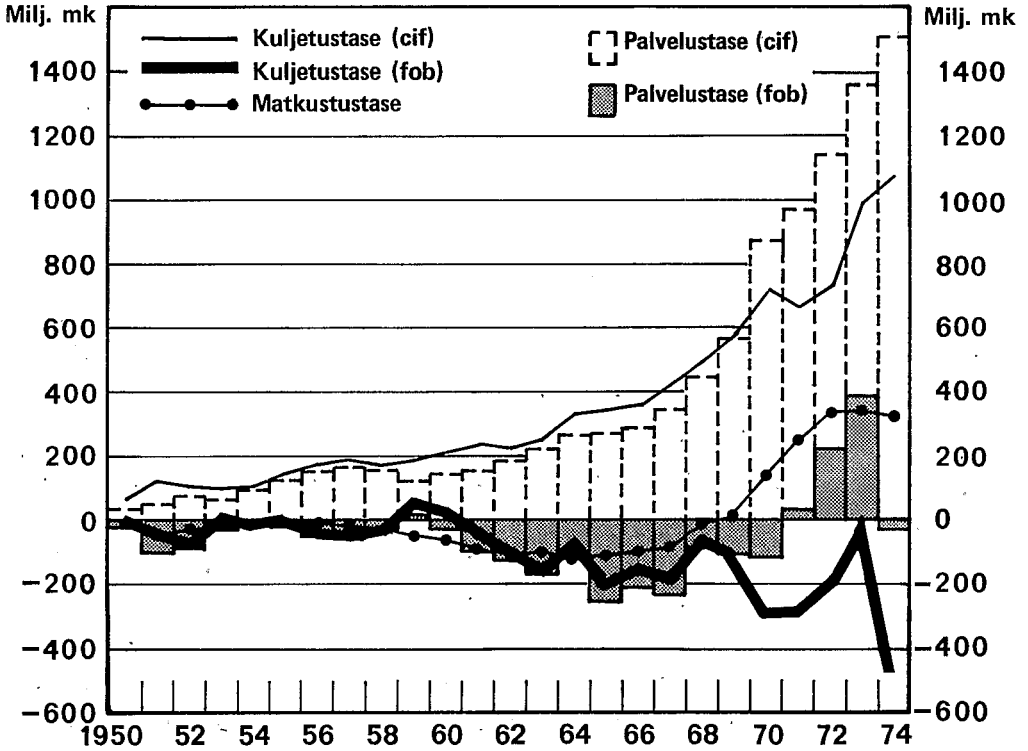
Sekä viennin että tuonnin markkina-alueittainen jakauma oli vuonna 1974 varsin samankaltainen kuin 1950-luvun alussa, vaikka väliin jäävänä neljännesvuosisatana tapahtui huomattavia muutoksia. Karkeasti voidaan sanoa, että EFTA-maiden osuus Suomen kauppavaihdosta on tarkasteluperiodina ollut n. 40 %, EEC-maiden 25 %, itäryhmän maiden 20 % ja muiden maiden 15 %. Kauppatase EFTA-maiden kanssa on ollut keskimäärin lievästi alijäämäinen, EEC-maiden kanssa käytävässä kaupassa selvästi alijäämäinen, itäryhmän maiden kanssa lähes tasapainoinen ja muiden maiden kanssa jonkin verran yli-jäämäinen.

1950-luvulla EFTA-maiden osuus kauppavaihdosta supistui, samalla kun idänkaupan osuus sotakorvausten vauhdittamana kasvoi. Suurimmillaan oli itäryhmän maiden osuus 1950-luvun puolivälissä, noin kolmannes koko kauppavaihdosta. 1960-luvun alun integraatiojärjestelyjen johdosta kasvoi kauppavaihto huomattavasti EFTA-maiden kanssa ja muiden kaupparyhmittymien osuus alkoi supistua. EFTA-maiden osuus kasvoi sekä viennissä että tuonnissa yli kymmenen prosenttiyksikköä 1960-luvun aikana. Myös EEC-maiden osuus kauppavaihdosta kasvoi 1960-luvun alkupuoliskolla, minkä jälkeen se on vähitellen supistunut. Itäryhmän maiden osuus kauppavaihdosta supistui tasaisesti 1950-luvun puolivälistä alkaen ja muiden maiden osuus tasaisesti koko tarkasteluperiodin ajan. Öljyn hinnan kohoaminen vuoden 1973 lopulla johti kuitenkin selvään kasvuun itäryhmän maiden osuudessa.

Tärkeimmät yksittäiset vientimaat 1950-luvun alussa olivat Iso-Britannia, Yhdysvallat, Neuvostoliitto ja Hollanti. 1970-luvun puoliväliin mennessä Ruotsi oli kohonnut Englannin jälkeen toiseksi tärkeimmäksi markkina-alueeksi ja Neuvostoliitto ja Saksan liittotasavalta olivat seuraavina.

Tärkeimmät tuontimaat 1950-luvun alussa olivat Iso-Britannia, Neuvostoliitto, Saksan liittotasavalta ja Ranska. 1970-luvulla Ruotsi on ollut huomattavin tuontimaa. Saksan liittotasavalta, Neuvostoliitto ja Iso-Britannia ovat olleet seuraavaksi suurimmat tuontimaat.

PALVELUSTASE

Tavaroiden viennin ja tuonnin ohella Suomi on huomattava palvelusten viejä ja tuoja. Palvelustulojen osuus vaihtotaseen kokonaistuloista on ollut lähes viidesosa; menopuolella palveluksien osuus on ollut puolta pienempi tuonnin cif-arvotuksen vuoksi. Tosiasiallisesti tuotujen ja vietyjen palvelusten suhteellinen merkitys Suomen kansainvälisissä liikke-toimissa on ollut samaa suuruusluokkaa.

Huomattavimmat Suomen ostamat ja myymät palvelussuoritteet ovat matkustus-, kuljetus-, vakuutus-, edustus- ja asiantuntijapalvelukset. Ne sisältyvät maksutaseen ns. näkymättömiin

eriin, joihin lisäksi luetaan pääomakorvaukset ja tulonsiirrot.

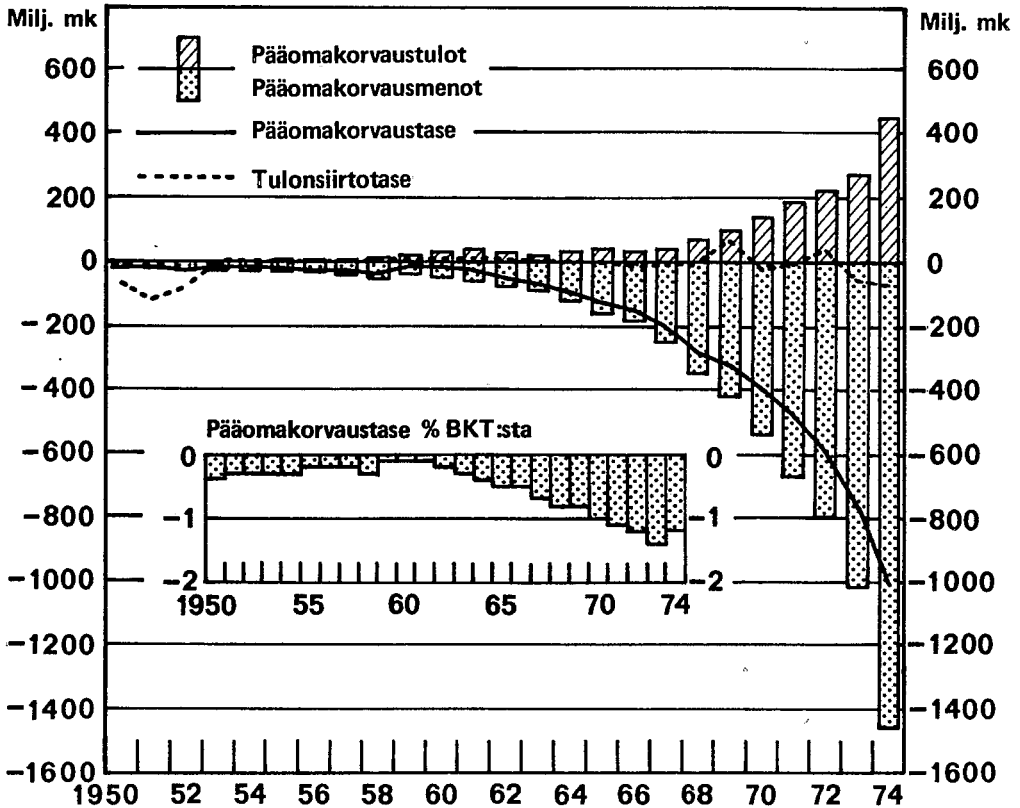
Suomen matkustusmenot olivat 1960-luvun loppupuolelle asti matkustustuloja suuremmat. Matkustusmenojen kasvu 1960-luvun alkupuolella on selitettävissä käytettävissä olevien tulojen kasvulla sekä liikenneyhteyksien parantumisella. Matkustustulojen kasvu alkoi kuitenkin vuoden 1967 devalvaation jälkeen kiihtyä. Vuonna 1969 matkustustase kääntyi ensimmäisen kerran ylijäämäiseksi ja parani sen jälkeen useiden vuosien ajan erittäin ripeästi. Ostosmatkailu Ruotsista ja Norjasta oli tärkeä tekijä tässä kehityksessä. Viime vuosina matkustustaseen ylijäämän kasvu on taas selvästi tasaantunut.

Kuljetustulojen ja -menojen pääosa muodostuu merikuljetusrahdeista. Lentoliikenteestä ja maa- ja rautatiekuljetuksista kertyy vähemmän tuloja ja menoja. Kuljetuspalvelusten kaupan arvo seuraa läheisesti tavarakaupan kehitystä.

Perinteisessä maksutaselaskelmassa ulkomaille maksetut tuontirahdit jätetään pois kuljetusmenoista ja kotimaisten alusten bruttorahdituloihin sisällytetään myös suomalaisten ansaitsemat tuontirahdit. Erät kompensoivat tavarantuonnin cif-arvostuksesta johtuvaa tuonnin ylisuurta arvoa. Tuontirahdien jättäminen pois rahdituloista ja ulkomaille maksettujen rahdien lisääminen kuljetusmenoihin muuttaa olennaisesti kuljetustaseen ja koko palvelustaseen kuvaa. Oheisessa kuviossa kuljetustase ja palvelustase ovat laskettuina sekä tuonnin cif-arvon että arvioidun tuonnin fob-arvon mukaan.

Muiden palveluerien nettomääräinen merkitys on ollut vähäinen, vaikka ko. bruttotulot ja -menot muodostavatkin runsaan kolmanneksen kaikista palveluksista. Tärkeä ryhmä on vakuutukset, jotka ovat etupäässä jälleenvakuutuksia. Julkiseen edustukseen kuuluvat diplomaattisen ja muun edustuksen kustannukset. Suunnittelu- ja rakennustöistä ulkomailta on Suomi viime aikoina saanut huomattavia valuuttatuloja.

PÄÄOMAKORVAUKSET JA TULONSIIRROT

Pääomakorvaukset ovat ulkomaisten saatavien ja velkojen hoitoon liittyviä osinko- ja korkomaksuja, so. korvauksia sijoitetun tai lainatun pääoman käytöstä.

Koko 1950-luvun pääomakorvausten tase oli alijäämäinen. Ulkomaille osinkoina ja korkoina maksetut pääomamenot olivat vuodessa noin 20 milj. markkaa suuremmat kuin vastaavat maahan saadut pääomatulot. Vuosikymmenen lopulla nettomääräiset velanhoitomenot hieman supistuivat. Pääomakorvausten tase oli kuitenkin koko vuosikymmenen vaihtotaseen vajauksellisin erä.

1960-luvulla oli huomattava ilmiö vaihtotaseen kehityksessä pääomakorvausmenojen voimakas lisääntyminen. Tämä oli välttä-

mätön seuraus alijäämäisestä tavaroiden ja palvelusten taseesta ja sen kattamiseen tarvitusta ulkomaisesta luotonotosta.

Pitkäaikaisten lainojen korkomenot kasvoivat eniten. Pääomakorvaustaseen alijäämä suhteessa kokonaistuotantoon kolminkertaistui.

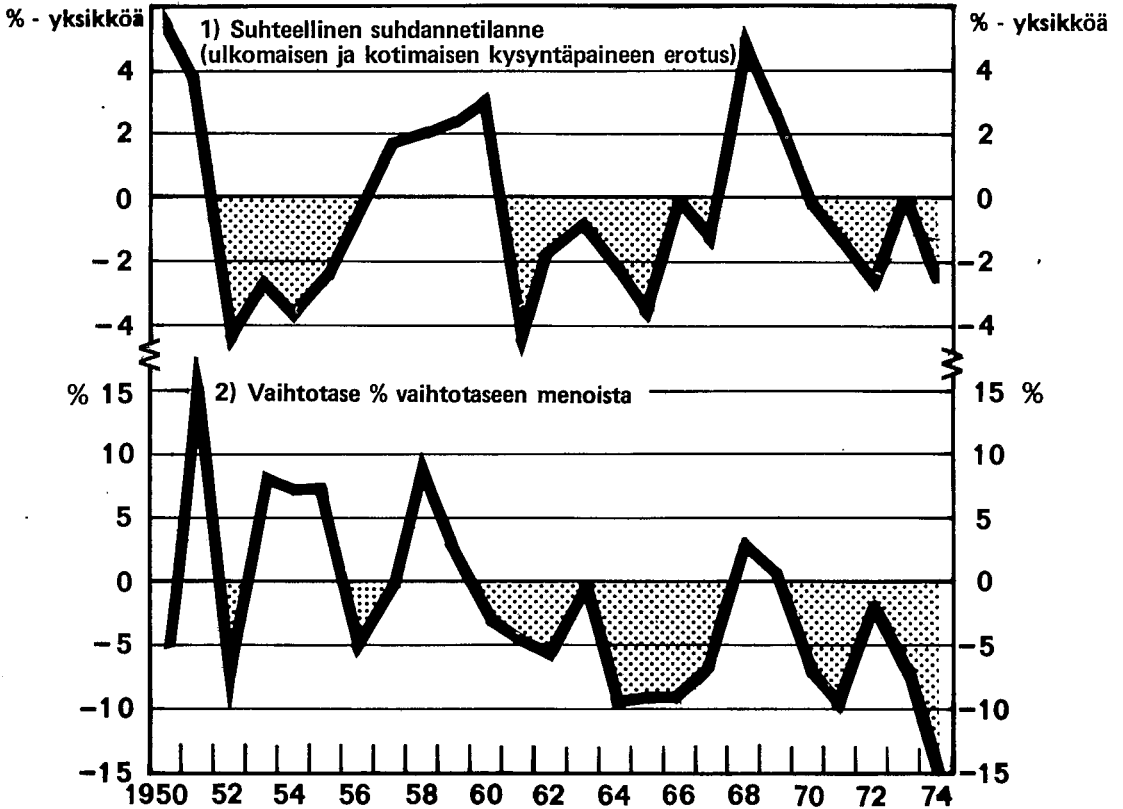
1970-luvun alussa tuotiin maahan paljon sekä pitkä- että lyhytaikaista pääomaa. Tämän seurauksena korkomenot edelleen kaksinkertaistuivat. Suhteellisesti pääomamenot ja -tulot ovat kasvaneet suunnilleen yhtä nopeasti, keskimäärin vajaan kolmanneksen vuodessa.

Vastikkeettomat tulonsiirrot käsittävät lahjat, avustukset ja stipendit, jäsenmaksut kansainvälisille järjestöille, eläkkeet ja verot. Erän suhteellinen merkitys on ollut hyvin pieni lukuun ottamatta 1950-luvun alkupuolta, jolloin sotakorvaussuoritukset syvensivät tulonsiirtotaseen alijäämää. 1960-luvun puoliväliin saakka tase oli sitten lievästi positiivinen, mutta kääntyi tämän jälkeen negatiiviseksi. Kehitysyhteistyön vilkastuminen on keskeisin ilmiö tulonsiirtomenojen kasvussa.

Suomen kehitysyhteistyömenot vuosina 1965 - 1974

Vuosi	milj. mk	% brutto- kansan- tuotteesta	Vuosi	milj. mk	% brutto- kansan- tuotteesta
1965	6	0.02	1970	39	0.09
1966	9	0.03	1971	61	0.13
1967	16	0.05	1972	79	0.14
1968	25	0.07	1973	110	0.17
1969	29	0.07	1974	145	0.20

VAIHTOTASE JA SUHDANNEVAIHTELUT

Vaihtotaseen vuotuiset vaihtelut ovat kiinteässä yhteydessä suhdannevaihteluihin kotimaassa ja ulkomailla. Kun Suomen vaihtotase on 1960-luvun alusta saakka ollut miltei pysyvästi vajauksellinen, voidaan ajatella alijäämän jakaantuvan kahteen osaan, perusvajaukseen ja suhdannetekijöistä riippuvaan, positiiviseen tai negatiiviseen suhdannevajaukseen. Kuviossa tarkastellaan vaihtotaseen kehitystä rinnan suhteellisen suhdannetilanteen kuvaajan kanssa. Suhteellinen suhdannetilanne tarkoittaa kotimaisen suhdannekehityksen ja tärkeimpien viennin markkinamaiden suhdannekehityksen eroa.

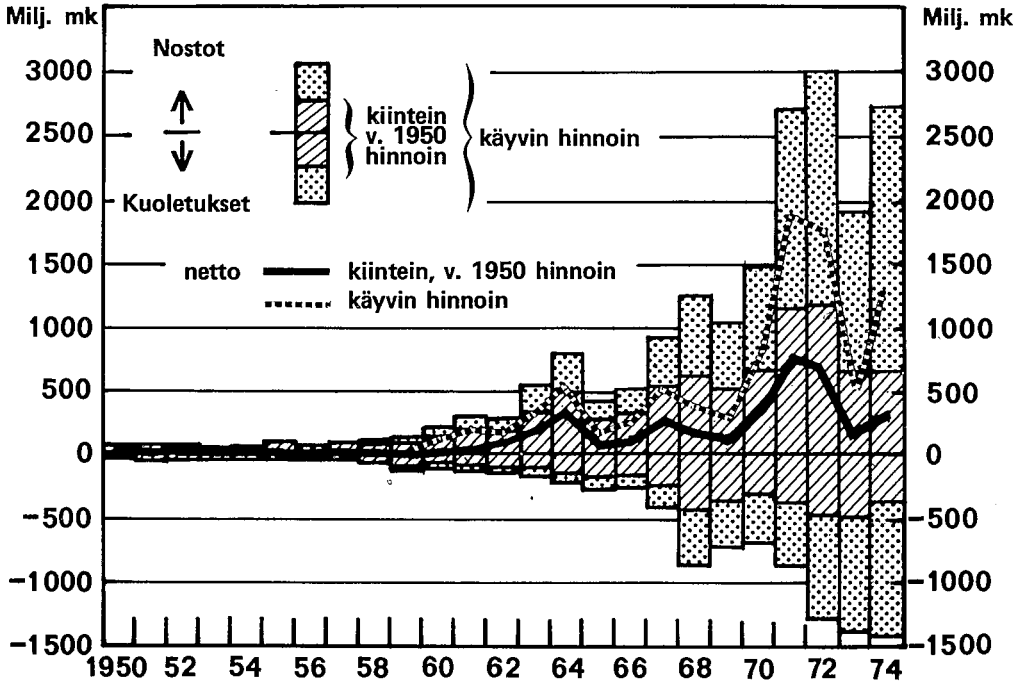
Tämä ero johtuu toisaalta suhdannevaihtelujen ajoittumisen alueellisista poikkeamista ja toisaalta suhdanneilmiöiden voimakkuuseroista.

1950-luvulla vaihtotaseessa ei ollut vielä havaittavissa säännöllistä suhdannevaihtelua vaan vaihtotaseen vajoaus näyttää olleen pikemminkin satunnaista luonteeltaan. Selvän suhdannevaihtelun puuttuminen johtuu muun muassa ulkomaankauppaa säännöstelevistä toimenpiteistä. Sen sijaan heti 1960-luvun alusta alkaen vaihtotaseessa on havaittavissa selvä suhteellisen suhdannetilanteen mukainen vaihtelu. Kotimaisen kysyntäpaineen ylittäessä ulkomaisen vuosina 1961-1967 oli myös vaihtotase alijäämäinen. Vakauttamispolitiikan tukema devalvaatio ajoittui 1960-luvun lopun kansainvälisen suhdannenousun edelle ja näiden tekijöiden turvin kipusi vaihtotase lyhyeksi toviksi ylijäämän puolelle. 1970-luvun alkupuoliskolla on suhteellinen suhdannetilanne jälleen vaikuttanut vaihtotaseen alijäämäisyyttä lisäävästi. Vaihtotaseen vajouksen kehitys näyttää muodostuvan 1970-luvulla hyvin samankaltaiseksi kuin 1960-luvulla, erona tosin on perusvajouksen suhteellinen syveneminen, joka puolestaan on lähinnä seurausta ulkomaisen velkaantumisen aiheuttamasta korkomenojen kasvusta.

Idänkaupan tasapaino ei toteudu joka vuosi vaan useamman vuoden jaksona. Lähinnä sopimuskausien ajoittumisen takia on idänkauppa eräinä vuosina ollut kokonaiskauppavaihtoa tasapainottavaa mutta myös aika ajoin tasapainottomuutta lisäävää (vrt. s. 34).

IV PÄÄOMATASEEN KESKEISET KEHITYSPIIRTEET

PITKÄAIKAISET ULKOMAISET LAINAT

Kuviossa on esitetty pitkäaikaisen lainapääoman (vuotta pidempien ulkomaisten rahoituslainojen ja tuontiluottojen) vuotuiset nostot, takaisinmaksut ja nettotuonti. Jotta inflaatioharhalta välttyttäisiin, esitetään pääomavirrat paitsi käypähintaisina myös tuontihintaindeksillä deflatoituina. Näin voidaan verrata eri vuosina tuodun lainapääoman ostovoimaa kansainvälisessä kaupassa.

1950-luvulla ei pitkäaikaisen lainapääoman nettotuontia tapahtunut. Lainoja nostettiin ulkomailta jossain määrin, mutta aikaisempien velkojen kuoletukset söivät tämän pääomavirran kokonaan.

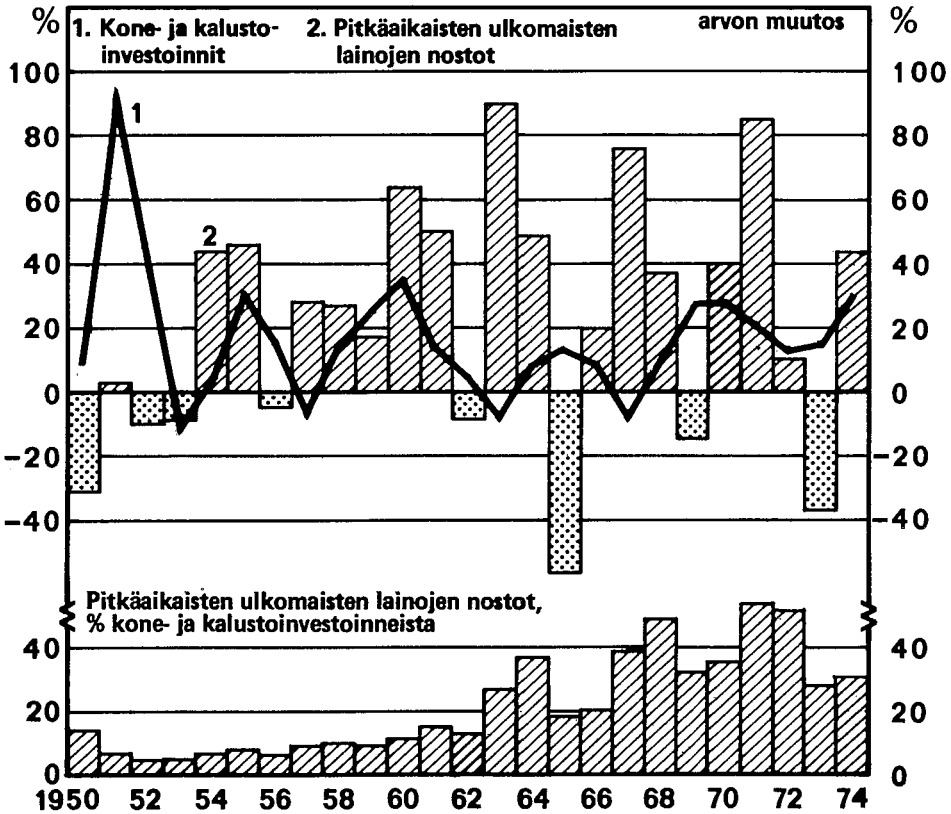
1960-luvun aikana vuotuisen lainanoton reaaliarvo moninkertaistui. Vuosikymmenen alussa valtaosa lainanotosta oli käy-

tettäviissä kotimaisen kysynnän rahoittamiseen. Vuosikymmenen loppuun mennessä takaisinmaksut veivät kuitenkin jo noin puolet vuotuisten uusien lainojen ostoarvosta. Velkaantumisongelma alkoi häämöttää.

1970-luvulla pitkäaikainen lainanotto on jatkunut voimakkaana. Erityisesti vuosina 1971-1972 tuotiin keveän kansainvälisen rahoitusmarkkinatilanteen turvin paljon ulkomaista pääomaa. Vuosina 1973-1974 kansainväliset pääomamarkkinat kärsivät mm. korkean korkotason ja valuuttakurssiepävarmuuden vaikutuksista. Näissä oloissa jäi Suomen pitkäaikainen ulkomainen luotonotto bruttomääräisesti, mutta ennen kaikkea nettomääräisesti ja reaalisesti, varsin vähäiseksi.

Pitkäaikaisia ulkomaisia luottoja ovat Suomessa ottaneet lähinnä suuret teollisuusyritykset, jossain määrin myös valtio, erityisluottolaitokset ja kunnat. Alkuun luotonantajina olivat merkittävimmät kansainväliset rahoituslaitokset, erityisesti Maailmanpankki (IBRD) sekä ulkomaiden hallitukset ja julkiset rahoituslaitokset. Suurimittainen luotonotto alkoi kuitenkin vasta 1960-luvulla ns. euromarkkinoiden kehittymisen myötä. 1960-luvulla tapahtui valtaosa pitkäaikaisesta ulkomaisesta luotonotosta euromarkkinoille emittoitujen obligatioluottojen muodossa. 1970-luvun alussa nousivat merkittävimmäksi pitkäaikaisen ulkomaisen pääoman lähteeksi suorat yksittäisvelkakirjalainat. Lähinnä investointitavaroiden tuontiin liittyvät pitkäaikaiset tuontiluotot ovat niinkään olleet huomattava ulkomaisen pääoman lähde. Suorien sijoitusten merkitys muuhun pääomantuontiin verrattuna on ollut varsin vähäinen, 1970-luvun alkupuoliskolla alle 5 % pitkäaikaisen pääoman bruttotuonnista. Vientiluototustoiminnan laajeneminen 1960-luvun lopulta lähtien on vähentänyt pitkäaikaisen pääoman nettotuontia jossain määrin. Suorat sijoitukset Suomesta ulkomaille ovat olleet suunnilleen vastaavan maahan tulleen pääomavirran suuruiset.

PÄÄOMANTUONTI JA INVESTOINNIT

Pitkäaikaisen lainapääoman tuonti on Suomessa luvanvaraista. Ulkomaista maksuliikettä valvovana viranomaisena on Suomen Pankki pääomantuontilupia myöntäessään pyrkinyt ohjaamaan ulkomaisen rahoituksen mahdollisimman tuottaviin, erityisesti maan valuutanansaintakykyä parantaviin investointikohteisiin. Vaikka ei olekaan varmaa, että investoinnit koko kansantaloudessa ovat lisääntyneet aivan koko nettopääomantuonnin määrällä, on pääomantuonnin ja investointien kehitystä syytä tarkastella rinnan.

Kuvion yläosassa on esitetty yhtäältä vuotuinen pitkäaikaisen ulkomaisen bruttolainanoton muutos ja toisaalta kone- ja kalus-

toinvestointien arvon muutos. Alempi kuvio kertoo pitkäaikais-
ten ulkomaisten luottojen suhteen kone- ja kalustoinvestoin-
tien arvoon. Kuvion perustana on oletus pitkäaikaisen ulko-
maisen luoton käytöstä viime kädessä kone- ja kalustoinves-
tointien tuontipanoksen rahoitukseen.

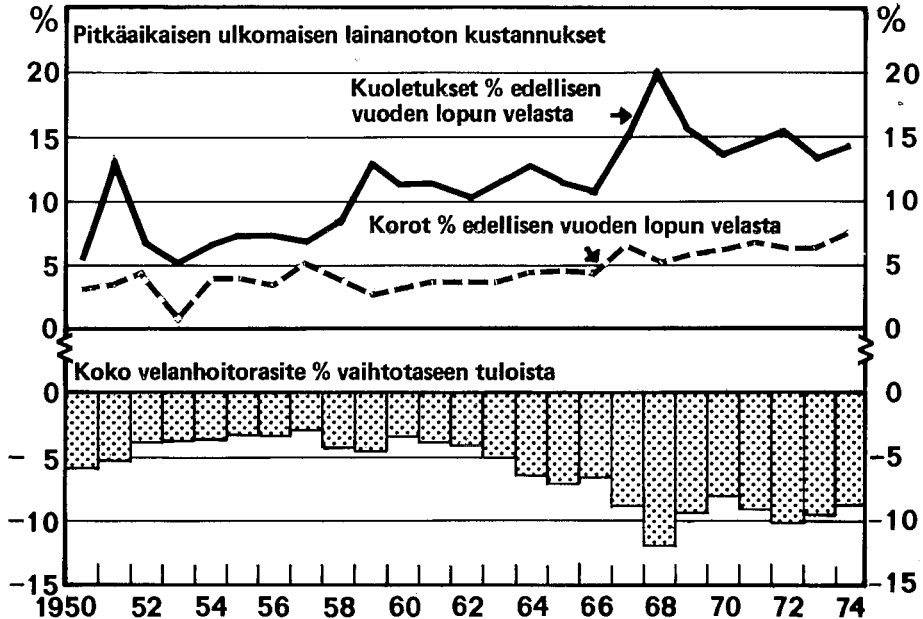
1950-luvulla ulkomainen lainanoton arvo vastasi vain n. 10
prosenttia vuotuisista kone- ja kalustoinvestoinneista. Vuo-
sikymmenen alun investointihuippu ei edellyttänyt pääoman-
tuontiin turvautumista. Vuosikymmenen puolivälin korkeasuh-
dannetta edelsi jo tuntuvampi ulkomaisen rahoituksen virta
maahan.

1960-luvulla ulkomaisen rahoituksen merkitys kasvoi. Vuosikym-
menen alkuvuosien huomattava investointiaalto sai tukea kan-
sainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta. Vertaamalla investointi-
suhdannetta ja pääomantuonnin osuutta investoinneista, havai-
taan kuitenkin ulkomaisen rahoituksen käytön tämän jälkeen
suhteellisesti lisääntyneen niinä vuosina, joina investointi-
toiminta oli laimeaa. Kotimaisen rahoituksen saatavuudella
lienee ollut vaikutuksensa tämän ilmiön syntyyn.

Teollisuuden koko pitkäaikainen ulkomainen velka jakautui
vuosina 1963 ja 1973 toimialoittain teollisuuden tasetilas-
ton mukaan seuraavasti.

	1963		1973	
	milj. mk	%	milj. mk	%
Puu-, huonekalu- ja rakennuspuusepän- teollisuus	7	1	177	4
Paperiteollisuus	127	24	776	16
Kemian teollisuus	3	1	318	6
Metallien perusteollisuus	27	5	464	9
Muu tehdasteollisuus	87	16	585	12
Sähkö-, kaasu-, vesijohto- yms. laitokset	24	4	832	17
Teollisuuskompleksit	259	49	1810	36
Koko teollisuus	534	100	4962	100

VELANHOITO

Ulkomainen velka synnyttää ulkomaille suuntautuvia maksuvirtoja, yhtäältä pääomakorvausmenoja osinkoina tai korkoina ja toisaalta takaisinmaksuja, kuoletuksia. Korkokustannuksia on syytä tarkastella sekä pitkä- että lyhytaikaisen velan osalta. Kuoletuksia on mielekästä käsitellä vain pitkäaikaisen luotonoton osalta, sillä lyhytaikainen luotonotto liittyy varsin automaattisesti kaupan arvon kasvuun eikä siitä synny normaalioloissa merkittävää takaisinmaksuongelmaa.

Pitkäaikaisen ulkomaisen velan korkokustannukset ovat kohonneet melko tasaisesti viimeisen neljännesvuosisadan aikana. Kansainvälisen korkotason kohoamisen ohella tähän on vaikuttanut lainanoton rakenteen muuttuminen. Kansainvälisten ra-

hoituslaitosten ja ulkomaiden hallitusten myöntämien edullisten, halpakorkoisten luottojen merkitys on vähentynyt. Yhä suurempi osa ulkomaisesta luotontarpeesta on jouduttu tyydyttämään markkinahintaan kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta. Vuotuisten korkomenojen osuus luottokannasta onkin miltei kaksinkertaistunut tarkasteluperiodilla.

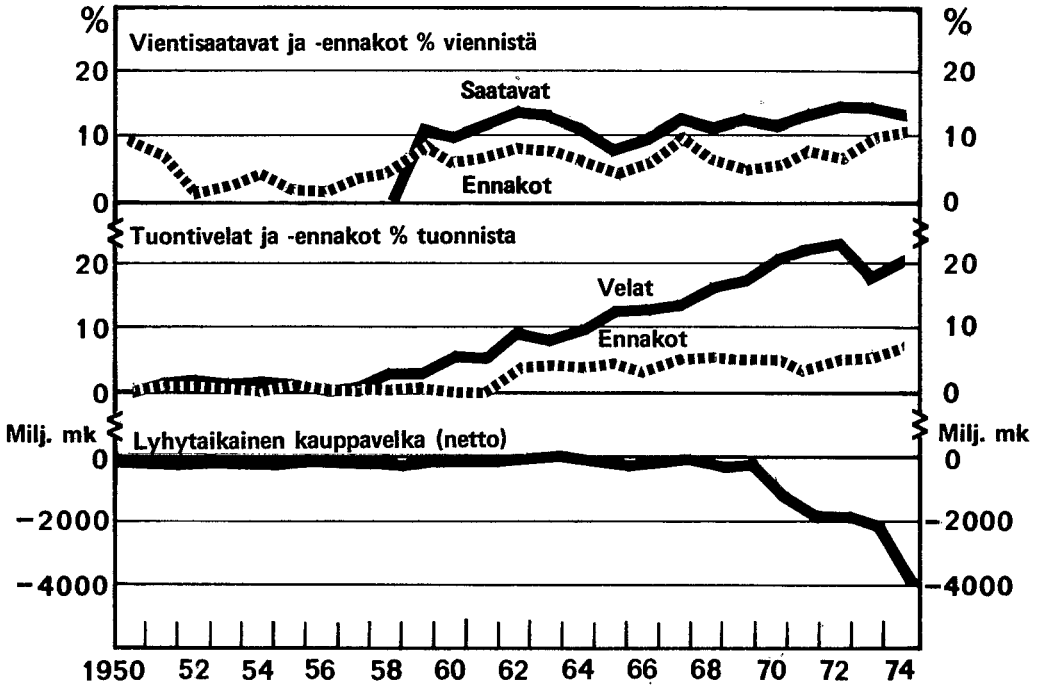
Velanhoitorasitukseen vaikuttaa koron ohella myös laina-ajan pituus. Tältäkin osin voidaan havaita ulkomaisen luoton selvä kallistuminen 25 viimeksi kuluneen vuoden aikana. 1950-luvulla kuoletettiin vuosittain keskimäärin alle 10 prosenttia liikkeellä olevasta pitkäaikaisesta velasta. Velka oli siis varsin pitkäaikaista, yli 10 vuoden mittaista. Sittemmin ovat laina-ajat lyhentyneet keskimäärin noin 6-7 vuoden mittaisiksi. Syynä on lainanoton lähteissä tapahtunut rakennemuutos.

Ulkomaisen velkaantumisen synnyttämää nettomääräistä kokonaisvelanhoitorasitetta kuvataan pääomakorvaustaseen ja pitkäaikaisten luottojen kuoletusten summan suhteella vaihtotaseen tuloihin. Tämä suhdeluku kertoo sen paineen maan ulkomaista maksuvalmiutta kohtaan, joka kohtaisi maata tietynä vuotena, jos pitkäaikainen ulkomainen luotonotto kokonaan tyrehtyisi. 1950-luvulla velanhoitorasite pysytteli melko alhaisena ja muuttumattomana, mutta on sittemmin jyrkästi kasvanut. Syynä kehitykseen ovat olleet sekä velkaantuneisuuden kasvu että luottojen keskimääräisen korkotason kohoaminen.

Aivan viime vuosina on suuri osa ulkomaisen kokonaisvelan kasvusta tapahtunut lyhytaikaisen kauppavelan lisääntymisenä. Lyhytaikaisen velan kasvu on lisännyt koronmaksurasitetta. Se on luonnollisesti lisännyt myös potentiaalista takaisinmaksuvelvollisuutta.

LYHYTAIKAISET KAUPPALUOTOT

Lyhytaikaisiin kauppaluottoihin luetaan enintään vuodeksi myönnetty vientiluotto (= vientisaatava) ja saatu tuontiluotto (= tuontivelka) sekä kaikki tuonnin ja viennin ennakkomaksut. Nämä rahoitusvirrat lasketaan tullihallituksen ulkomaankauppatilastoa ja valuuttapankeilta saatavia maksutapahtumia koskevia tietoja vertaamalla.

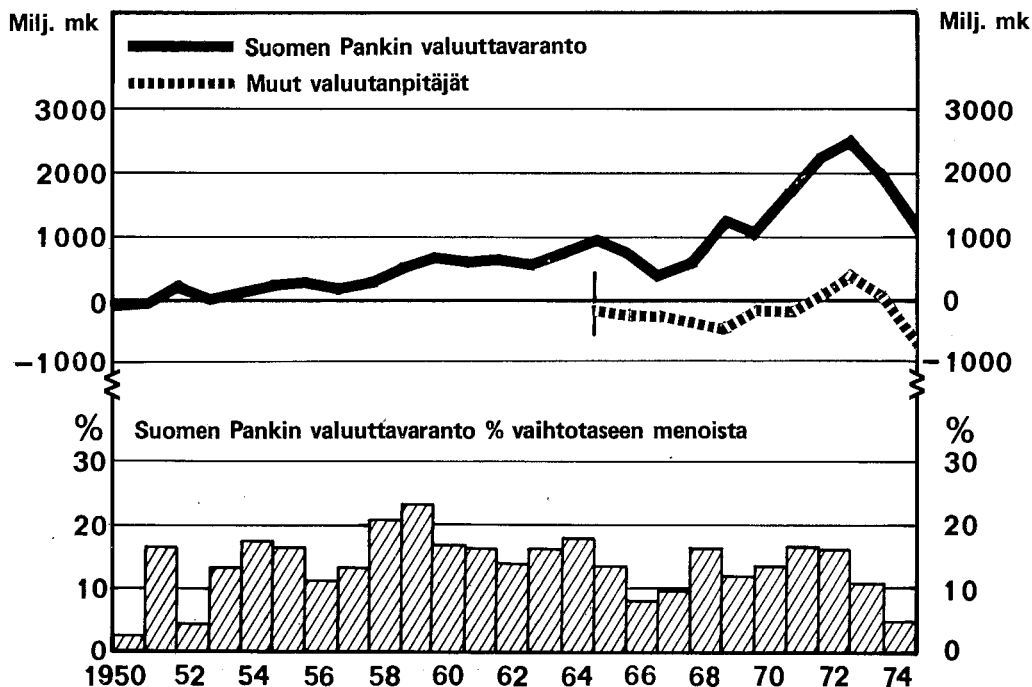
Viennin ja tuonnin arvo yhdessä keskimääräisten maksuaikojen kanssa määrää ulkomaankaupan kulloisenkin luottokannan. Maksuaikojen pidentyminen näkyy tuontivelkojen huomattavasti kaupan arvoa nopeampana kasvuna 1960-luvun puolivälin jälkeen. Tuontivelkojen enemmys vientisaataviin nähden selittyy viennin lyhyemmillä maksuajoilla; kun tuonnin keski-

määräiset maksuajat' ovat ulkomaankaupan vapautumisen jälkeen nousseet lähelle kolmea kuukautta, on myönnettyjen lyhytaikaisten vientiluottojen kesto keskimäärin vain pari viikkoa. Viennin lyhyemmät maksuajat taas selittyvät ulkomaankaupan rakenteella; puunjalosteet myydään yleensä varsin lyhyellä maksuajalla ja ennakotkin ovat tavallisia mm. sahatavaran kaupassa. Tuontiin taas sisältyy enemmän investointitavaroita, joiden rahoituksessa toimitusluotot ovat yleisiä.

Valuuttalainsäädännön Suomen Pankille antamaa oikeutta määrätä ulkomaisen luoton ottamisesta tai luoton myöntämisestä ulkomailla asuville on käytetty valuuttapoliittisiin tarkoituksiin antamalla määräyksiä ulkomaankaupan maksuajankohdista. Tuonti on yleensä edellytetty maksettavaksi kuuden kuukauden kuluessa; ajoittain on lisäksi rajoitettu ulkomaisen luoton käyttämistä erityisesti kulutustavaroiden tuonnissa. Tuontiennakot ovat yleensä liittyneet tilauksesta valmistettaviin koneisiin ja laitteisiin. Tavanomaisen tavaraluoton myöntämiselle ulkomaiselle ostajalle ei ole ollut esteitä, mutta pariin otteeseen on ollut tarpeen rajoittaa ulkomailta maksettavien vienniennakoiden määrää kotimaisen kokonaislikviditeetin pitämiseksi yleisen rahapoliittisen linjan vaatimuksia vastaavana.

Valuuttamääräysten ohella eräät muutkin seikat ovat vaikuttaneet ulkomaankauppaan liittyvien saatavien ja velkojen kehitykseen. Ulkomaankauppa pyritään rahoittamaan sen kaupan osapuolen pankeista, joiden korkotaso on alhaisempi. Ulkomaisen korkotason noustessa kannattaa vientiyritysten antaa saataviensa kasvaa, kun tuojille taas on tällöin edullista jouduttaa maksujaan. Kotimaisten rahoitusmarkkinoiden kiristäminen puolestaan on houkutellut yrityksiä keräämään viennistään ennakkomaksuja. Myös odotukset valuuttakurssien muuttumisesta ovat johtaneet maksujen jouduttamiseen tai viivyttämiseen, valuutasta ja maksun suunnasta riippuen.

ULKOMAINEN MAKSUVALMIUS

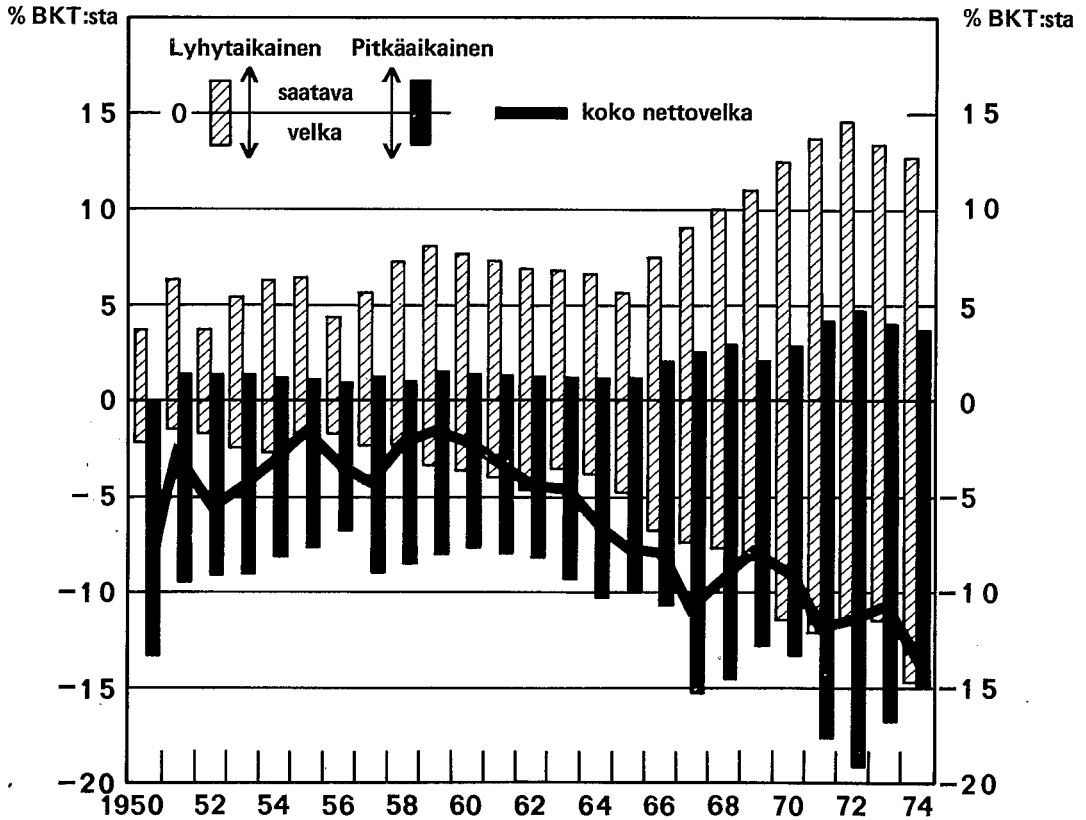
Ulkomaisella maksuvalmiudella ymmärretään julkisen vallan ja erityisesti keskuspankin mahdollisuuksia tyydyttää ulkomaanvaluuttoihin kohdistuva ostopaine. Ulkoisen maksuvalmiuden turvaaminen edellyttää etenkin kiinteiden valuuttakurssien järjestelmässä valuuttavarannon eli likvidien ulkomaan rahan määräisten saatavien ylläpitoa. Suomessa valuuttavarantoon luetaan Suomen Pankin, valuuttapankkien ja valtion lyhytaikaiset ulkomaiset nettosaatavat. Erityisen merkittävä ulkomaisen maksuvalmiuden mitta on Suomen Pankin vaihdettavien valuuttojen varanto.

Ulkomainen maksuvalmius ei ulkomaankaupan säännöstelyn ja kahdenvälisen maksuliikkeen aikana 1950-luvulla muodostanut samanlaisia ongelmia kuin vapaamman ulkomaisen maksuliikkeen vallitessa seuraavalla vuosikymmenellä. Vuosikymmenen alkaessa valuuttavaranto oli ollut lähes olematon, mutta sittemmin se karttui huomattavasti ja vastasi 1950-luvun päättyessä lähes neljännesvuoden vaihtotaseen menoja.

Ulkomainen maksuvalmius säilyi tyydyttävänä 1960-luvun ensimmäiset vuodet, mutta alkoi vuodesta 1964 lähtien heiketä. Devalvaation jälkeen tilanne parani, ja vaikka vaihtotase pian kääntyikin alijäämäiseksi, kasvoi varanto runsaan pääomantuonnin ansiosta. Vuosina 1973-1974 valuuttavaranto supistui, mutta koska tämä johtui huomattavalta osin idänkaupassa syntyneen tilivelan kasvusta, ei maksuvalmius tosiasiallisesti pienentynyt samassa suhteessa.

Suomi on suorittanut 190 milj. erityisen nosto-oikeuden, SDR:n, suuruisesta jäsenosuudestaan Kansainvälisessä Valuuttarahastossa neljänneksen kullassa, mikä määrä on tarvittaessa nostettavissa ulkomaisina valuuttoina. Lisäksi Suomi voi markkoja vastaan rahaston asettamin ehdoin ja rajoituksin ostaa siltä ulkomaisia valuuttoja vielä määrän, joka voi nousta 190 milj. erityiseen nosto-oikeuteen. Pohjoismaiden keskuspankkien sopimus keskinäisistä lyhytaikaisista luotoista (swaps) uusittiin vuonna 1967. Osapuolilla on oikeus lyhytaikaisiin, kolmen kuukauden tai enintään vuoden luottoihin toisilta keskuspankeilta aina 200 milj. Ruotsin kruunun määrään saakka. Suomen Pankki on tehnyt valmiusluottosopimuksia myös ulkomaisten pankkiyhtymien kanssa. Vuosina 1973 ja 1974 tehdyt sopimukset nousivat määrältään 500 milj. dollariin.

ULKOMAISET SAATAVAT JA VELAT

Viimeksi kuluneen neljännesvuosisadan aikana on Suomella ollut jatkuvasti nettomääräisesti velkaa ulkomaille. Oheinen taulukko kertoo velan markkamääräisen arvon eräinä vuosina. Yllä olevasta kuviosta selviää ulkomainen nettovelkamme suhteessa vuotuisen BKT:n arvoon. Samoin on siinä kuvattuna tämän velkaantuneisuuden koostuminen lyhyt- ja pitkäaikaisista saatavista ja veloista.

Suomen ulkomaiset saatavat koostuvat lyhytaikaisiksi luokiteltavista valuuttavaranto- ja kauppaluottosaatavista sekä pitkäaikaisista vientiluottosaatavista. Lyhytaikaisen saata-

van kehitys seurailee valuuttavarannon kehitystä. Pitkäaikainen vientiluotoitus on suuremmassa mitassa 1960-luvulta alkuisin. Keskeinen piirre Suomen ulkomaisten saatavien rakenteessa on silti edelleen niiden lyhytaikaisuus, likvidiys.

Pitkäaikainen ulkomainen velkamme on 1950-luvun alusta lähtien ollut selvästi vastaavaa lyhytaikaista velkaa suurempi. 1960-luvulta lähtien on lyhytaikaisen, lähinnä kauppavelan suhteellinen merkitys kuitenkin kasvanut. Ulkomaisen saatavan rakenteeseen verrattuna on velka silti selvästi pitkäaikaisempaa. Sekä lyhyt- että pitkäaikaisen velan kehitys on tarkasteluajanjaksona ollut varsin samansuuntaista. 1950-luvun alussa oli velka, etenkin pitkäaikainen, varsin suuri. Vuosikymmenen puoliväliin ehdittäessä se kuitenkin oli vähentynyt suhteellisesti noin puoleen. Tästä alkoi jälleen velan kasvu, joka on jatkunut 1960- ja 1970-luvulla jopa kiihtyvänä.

Nettomääräisen kokonaisvelan ura on melko samanlainen bruttovelan kehityksen kanssa. 1950-luvulla velkaantuneisuus las-ki suhteessa BKT:een noin kymmenen prosenttiyksikköä. Sittemmin on seurannut miltei jatkuvan velkaantumisen kausi. 1970-luvun alussa ulkomainen nettovelka ylti samalle tasolle kuin 1950-luvun alussa ja on tästä edelleen kohonnut.

Suomen ulkomaiset saatavat ja velat, milj. mk

	1950			1960		
	Saatavat	Velat	Netto	Saatavat	Velat	Netto
Lyhytaikainen	269	230	+ 39	1 214	586	+ 628
Pitkäaikainen	10	721	-711	215	1 215	-1 000
Yhteensä	279	951	-672	1 429	1 801	- 372

	1970			1974		
	Saatavat	Velat	Netto	Saatavat	Velat	Netto
Lyhytaikainen	5 451	4 950	+501	10 473	12 221	- 1 748
Pitkäaikainen	1 257	5 780	-4 523	3 041	12 592	- 9 551
Yhteensä	6 708	10 730	-4 022	13 514	24 813	-11 299

Liite 1

MAKSUTASEPOLIITTISIA TOIMENPITEITÄ VUOSINA 1950 - 1974

Tähän kronologiseen luetteloön on kerätty perustiedot keskeisistä maksutasepoliittisista toimenpiteistä vuosina 1950 - 1974. Mukaan on otettu ainoastaan välittömästi ulkomaisiin liiketoimiin kohdistuneet toimenpiteet, joita on kuvailtu varsin suppeasti. Esimerkiksi maksutasesyistä suoritettuja kysynnänsäätelytoimia ei ole otettu tulkintavaikkeuksien vuoksi mukaan. Luettelo laadittaessa ovat pääasialliset lähteet olleet valtiovarainministeriön kansantalousosaston julkaisema Taloudelliset tapahtumat, Bank of Finland Monthly Bulletin, Suomen Pankin vuosikirja sekä pankkivaltuusmiesten kertomukset. Tarkempia tietoja yksittäisistä toimenpiteistä voidaan löytää näistä julkaisuista. Luettelon on tehnyt valtiot. kand. Timo Taivalaho.

1950

- 1.1. Tehtiin muutoksia tärkeimpiin tuontitulleihin: kahvin tullia alennettiin ja bensiinin tullia korotettiin.
- 1.2. Suomen Pankin tekemän päätöksen mukaisesti viejät saivat käyttöönsä 10 % vapaadollarituloistaan käytettäväksi ulkomaisten koneiden, laitteiden ja raaka-aineiden hankintaan sekä dollareissa maksettavien mainonta- ja markkinointikulujen kattamiseen.
- 16.2. Suomen Pankki korotti ruplan clearing-kurssin 3 019 van-
ja
4.3. hasta markasta 4 358 markkaan (100 ruplalta). Samalla muutettiin dollariin perustuvat clearingsopimuskurssit Itä-Euroopan maihin nähden virallisen dollarikurssin mukaisiksi eli 231 markkaan. Neuvostoliiton päätettyä 1.3. sitoa rupla kultakantaan ja määrätä ruplan kulta-arvoksi 0.222168 grammaa puhdasta kultaa, jolloin dollarin ja ruplan väliseksi suhteeksi tuli 4:1, Suomen Pankki määräsi 4.3. ruplan Suomen markan määräiseksi vapaaksi kurssiksi 5 775 mk.
- 25.5. Eduskunnan hyväksyttyä 18.4. ehdotuksen laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen, ns. GATT-sopimuksen ja siihen liittymisestä tehdyn Annecyn pöytäkirjan säännösten hyväksymisestä, Suomi allekirjoitti Yhdistyneissä Kansakunnissa em. pöytäkirjan 25.4. ja sopimus astui voimaan kuukautta myöhemmin.
- 13.6. Suomi ja Neuvostoliitto allekirjoittivat vuoden 1950 tavaravaihtoa koskevan kauppasopimuksen. Samana päivänä allekirjoitettiin maiden välinen ensimmäinen viisivuotinen kaupan runkosopimus vuosille 1951-1955.

1951

- 31.1. Valtioneuvosto asetti neuvottelukunnan suunnittelemaan vientimaksujärjestelmän toimeenpanoa.

- 11.4. Valtioneuvoston ja Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliiton välillä tehtiin sopimus suhdannepidätyksestä, jota kannettaisiin 1.4. - 1.12.1951 tapahtuneesta selluloosan, puuhiokkeen, paperin, pahvin ja kartongin viennistä. Pidätyksen suuruudeksi sovittiin 600 vmk em. tuotteiden valmistukseen käytetyltä pinokuutiometriltä paperipuuta. Keskusliitto takasi 6 000 milj. vmk:aan nousevan pidätysmäärän. Suhdannepidätysvaroista sovittiin palautettavaksi 80 % vuosina 1958 - 1960 ja 20 % tuli käyttää budjetin ulkopuoliseen vuonna 1944 perustettuun hinnantasausrahastoon tuontihintojen tasaamiseksi.
- 22.5. Eduskunta hyväksyi esityksen leimaverolain muuttamisesta siten, että matkavaluutasta voitiin periä veroa 10 - 30 % sen arvosta Suomen rahana. Laki oli voimassa vuoden loppuun.
- 27.6. Kansainvälinen Valuuttarahasto, jonka jäseneksi Suomi oli liittynyt vuonna 1948, vahvisti Suomen markkan pari-arvoksi 230 markkaa Yhdysvaltain dollarilta. Samansuuruinen väliaikainen pari-arvo oli ollut käytössä vuodesta 1949. Pari-arvon vahvistamisen jälkeen Suomen oli maksettava jäsenosuutensa Valuuttarahastossa. Suomen 38 milj. dollarin jäsenosuudesta oli 2 prosenttia maksettava kullana ja loppu Suomen rahana.
- 4.8. Suomen 5.7. allekirjoittaman GATT-sopimukseen liittyvän ns. Torquayn pöytäkirjan mukaisesti tulivat uudet sopimustullit voimaan. Aikaisempien paljoustullien asemesta sanotut tullit olivat arvoille ja vuoden 1950 tuontihintatasoon verrattaessa useimmissa tapauksissa edellisiä alhaisempia.
- 2.10. Valtioneuvoston ja Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliiton välillä allekirjoitettiin vuoden 1952 aikana kannettavia suhdannepidätyksiä koskeva sopimus, joka koski myös Keskusliiton ulkopuolisia sahatavaran viejiä. Peruspidätys oli 900 vmk pinokuutiometriltä pape-

ripuuta ja 2 000 vmk standartilta sahatavaraa. Varoista tuli palauttaa viejille 49 1/2 % vuosina 1959 - 1961, 49 1/2 % siirrettiin hinnantasausrahastoon ja loppu käytettiin metsätalouden tutkimukseen.

- .11. Vapaalistaluetteloja laajennettiin käsittämään erikseen määrätyillä valuutoilla (mm. £, Rkr, Tkr, Rfr) suoritettavia ostoja, jotka koskivat eräitä raaka-aineita ja elintarvikkeita kuten rikkiä, sulfaatteja, teetä ja kakaota sekä muutamia muita tarvikkeita. Tuonnin arvo vapaalistaan kuuluvissa tavaroissa oli vajaa 10 % vuoden 1950 koko tuonnista.
- 22.12. Laki eräiden puutavaroiden vientimaksuista vahvistettiin. Vientimaksu koski vuonna 1952 vietävää raakapuuta sekä sahatavaraa. Vientimaksu oli paperipuusta ja kaivospölyistä 200 vmk pinokuutiometriltä, muusta pyöreästä puusta 8 vmk kuutiojalalta sekä sahatavarasta 2 000 vmk standartilta.

1952

- 10.1. Pyöreän puutavaran vienti ilman asianomaista lupaa kiellettiin. Vientiä ohjaamaan ja valvomaan asetettiin pyöreän puutavaran vientitoimikunta.
- 1.3. Neuvostoliiton ja Suomen 5-vuotisen tavaravaihtosopimuksen edellyttämät kolmikantasopimukset toisaalta ja
24.3. Puolan, toisaalta Tšekkoslovakian kanssa allekirjoitettiin 1.3. ja 24.3.
- 7.5. Valuuttatulojen supistuttua ryhdyttiin toimenpiteisiin valuutan käytön rajoittamiseksi ja tuontipolitiikan muuttamiseksi. Puntina, Ruotsin kruunuina ja Hollannin floriineina ei enää saanut ilman Suomen Pankin lupaa suorittaa maksuja eikä avata remburseja, jos valuuttamää-

rät ylittivät £ 1 000, Skr 10 000 tai Hfl 10 000. Vaapaasti ostettavat matkavaluuttamäärät rajoitettiin 25 puntaan ja 50 kruunuun matkaa ja henkeä kohti.

- 3.6. Matkavaluutan erikoiskurssit tulivat voimaan. Esimerkiksi dollarin myyntikurssiksi tuli 360 vmk, virallisen myyntikurssin ollessa 231 mk. Ulkomaisilta matkustajilta ostettava valuuttamäärä rajoitettiin 5 000 vmk:aan päivää kohti. Suomessa asuvan oikeus ostaa matkavaluut-
taa oli 30 000 vmk matkaa ja henkilöä kohti.
- 1.8. Suhdannepidätykset, joita 1.4.1951 alkaen oli kannettu eräiden metsäteollisuustuotteiden viennistä ja vientimaksut, joita 22.12.1951 annetun lain nojalla oli kannettu pyöreästä puusta ja sahatavarasta, lakkautettiin toistaiseksi. Sahatavarasta vientimaksua ei ollut enää kannettu 1.6. alkaen.
- 19.9. Suomen Neuvostoliitolle suorittamien sotakorvausten toimitusaika päättyi 19.9., johon mennessä sopimuksenmukaiset toimitukset saatiin suoritetuksi. Sotakorvausten määrä oli alunperin määritelty 300 miljoonaksi (vuoden 1938) dollariksi, mutta alennettiin myöhemmin 226.5 miljoonaan. Maailmanmarkkinahintojen mukainen toimitusten arvo nousi 600-700 miljoonaan dollariin. Sotakorvausmenot olivat olleet eri vuosina 7 - 1.5 % tuotantokustannushintaisesta nettokansantuotteesta ja niiden osuus valtion budjettiin perustuvista menoista vaihteli 16 ja 5 prosentin välillä.
- 21.9. Suomen, Neuvostoliiton ja Kiinan kansantasavallan välinen kolmikantapöytäkirja vuodelle 1952 allekirjoitettiin Moskovassa. Suomi toimitti Kiinaan selluloosaa, sanomalehtipaperia ym. ja sai vastikkeeksi mm. vehnää ja naftaa Neuvostoliitosta.
- 5.12. Suomi osti Kansainväliseltä Valuuttarahastolta 4.5 milj. dollaria valuuttavaranon kartuttamiseksi. Maksuna an-

netut markat oli lunastettava takaisin 2-3 vuoden kuluessa. Lisäksi sovittiin, että Suomi voisi ostaa vielä 5 milj. dollaria tarvittaessa, jolloin ostot olisivat 25 % Suomen 38 milj. dollarin kiintiöstä. Tammikuussa 1953 Suomi nosti 2 milj. dollaria tältä ns. Stand-By Drawing Account -tililtä.

1953

- 1.1. Viejiltä peruutettiin vuodelta 1950 ollut oikeus käyttää 10 % ansaitsemistaan vahvoista vaihdettavista valuutoista tarvitsemiensa raaka-aineiden ostoon. Tuonti-liikkeiden vastaavanlaatuinen oikeus peruutettiin myös. Tuoajat olivat saaneet omaan käyttöönsä 40 % palkkioistaan; tätä määrää oli jo aikaisemmin alennettu 20 prosenttiin.
- 1.2. Ulkomaille matkustava sai anomuksetta ostaa uusien matkavaluuttamääräysten tullessa voimaan matkavaluuttaa matkakurssiin 50 000 vanhaa markkaa vastaavan määrän. Viralliseen kurssiin sai ostaa tietyt pienemmät määrät ja Suomen rahaa sai viedä enintään 10 000 vmk.
- 1.9. Uusi lisenssivirasto aloitti toimintansa. Lisenssitöimikunnan korvaaminen lisenssivirastolla oli alkuna tiukan säännöstelytalouden asteittaiselle purkamiselle. Virastossa toimi lisenssivaltuuskunnan ja eri osastojen lisäksi aluksi 11 asiantuntijatoimikuntaa, joissa elinkeinoelämän eri näkökannat tulivat edustetuiksi.
- 24.10. Uusien matkavaluuttamääräysten mukaan Skandinavian maihin matkustava sai ostaa valuuttaa 25 000 vmk:n arvoista ja muualle ulkomaille matkustava 35 000 vmk:n arvoista.

1954

- 11.3. Lisenssitoimesta annettiin uusi asetus, jolla yksinkertaistettiin 1.9.1953 voimaan tullutta lisenssikäytäntöä.
- 15.4. Normaalihintaisella valuutalla ostetuista henkilö- ym. autoista päätettiin periä hinnantasausmaksua 30 % fob-arvosta (100 % painon ylittäessä 1 400 kiloa), ammatti- liikenteen henkilöautoista kuitenkin vain puolet em. määristä.
- 10.6. Suomen Pankki kielsi liikepankeilta tuontiluottojen takaamisen.
- 29.6. Vientiluottokomitea esitti mietinnössään perustettavaksi uudelleen vientiluottorahaston vientiluottojen ja -takuiden myöntämistä varten.
- 1.7. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan välinen yhteisiä työmarkkinoita koskeva sopimus astui voimaan.
- 25.8. Talouspoliittinen suunnitteluneuvosto hyväksyi valtioneuvostolle esitettäväksi talouspolitiikan perusohjelman, johon sisältyi mm. työllisyysvaihteluiden tasoittamiseksi käytäntöön otettava vientisuhdanteiden varausjärjestelmä sekä investointien tasoittamiseen tähtäävä investointirahastojärjestelmä.
- 30.12. Laki tullien kantamisesta vuonna 1955 vahvistettiin. Tullit korotettiin vallinneelta vuoden 1939 tullimääriin verrattuna 10-kertaiselta tasoltaan 15-kertaisiksi lukuun ottamatta ulkomaisia polttoaineita, jotka saadaan edelleen tuoda maahan ilman tullia, sekä GATT- tai muilla sopimuksilla sidottuja tulleja.

1955

- 14.2. Autojen hinnantasausmaksuja korotettiin, ylimmän maksun noustessa 135 prosenttiin fob-arvosta. Myös moottoripyörät otettiin tasausmaksun piiriin. Suurimpien autojen vähittäismyyntihinnat nousivat huomattavasti, kun taas eräiden keskikokoisten autojen hinnat alenivat.
- 3.3. GATTin maaliskuussa päättyneessä yhdeksännessä istunnossa myönnettiin Suomelle lupa sopimustullien korottamiseen, minkä johdosta sopimustullit voitiin korottaa samalle tasolle, millä autonomiset tullit olivat vuoden alussa tapahtuneen korotuksen jälkeen. Korotus oli pääasiallisesti 70 %, eräissä harvoissa tapauksissa esim. 0 tai 50 %, vuonna 1949 vallinneesta tasosta, ja kohdistui ensi sijassa ylellisyysluonteisiin tavaroihin.
- 5.3. Kolmikantaclearingista tehdyt pöytäkirjat, joiden puitteissa Suomi toi Neuvostoliittoon tapahtuvan vientinsä vastikkeeksi tavaroita Romaniasta ja DDR:stä allekirjoitettiin 5.3. Vastaavanlaiset tuontisopimukset Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa allekirjoitettiin 31.3.
- 13.6. Valtioneuvoston 20.5. lisenssivirastolle antamassa ohjeessa virastoa kehoitettiin toimimaan ulkomaankaupan säännöstelyn purkamiseksi ja lisenssivirasto päätti siirtää automaattisen lisensoinnin piiriin suuren joukon perusraaka-aineita, teollisuuden apuaineita sekä eräitä kansanhuollon kannalta tärkeitä artikkeleita heinäkuun alusta lukien. Vapautetun tuonnin vuosittainen arvo oli noin 650 milj. markkaa eli noin 40 % koko tuonnista. Aikaisemmin vapautetut tuontitavarat huomioonottaen lähes puolet tuonnista oli automaattisen lisensoinnin piirissä.
- 20.6. Suomen Pankki antoi määräyksen, jonka mukaan kaikkien tuontilupien myöntämisen edellytyksenä oli tuontitalletus 1.7. alkaen. Maahantuojan oli suoritettava tilille Suomen Pankkiin 10 prosentin suuruinen tavarain cif-

arvosta laskettava talletus, joka maksettaisiin maahan-
tuoajalle takaisin ilman korkoa tuontiluvan tultua lop-
puun käytetyksi tai sen voimassaoloajan päätyttyä, kui-
tenkin aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua.

- 13.9. Suomen Pankki rajoitti sahatavarakaupoissa vuoden 1955 puolella nostettavat ulkomaiset ennakkomaksut 50 prosenttiin kauppasummasta. Nostetusta ennakosta Suomen Pankki pidätti puolet maksettavaksi viejälle vuoden 1956 puolella.
- 21.11. Lisenssivirasto päätti laajentaa automatisoidun tuonnin piiriä uusilla tuontiarvikkeilla, joiden vuotuisiksi tuontiarvoksi laskettiin noin 7 000 milj. vmk. Joulukuun 21 päivänä vapautettiin noin 8 000 milj. vmk:n tuontia vastaava tuontisektori. Molemmat laajennukset koskivat pääosin teollisuuden raaka-aineita, mutta osin myös valmiita tuotteita.
- 15.12. Suomen Pankki alkoi soveltaa uusia matkavaluutan myyntikursseja, jotka olivat keskimäärin 6 % aikaisempia alempia. Esim. Yhdysvaltain dollarin kurssi laski 350 markasta 330 markkaan. Skandinavian ulkopuolelle matkustavien sallittu matkavaluutan määrä nostettiin 35 000 vmk:sta 50 000 vmk:aan.
- 31.12. Suomen Pankki siirtyi useiden länsieurooppalaisten valuuttojen noteerauksissa kiinteistä valuuttakursseista muuttuviin; muutos rajoittui kuitenkin 3/4 prosenttiin pari-arvon kummallekin puolen. Vuoden 1954 syksystä lähtien oli maksusopimuksia uusittu siten, että kauppavaihto ja maksuliike Suomen ja useimpien Länsi-Euroopan maiden kanssa oli saatu rajoitetusti multilateraalille pohjalle. Ulkomailla oli tällä tavoin liikkuvia kursseja käytetty vuodesta 1953 alkaen.

1956

- 10.1. Suomen Pankki päätti olla vastaanottamatta autokaupoissa syntyviä rediskonttovekseleitä.
- 20.3. Mortgage Bank of Finland Oy aloitti toimintansa. Pankki perustettiin lähinnä hoitamaan Suomen ulkomailta, mm. Maailmanpankilta saatavien lainojen kanavointia.
- 5.4. Suomen Pankki korotti tuontilupiin liittyvän talletusmaksun 10 prosentista 20 prosenttiin. Korotus ei koskenut automatisoituun tuontiin eikä eräitä muita, lähinnä raaka-aineiden tuontiin myönnettyjä lupia. Talletusmaksu alennettiin takaisin 10 prosenttiin 1.6. lukien. Pisin talletusaika, joka oli aikaisemmin 12 kuukautta ja 5.4. lukien 6 kuukautta, lyhennettiin samalla 3 kuukauteen.
- 4.6. Eduskunta hyväksyi Suomen liittymisen Kansainvälisen Rahoitusyhtiön IFC:n jäseneksi.
- 9.7. Kauppa- ja teollisuusministeriö vahvisti Vientiluotto Oy - Exportkredit Ab:n yhtiöjärjestyksen. Yhtiön perustamista edelsi eduskunnan toukokuussa hyväksymä laki laivanrakennus- ja muun metalliteollisuuden viennin edistämiseksi myönnettävistä verohuojennuksista. Yhtiön osakepääomaksi tuli 200 milj. vmk.
- 5.9. Suomen Pankki päätti poistaa vallinneen korkeasuhdanteen aikana voimassa olleet puutavaran vientiennakoita koskevat rajoitukset.
- 17.9. Suomen Pankki päätti ennen kesäkuun 1 päivää myönnettyistä tuontiluvista perittyjen vähintään 3 kuukautta tilillä olleiden talletusten palauttamisesta maahantuojille.
- 20.11. Eduskunta hyväksyi GATTin vuoden 1955 maaliskuussa päättyneessä yleiskokouksessa päätetyn GATTin yleissopimuksen tarkistuksen. Yleissopimuksen tarkistuksella pyrit-

tiin jouduttamaan ja helpottamaan sopimuksen tavoitteiden toteuttamista.

- 13.12. Valtioneuvosto antoi lisenssivirastolle ohjeet, joiden mukaan automaattisesti myönnettyjen tuontilupien kokonaismäärä oli tavaralistat säilyttämällä 13.12.1956 - 1.4.1957 välisenä aikana länsivaluuttojen osalta eräin poikkeuksin supistettava vastaamaan enintään 20 prosenttia siitä määrästä, mikä tähän tuontiin oli lisensioitu 1.12.1955 - 30.11.1956 välisenä aikana.

1957

- 21.1. Suomen Pankki rajoitti matkavaluuttamääriä kiristyneen valuuttatilanteen johdosta. Pohjoismaiden ulkopuolelle matkustava sai ostaa valuuttaa 40 000 vmk:lla aikaisemman 50 000 vmk:n asemesta ja Pohjoismaihin matkustava 20 000 markalla 25 000 markan asemesta.
- 1.4. Tuonnin automaattinen lisensiointi, joka supistettuna oli ollut käytössä 13.12.1956 lukien, päättyi 31.3. Länsimaista tapahtuvan tuonnin osalta otettiin käyttöön tavararyhmittäin kiintiöjärjestelmä, jossa käytettävissä olevien valuuttojen puitteissa uusia tuontilupia myönnettiin keskimäärin 70-75 % vuoden 1956 tasosta. Lisenssiviraston ajalle 1.4. - 30.9. laatimassa länsituonnin globalisointiohjelmassa tuonti oli jaettu kolmeen ryhmään: A) varsinainen globalisoitu tuonti, joka käsitti noin 3/4 länsituonnista ja jossa tuojan kiintiöosuus määrättiin edellisen 1-2 vuoden lisenssien perusteella, B) sellainen säännöstelty tuonti, jossa oli valuutan valinta-oikeus, ja C) edellisten ryhmien ulkopuolelle jäänyt säännöstelty tuonti. A-ryhmän lisenssin saanut tuoja saattoi valita ostomaan, haluamansa tavaran samoin kuin ostoajankohdankin, B-ryhmässä tuoja joutui anomaan lisenssin, mutta sen saatuaan saattoi vapaasti valita ostomaan; C-ryhmässä tuoja ei saanut valita ostomaata.

- 1.5. Eduskunnan pankkivaliokunnan kiinnitettyä huomiota lisenssitalletusjärjestelmän laillisuuskysymykseen Suomen Pankki päätti lakkauttaa tuontitalletusmaksut.
- 25.7. Globaalikiintiöjärjestelmää koskeva multilateraalinen pöytäkirja kauppaja maksusuhteiden järjestelystä hyväksyttiin toisaalta Suomen, toisaalta BENELUX-maiden, Ison-Britannian, Italian, Itävallan, Norjan, Ranskan, Ruotsin, Saksan liittotasavallan, Sveitsin ja Tanskan välillä ajalle 1.4. - 30.9.1957. Sopimusvaltiot takasivat Suomen viennille mahdollisimman vapaan kohtelun. Suomen tuonti järjestettäisiin globaalikiintiöjärjestelmän mukaisesti (ks. yllä).
- 15.9. Suomen Pankki päätti Kansainvälisen Valuuttarahaston suostumuksella devalvoida markan 28 prosentilla. Tehdyn päätöksen mukaan markan uudeksi pariarvoksi tuli 320 markkaa dollarilta entisen 230 markan asemesta. Muiden valuuttojen kurssit kohosivat vastaavasti, mikä merkitsi noin 39 prosentin nousua. Samalla poistettiin matkavaluuttakurssit ja erinäisiin vientituotteisiin sovelletut erikoiskurssit.
- 15.9. Tasavallan presidentti vahvisti vientimaksulain, jonka tarkoituksena oli väliaikaisesti neutralisoida osa devalvaation viejille tuomista lisätuloista. Vientimaksuilla leikattiin 30 - 75 % puunjalostustuotteiden ja 10 % muiden tuotteiden markkamääräisten hintojen noususta. Vientimaksuvarat käytettiin valtion vakauttamislainan kuoletuksiin ja metsäteollisuuden kehittämiseen.
- 16.9. Valtioneuvosto teki päätöksen lisenssivirastolle annettavasta sitovasta ohjeesta, jonka perusteella noin 76 % länsimaista tapahtuvasta tuonnista tuli 1.10. alkaen käytännöllisesti katsoen vapaaksi. Muodollinen tuontilisenssi oli kuitenkin vielä hankittava; tuonnin automatisointi ei koskenut tuontia dollarimaista.
- 21.9. Ulkoasiainministeriö teki Länsi-Euroopan maille esityksen uuden globaalikiintiösopimuksen solmimisesta kuuden

kuukauden ajaksi 1.10.1957 alkaen. Esityksessä oli otettu huomioon tuonnin liberalisoimisesta aiheutuvat muutokset. Pöytäkirja tuli voimaan 18.12.

- 21.11. Valtioneuvosto teki päätöksen, jonka mukaan 72 % länsituonnista vapautui lisenssipakosta 9.12. Vapautuneet tavarat olivat pieniä poikkeuksia lukuunottamatta samat kuin automatisoidun lisensioinnin piiriin kuuluneet. Lisenssipakon poistamisen jälkeen valuuttatilanteen kehitystä tarkkailtaisiin pankeilta saatavien ilmoitusten nojalla, mitä varten samana päivänä muutettiin valuutan säännöstelystä annettua päätöstä.
- 9.12. Suomen Pankki otti käyttöön tuonnin käteismaksujärjestelmän useimpien säännöstelystä vapautettujen tuontitavaroiden kohdalla.
- 17.12. Tuonnin vapauttaminen ulotettiin koskemaan tuontia useista Euroopan bilateraalista samoin kuin tuontia dollarialueelta. Tuontilisenssejä alettiin myöntää automaattisesti useimmille niistä tavaroista, joiden tuonti Länsi-Euroopasta oli vapautettu lokakuun alussa. Vapautuminen koski mm. tuontia Ranskasta, Yhdysvalloista, Kanadasta sekä Neuvostoliitosta ja useimmista muista itäryhmän maista.
- 18.12. Eduskunnan hyväksymän tullilain mukaan tullit kannettiin vuonna 1958 edelleen 15-kertaisina vuoden 1939 tasoon verrattuna. Markkamääräisiä tulleeja korotettiin devalvoinnin vuoksi 39 prosentilla; poikkeuksen muodostivat kuitenkin mm. eräät tärkeät verotullit.

1958

- 2.1. Suomen Pankki alkoi osallistua etupäässä vientiin tuotavien sahateollisuusyritysten rahoitukseen hyväksymällä rediskontattavaksi näiden yritysten vekseleitä ilman tavanmukaista lisäkorkoa.

- 3.1. Uuden määräyksen mukaan tullikamarit eivät enää saaneet myöntää tullimaksun suorittamiseksi aikaisemmin tavallisesti myönnettyä kahden kuukauden maksuaikaa.
- 3.2. Tasavallan presidentin 31.1. antaman asetuksen mukaisesti vientimaksuja alennettiin 15-20 prosenttiyksiköksi.
- 27.2. Valtioneuvosto jatkoi länsituonnin vapauttamista lisäämällä noin 90 uutta tullinimikettä lisenssitöntä tuontia koskevaan luetteloon. Lisenssitön tuonti nousi noin 5 prosenttiyksiköllä 81 prosenttiin koko tuonnista (perustana vuoden 1954 tuontiluvut).
- 1.4. Uusi multilateraalinen pöytäkirja tavaravaihdosta ja maksujen järjestelystä allekirjoitettiin huhtikuussa. Sopimus oli voimassa 1.4. - 31.12. välisen ajan.

1959

- 1.1. Eduskunnan joulukuussa 1958 hyväksymän lain mukaisesti perustettiin vuoden 1959 alusta kolmeksi vuodeksi budjetin ulkopuolinen tuontikaupparahasto, jonka tarkoituksena oli rahoittaa välttämättömiä tuontioistoja ja tasoittaa ulkomaankaupan hintavaihteluita. Uusi rahasto korvasi hinnantasausrahaston ja kauppa- ja teollisuusrahaston, jonka varat se sai käyttöönsä. Tuontikaupparahastolailla pyrittiin turvaamaan tuontia erityisesti bilateraalista.
- 1.1. Suomen ja useiden Länsi-Euroopan maiden välistä tavaravaihtoa ja maksujärjestelyjä koskevaa sopimusta päätettiin jatkaa vuoden 1959 aikana samanlaisena kuin edellisellä vuonna. Valuuttojen vaihdettavuuteen siirtyminen merkitsi laajentunutta siirto-oikeutta.
- 24.3. Suomen Pankki päätti nostaa matkavaluutan enimmäismääriä. Skandinaviaan matkustettaessa sai valuuttaa nyt ostaa 40 000 vnk:lla muualle matkustettaessa 80 000 vnk:lla, aikaisemmin summat olivat 20 000 ja 40 000 mk. Suomen rahana vietävä määrä pysytettiin 20 000 mk:na.

- 2.5. Valuuttapankit saivat Suomen Pankilta luvan myydä valuuttaa erinäisten palvelujen maksuun ilman Suomen Pankin ennakkohyväksymistä. Uudet määräykset koskivat mm. mainoskuluja, vakuutusmaksuja, asennus- ja huoltokuluja sekä agentin palkkioita.
- 6.8. Valtioneuvosto päätti 10 miljoonan markan valuuttaobligatiolainan liikkeellelaskusta. Laina-aika tulisi olemaan 10 vuotta ja korko 5 %; obligaatiot päivättäisiin 1.12.1959. Obligaatioita voi ostaa Suomessa omistamiaan sulkuvaroja vastaan ulkomailla asuva ulkomaan kansalainen tai ulkomainen yhtymä. Näin tehtiin mahdolliseksi ulkomaalaisten Suomessa omistamien varojen siirto vähitellen ulkomaille. Obligaatioiden korko ja kuoletusmaksut voitiin vapaasti siirtää ulkomaille ja obligaatiot olivat myös vapaasti siirrettäviä ostajalta toiselle.
- 2.11. Suomen Pankin joulukuussa 1957 voimaan saattama tuonnin käteismaksujärjestelmä lakkautettiin. Tuoajat saivat oikeuden 12 kuukauden tuontiluottoihin, mutta korkomaksut edellyttivät edelleen Suomen Pankin lupaa.

1960

- 1.1. Uusi valuuttalainsäädäntö astui voimaan. Valuuttakauppalaki ja laki valuutan säännöstelystä sitä täydentävine valtioneuvoston päätöksineen toi mukanaan helpotuksia ulkomaisten maksujen suoritukseen. Suomen Pankki laajensi valuuttapankkien oikeutta valuutanmyyntiin palvelusuorituksissa ilman Suomen Pankin ennakkohyväksymistä.
- 1.1. Lisenssipakko poistettiin tuonnista Ranskasta, Yhdysvalloista ja Kanadasta.
- 1.1. Ranska liittyi vuoden alussa voimaan astuneeseen sopimukseen multilateraalikaupasta vuodeksi 1960 nostaen osanottajamaiden lukumäärän 13:een. Maat olivat Belgia,

Hollanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Luxemburg, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksan liittotasavalta, Sveitsi ja Tanska.

- 1.6. Suomen Pankki ilmoitti rediskonttaaville rahalaitoksille antolainauksen korkoporrastuksen laajentamisesta. Korkeampaa korkoa kehoitettiin soveltamaan tuonnin ja auto-kauppojen rahoittamiseen ja alennettua korkoa oli sovellettava vientiä harjoittaville pienyrityksille ja tuonnin kanssa kilpailevalle kotimarkkinateollisuudelle annettavissa lainoissa.
- 1.7. Suomen Pankin ja liikepankkien kesken sovittiin uudesta vientiluottojärjestelmästä ns. keskipitkien vientiluottojen osalta. Vientivekselit hyväksyttiin eräin ehdoin sakkokorottoman rediskonttauksen piiriin. Uusi järjestely teki mahdolliseksi aina viiteen vuoteen saakka nousvien maksuaikojen myöntämisen ulkomaisille ostajille.
- 1.7. Suomen Pankin uudet määräykset ulkomailla asuvien markkatileistä tulivat voimaan. Määräykset vastasivat yleistä länsieurooppalaista käytäntöä ulkomailla asuvien tilien suhteen. Markkatilit jaettiin vaihdettaviin ja ei-vaihdettaviin. Ensimmäisen ryhmän tilit jakautuivat: 1) vaihdettaviin A-tileihin, joita voivat avata ulkomaiset pankit ja joilla olevat varat voitiin vaihtaa Yhdysvaltain dollareihin, Kanadan dollareihin ja Sveitsin frangeihin, 2) vaihdettaviin B-tileihin, joita voivat pankkien lisäksi avata Länsi-Euroopan arbitrage-järjestelmään kuuluvien maiden vakuutusyhtiöt, varustamot ja lentoyhtiöt ja joilla tileillä olevat varat olivat myös vaihdettavia asianomaisten maiden valuuttoihin ja 3) bilateraaliin C-tileihin, joilla olevat varat olivat tietyissä tapauksissa vaihdettavia. Ei-vaihdettavien tilien varojen käyttö ja siirto oli erityismääräysten alaisista.

- 25.9. Valtioneuvosto jakoi vientimaksuina kertyneitä varoja lainoina teollisuudelle. Vientimaksuja oli helmikuun alun jälkeen alennettu myös 28.4., 9.6. ja 4.8. ja niiden periminen päättyi 15.9. Lainoja vientimaksuvaroista jaettiin toisen kerran 20.11. sekä vielä 12.2. ja 20.3.1961.
- 29.12. Useimpien Länsi-Euroopan maiden vuoden loppupäivinä julistaman valuuttojen vaihtokelpoisuuden johdosta Suomen Pankki muutti valuuttamääräyksiä siten, että ns. valuutanveroisilla markkatileillä (B-tileillä) olevat varat olivat vaihdettavissa myös A-tilien valuutoiksi, mm. dollareiksi. Kun markan käyttö maksuvaluuttana oli vähäistä, ei toimenpiteen käytännöllinen merkitys kuitenkaan ollut suuri. Toisaalta ulkomaisten valuuttojen siirto-oikeuden laajentuessa virallisesti käsittämään myös länsieurooppalaisten valuuttojen vaihdon dollareihin laajentuivat Suomen valuuttavarannon käyttömahdollisuudet huomattavasti.
- 29.12. Suomi liittyi Kansainvälisen Kehittämisyjärjestön IDA:n jäseneksi perustajajäsenenä.

1961

- 1.1. Tuonnin vapauttamista jatkettiin ja mm. Espanja, Brasilia, Uruguay ja Paraguay tulivat multilateraalikaupan piiriin, johon olivat jo kuuluneet 13 Länsi-Euroopan maata sekä Yhdysvallat, Kanada, Argentiina ja Islanti. Lisenssitön tuonti tuli mahdolliseksi myös Irlannista ja useimmista muista maista, joiden kanssa ei ollut ollut bilateraalisia kauppasopimuksia. Kaikki nämä maat kuuluivat nyt laajennetun globaaliikiintiöjärjestelmän piiriin, joka nyt käsitti suurimman osan vielä säännötellystä tuonnista. Lisenssivapaa tuonti ja globaaliikiintiöjärjestelmä koski nyt tuontia 82 maasta ja käsitti noin 3/4 tuonnin arvosta.

- 1.1. Valtioneuvoston päätöksellä lievennettiin valuuttamääräyksiä. Valuutan luovutusvelvollisuus rajoitettiin vienti- ja rahtituloihin sekä kiinteän omaisuuden ja arvopapereiden myyntiin. Myös valuuttatilejä koskevia säännöksiä lievennettiin. Suomen Pankin antamien määräysten mukaan luovutusvelvollisuudesta vapaata valuuttaa voitiin käyttää kaikkien sallittujen ulkomaisten maksujen suorittamiseen, kuten lahjoihin, avustuksiin, palkkoihin ja palkkioihin sekä matkoihin ja lisenssi-vapaan tuonnin tai muun säännösten sallimien kaupan maksujen hoitamiseen.
- 5.4. Suomen ja Euroopan Vapaakauppaliiton EFTA:n välistä sopimusta ja ns. Moskovan-sopimusta koskevien lakiesitysten lisäksi annettiin presidentin esittelyssä esitys laiksi ulkomaankaupan turvaamiseksi, joka laki olisi voimassa vuoden 1969 loppuun.
- 1.7. Suomen ja EFTA:n välinen ns. EFA-sopimus tuli voimaan. EFTA-maista tuotavien tavaroiden tullit alenivat 30 % lukuun ottamatta ns. hidastuslistalla olevia tuotteita, joiden kohdalla alennus oli 20 %. Suomen ja Neuvostoliiton välisen sopimuksen mukaisesti tullit Neuvostoliitosta tuotavista tavaroista alenivat vastaavasti.
- 1.7. Osittain EFA-sopimukseen liittyen Suomen Pankki lievensi valuuttamääräyksiä. Helpotukset koskivat ulkomaisten kuljetusvälineiden vuokrausta, matkatoimistojen suorituksia, liikematkojen matkavaluuttaa, eläkkeiden ja eräiden avustusten maksua sekä tiettyjä pääomansiirtoja.
- 1.7. EFA-sopimuksen johdosta tuli voimaan uusi globaalikiintiöohjelma, jossa oli nostettu kiintiöitä EFTA-maista tapahtuvan tuonnin osalta.
- 12.10. Valtioneuvosto asetti tarkkailuelimen valtion ulkomaisia hankintoja varten. Neuvottelukunnan tuli antaa lausuntoja hankintojen yhteydessä noudatettavista kauppapoliittisista näkökohdista.

- 6.10. Suomen Pankki rajoitti lyhytaikaisten tuontiluottojen automaattisen käyttöoikeuden 12 kuukaudesta 6 kuukauteen.

1962

- 1.1. Japani, Sierra Leone ja Tanganjika siirtyivät multilateraaliryhmään, joka nyt käsitti 85 maata ja noin 80 prosenttia tuonnin (vuoden 1960) arvosta.
- 1.3. Suomen Pankki helpotti valuuttamääräyksiä pääomansiirtojen, vakuutusten ja matkustuspalvelusten osalta.
- 20.3. Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin keskuspankit sopivat keskinäisistä lyhytaikaisista valuuttalainajärjestelyistä, joiden mukaan maksutasevaikeuksiin joutunut maa saattoi lainata toisilta 100 miljoonaan Ruotsin kruunuun asti nousevan määrän. Tällainen ns. swap-laina tuli olemaan pituudeltaan yleensä enintään 12 kuukautta.
- 1.8. Suomi alensi tullejaan EFTA-maihin ja Neuvostoliittoon nähden 10 prosenttiyksikköä, jolloin tullit olivat 60 % vuoden 1961 perustasosta.
- 18.10. Suomen Pankki päätti valuuttakaupan säännöstelystä annetun lain nojalla rajoittaa ulkomaisen lyhytaikaisen luoton käyttömahdollisuuksia eräillä tuonnin aloilla. Käteismaksuvaatimus koski mm. henkilöautoja, moottori- pyöriä, radio- ja televisiovastaanottimia sekä eräitä koneita.
- 14.12. Tuontisäännöstelyn purkamista jatkettiin vapauttamalla noin viidennes vielä tuontisäännöstelyn piiriin kuuluvista nimikkeistä; vapautettuihin nimikkeisiin kuuluvan tuonnin arvo oli noin 7 % säännöstellyn tuonnin arvosta. Tuontisäännöstelyyn jäi edelleen vajaat 1 800 tavaralajia.

- 18.12. Suomen ja Jugoslavian välillä allekirjoitetun sopimuksen mukaan siirryttiin maiden välisissä maksuissa vapaavaihtotapohjalle vuoden 1963 alusta lukien. Myös tavaravaihdossa luovuttiin bilateraalista sopimus pohjasta.

1963

- 1.1. Kauppa- ja teollisuusministeriön alainen Vientitakuulaitos aloitti toimintansa. Syyskuun 12 päivänä 1962 annetun asetuksen mukaan valtio myöntää takuita teollisuustuotteiden vientiin liittyvien riskien peittämiseksi. Takuiden enimmäismääräksi tuli yksi miljardi markkaa.

Vuonna 1956 liikepankkien ja yritysten toimesta perustettu Vientiluotto Oy - Exportkredit Ab organisoitiin uudelleen. Valtio tuli uuden Suomen Vientiluotto Oy - Finlands Exportkredit Ab:n suurimmaksi osakkeenomistajaksi merkittävällä osakepääoman korotuksen (2 milj. markasta 4.5 milj. markkaan).

- 30.4. EFTA-maista tuotavien tavaroiden tullit laskivat 10 % ja saavuttivat 50 prosentin tason vuoden 1961 perustulleihin nähden. Alennuksen ulkopuolelle jäivät ns. hidastuslistan tuotteet. Tullinalennus koski myös tuontia Neuvostoliitosta. EFTA-maiden soveltamat tullit, joiden alentaminen alkoi heinäkuussa 1960, olivat saavuttaneet 50 prosentin tason vuoden 1962 lokakuussa.
- 31.12. EFTA-maiden tullit alenivat 50 prosentista 40 prosenttiin perustasosta.

1964

- 1.1. Tuontisäännöstelyn purkaminen jatkui; vapaalistamaista tuotavista vielä säännöstelyn piirissä olleista tavaroista vapautui noin kuudennes. Lisenssittömän tuonnin osuus

tuonnista vapaalistamaista oli vuonna 1963 ollut noin kolme neljännestä, globaalituonnin noin viidennes ja yksittäislisensioinnin alaisen tuonnin osuus noin 5 %. Multilateraalisen tuonnin osuus koko tuonnista oli noin kolme neljännestä.

- 1.5. EFTA-maista tuotavien tavaroiden tullit laskivat 10 prosenttiyksikköä 40 prosenttiin ja hidastuslistalla olevien tavaroiden tullit 20 prosenttiyksikköä 60 prosenttiin perustasosta.
- 15.11. Suomen Pankin aloitteesta toimeenpantu henkilöautojen osamaksukaupan ehtojen säätely astui voimaan. Käteis- maksuosuuden tuli olla 40 % myyntihinnasta luottoajan ollessa enintään 15 kuukautta. Bilateraalimaista tuotujen henkilöautojen kaupassa käsirahaksi tuli 30 % ja pisimmäksi maksuajaksi 22 kuukautta.
- 29.12. Kaupallisen ulkomaanedustuksen tehostamiskomitea ehdotti mietinnössään kaupallisen sihteerin toimien perustamista sekä laajempaa valtionapua viennille.
- 31.12. EFTA-maat alensivat tullejaan 40 prosentista 30 prosenttiin perustasosta.

1965

- 1.3. EFTA-maista tuotujen tavaroiden tullit alenivat 10 prosenttiyksikköä 30 prosenttiin perustasosta.
- 24.4. Autojen ja eräiden kestokulutushyödykkeiden osamaksukaupan tiukennetut ehdot astuivat voimaan. Valtioneuvoston tekemän päätöksen mukaan länsiautojen käteismaksuosuudeksi tuli 60 % ja pisimmäksi maksuajaksi 9 kuukautta (itä-autoilla 40 % ja 18 kuukautta). Uudet määräykset koskivat myös pakettiautoja, kuorma-autoja, traktoreita, televisioita, jääkaappeja ja pesukoneita.

- 30.4. Suomen Pankki kehotti luotonanto-ohjeissaan rahalaitoksia supistamaan tuontiluototusta ja osamaksukaupan rahoittamisesta.
- 24.9. Lisenssiviraston johtokunta sai asetuksella oikeuden sallia tietyin edellytyksin lisenssitön tuonti bilateraali- maista. Kysymykseen tulevat tavarat olivat sellaisia, joiden tuonti multilateraalimaistakin on vapaa. Sekä bilateraali- että multilateraalimaista tapahtuvasta tuonnista vaadittiin tuontitarkkailuilmoitus.
- 1.11. Ostosmatkailun vähentämiseksi tiukennettiin matkavaluuttamääräyksiä. Suomen valuuttaa sai viedä ulkomaille enää 100 markkaa entisen 200 markan asemesta. Tullittomat tuomiset rajoitettiin 70 markkaan.
- 20.12. Suomen Pankki päätti luoda yhteistoiminnassa rahalaitosten kanssa erityisen luottojärjestelyn ns. uusviennin kehittämiseksi.
- 31.12. EFTA-maista tuotujen tavaroiden tullit laskivat 10 prosenttiyksikköä. Tullit olivat nyt 20 % perustasosta (hidastuslistalla 40 %). EFTA:n tullit, jotka olivat laske- neet 30 prosenttiin perustasosta vuoden 1964 lopussa, al- nivat nyt 20 prosenttiin.

1966

- 17.1. Osana hallituksen maksutaseohjelmaa henkilöautojen lisen- siointia päätettiin rajoittaa tammi-kesäkuussa. Vuoden 1962 heinäkuusta lukien autojen tuonnin lisensointi oli ollut automaattista, vaikka ne kuuluivatkin globaalikiin- tiöryhmään. Vuoden alkupuoliskon lisensointi tuli kui- tenkin ylittämään EFTA-velvoitteiden mukaisen globaali- kiintiömäärän.

- 1.11. Suomen Pankin uudet luotonanto-ohjeet tulivat voimaan. Niissä ei enää asetettu yhteistä enimmäisrajaa rahalaitosten luotonannolle kuten vuoden 1965 ja vuoden 1966 kevään ohjeissa. Ensisijaisesti oli pyrittävä tyydyttämään vientimarkkinoille tarkoitetun tuotannon rahoitus-tarve. Pidättyvyyttä oli noudatettava kulutus- ja investointitavaroiden ja erityisesti tuontitavaroiden rahoituksessa.
- 2.12. Suomen Pankin antaman määräyksen mukaan kestokulutustavaroiden tuonti vapaavarastoihin tai vapaasatamiin ei vapauttanut niitä tuonti- eikä tullausmaksuista. Näin mm. henkilöautojen, radioiden ja televisioiden sekä kotitalouskoneiden maksut oli suoritettava jo ennen tullausta tai tavaran panoa vapaavarastoon tai vapaasatamaan.
- 31.12. EFTA-maiden tuontitullit poistuivat. Suomeen tuotavien tavaroiden tulli aleni 10 prosenttiin (hidastuslistalla 30 prosenttiin).

1967

- 1.1. Suomen Pankki asetti rajoituksia ulkomaisten matkapalvelujen oston. Jos matkapalvelujen arvo, varsinaisia matkakuluja lukuunottamatta, ylitti 400 markkaa (aikaisemmin 800), oli ylimenevä osa vähennettävä matkavaluutasta; Skandinavian maihin matkustaville raja oli 200 (aikaisemmin 400) markkaa.
- 17.3. Suomen Pankki nosti ensimmäisen 100 miljoonan markan suuruisen osan Suomen Kansainväliseltä Valuuttarahastolta saamasta 300 milj. markan valmiusluotosta. Maksutaseen tasapainottamiseksi saatu laina oli maksettava takaisin kolmen vuoden kuluessa. Nyt nostettu erä vastasi Suomen kultana maksettua jäsenosuuden erää. Koko valmiusluotto nostettiin neljänä eränä viimeisen noston tapahtuessa 26.9.

- 19.4. Suomen Pankki ilmoitti olevansa valmis osallistumaan kotimaisten toimitusluottojen rahoitukseen yhtä suurella määrällä kuin liikepankit yhteensä. Luottojärjestely koski sellaisia alus-, kone- ja laitetoimituksia, joissa kotimainen valmistaja myöntää maksuaikaa kotimaiselle ostajalle ja jotka kilpailevat ulkomaisten, luottoehdoin tarjottujen toimitusten kanssa.
- 21.4. Suomen Pankki lisäsi lyhytaikaisen tuontiluoton käyttörajoituksia. Käteismaksujärjestelmän piiriin sisältyivät uusina ryhminä mm. tekstiilituotteet, jalkineet, talouksesineet, polkupyörät, konttorikoneet, ajoneuvojen renkaat sekä traktorit ja muut ajoneuvot. Ajoneuvoista olivat vanhaan luetteloon sisältyneet jo henkilö- ja pakettiautot sekä moottoripyörät.
- 11.10. Eduskunnan pankkivaltuusmiehet esittivät Suomen Pankin johtokunnan ehdotuksesta valtioneuvostolle markkan kansainvälisen perusarvon alentamista 23.81 %. Valtioneuvoston tekemän päätöksen mukaisesti ja Kansainvälisen Valuuttarahaston annettua suostumuksensa uudet valuuttakurssit tulivat voimaan 12.10. Yhdysvaltain dollarin kurssi nousi 31.25 % 3.20 markasta 4.20 markkaan ja muiden valuuttojen kurssit vastaavasti.
- 20.10. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen vientimaksulaiksi, jonka mukaan kaikista vientitavaroista eräin valtioneuvoston erikseen määräämin poikkeuksin ja vapautuksin kannetaan vuoden 1969 loppuun saakka aluksi 14 prosentin suuruinen mutta asteittain aleneva vientimaksu.
- 1.9. Pohjoismaiden keskuspankkien välinen uusi sopimus keskinäisistä luotoista tuli voimaan kumoten aikaisemman vuodelta 1962 olleen sopimuksen. Luotot voivat nousta nyt 200 milj. Ruotsin kruunun määrään.
- 31.12. EFTA-maista ja Neuvostoliitosta tuotavien tavaroiden tullit poistuiivat. Myös hidastuslistan tavaroiden tullit

poistettiin, kaksi vuotta alkuperäistä aikataulua nopeammin. Velvoitteidensa mukaisesti Suomi poisti viimeiset EFTA-kaupassa olleet määrälliset rajoituksensa, polttoaine- ja lannoitetuontia lukuunottamatta. Tuontisäännöstelystä vapautuvien tullinimikkeiden osuus oli noin 9 % vapaalis-tamaista (vuonna 1966) tapahtuneen tuonnin arvosta, auto- jen osuuden ollessa tästä lähes kolme neljännestä. Poltto- aineet ja lannoitteet jäivät kuitenkin säännöstelyyn, ja autojen tulli säilytettiin (7 prosenttina).

1968

- 1.1. Matkavaluutan arvorajaa nostettiin ja matkailijat saivat oikeuden samaan valuuttamäärään kohdemaasta riippumatta. Suomen Pankin tekemän päätöksen mukaan matkavaluutan mää- rä nousi 1 000 markkaan oltuaan aikaisemmin enintään 800 markkaa. Matkavaluutan määrästä oli kuitenkin vähennettävä 500 markkaa ylittävä matkapalvelujen osa.
- 1.1. Suomen Pankin päätöksen mukaisesti lakkasi vuodesta 1962 voimassa ollut ja vuonna 1967 laajennettu tuonnin käteis- maksujärjestelmä vuoden alusta ja kaikkien tavaroiden tuonnissa voitiin käyttää ilman erityislupaa enintään 6 kuukauden tuontiluottoa.
- 1.2. Suomen satamissa alettiin periä lähteviltä matkustajilta ns. laituriveroa, joka oli 10 markkaa 90 meripeninkulmaa ylittävältä matkalta, 5 markkaa lyhyemmältä matkalta.
- 1.3. Maahan tullitta tuomisina tuotavien tavaroiden arvo nos- tettiin 200 markkaan, samalle tasolle kuin muissa Pohjois- maissa. Myös ulkomailla asuvien matkustajien oikeuksia laajennettiin.
- 1.7. Teollisuustuotteiden tulleja alennettiin vuoden 1967 tou- kokuussa GATT:in piirissä tehdyn sopimuksen mukaisesti. Teollisuustuotteiden tulleja oli ns. Kennedyn-kierroksella

päätetty alentaa keskimäärin 35 % vuoden 1972 alkuun mennessä siten, että ensimmäinen alennus eli 2/5 lopullisesta määrästä oli saatettava voimaan viimeistään 1.7.1968. Nyt toteutettu alennus merkitsi esim. muualta kuin EFTA-maista ja Neuvostoliitosta tuotavien autojen tullien alenemista 14 prosentista 11 prosenttiin. Kennedyn-kieroksella tehtyjen sopimusten mukaan vapautui myös tuontisäännöstelystä eräitä tavaroita, lähinnä vihanneksia, hedelmiä sekä hedelmä- ja marjavalmisteita.

1969

- 28.1. Suomi liittyi OECD:n jäseneksi. Hallitus oli hyväksynyt järjestön kutsun vuoden 1968 heinäkuussa.
- 18.3. Suomen Pankki maksoi takaisin viimeisen osan Kansainväliseltä Valuuttarahastolta vuonna 1967 saamastaan valmiusluotosta. Nyt maksettua kultaosuutta lukuunottamatta luotosta oli maksettu takaisin kaksi kolmannesta vuoden 1968 jälkipuoliskolla.
- 22.3. Valtioneuvoston päätös osamaksukaupan maksuehtojen lieventämisestä tuli voimaan. Länsiautojen käteisosuus las-
ki 60 prosentista 50 prosenttiin ja pisin maksuaika nousi 9 kuukaudesta 12 kuukauteen. Itäautojen käteisosuus aleni vastaavasti 10 prosenttiyksikköä 30 prosenttiin ja maksuaika piteni 18 kuukaudesta 20 kuukauteen. Ras-
kaiden kuorma-autojen ja pakettiautojen maksuajat pite-
nivät puoli vuotta ja traktorien vuoden. Televisioiden, jääkaappien, pakastekaappien ja pesukoneiden kaikki osa-
maksurajoitukset poistettiin.
- 29.4. Puolitoista vuotta kannettujen vientimaksujen periminen lopetettiin. Ylintä vientimaksua oli vuoden 1968 helmi-
kuussa alennettu 12 prosenttiin, elokuussa 8 prosenttiin, joulukuussa 6 prosenttiin ja vuoden 1969 tammikuussa 3 prosenttiin. Vientimaksuvaroja kertyi kaikkiaan 590 milj.

markkaa, josta puunjalostusteollisuudelta 87 % ja metalliteollisuudelta 13 %.

- 1.6. Tullimääräyksiä helpotettiin nostamalla tullivapaiden tuomisten arvoa 200 markasta 250 markkaan ja poistamalla matkan kestoon liittynyt 24 tunnin rajoitus. Rajakunnissa asuvien kuukausittainen tullivapaa tuontioikeus nostettiin 50 markasta 250 markkaan.
- 1.7. Matkavaluuttamääräyksiä helpotettiin. Tällä, samoin kuin 1.6. toimeenpannuilla tullimääräysten muutoksilla saatettiin matkavaluuttamäärät OECD:n jäsenmailtaan edellyttämälle 700 Yhdysvaltain dollarin tasolle. Ulkomaille matkustavat saattoivat nyt ostaa matkavaluuttaa 3 000 markan arvosta tai viedä ulkomaille saman määrän Suomen rahaa, jonka vienti oli aikaisemmin rajoitettu 100 markkaan.
- 13.10. Vienninedistämistoimenpiteet päätettiin vuoden 1970 alusta keskittää Suomen Ulkomaankauppaliittoon. Suunnitelman mukaan rahoittamiseen osallistuvat valtio ja yksityinen sektori yhtä suurin osuuksin.

1970

- 1.1. Kennedyn-kierroksen tullinalennuksista toteutettiin kolmas viidennes.
- 6.7. Valtioneuvosto tiukensi osamaksukaupan ehtoja Suomen Pankin esityksestä. Henkilö- ja pakettiautojen ostoissa nostettiin käsirahaosuutta ja lyhennettiin pisintä sallittua maksuaikaa. Länsiautojen käsirahaksi tuli 60 % (aikaisemmin 50 %) ja pisimmäksi maksuajaksi 9 kk (aikaisemmin 12 kk). Osamaksurajoitusten piiriin palautettiin televisiot, jääkaapit, pakastekaapit, pesukoneet ja astianpesukoneet, joiden käsirahaosuudeksi tuli 30 % ja pisimmäksi maksuajaksi 12 kuukautta.

- 22.10. Suomen Ulkomaankauppaliitossa valmistui ensimmäinen viennedistämisen runko-ohjelma.
- 23.10. Suomen Pankki rajoitti valuuttapankkien mahdollisuuksia ottaa ulkomaisia luottoja ja talletuksia.
- 13.11. Suomen Pankki otti käyttöön tuonnin käteismaksujärjestelmän, jonka piiriin tulivat suurin piirtein samat hyödykkeet kuin vuonna 1967. Autojen osat ja konttorikoneet lisättiin käteisellä ennen tullausta maksettavien tavaroiden luetteloon 30.11. Samalla päätettiin, että teollisuus saa tuotannossaan tarvitsemilleen tavaroille edelleen puolen vuoden maksuajan.
- 23.11. Valtioneuvosto päätti osamaksukaupan käteisosuuden korottamisesta ja rajoitusten laajentamisesta. Henkilöautojen osamaksuehdot pysyivät ennallaan. Muiden kestokulutustavaroitten käteisraha korotettiin 40 prosenttiin ja rajoitusten piiriin lisättiin mm. moottoripyörät, radiot ja levysoitinimet.
- 30.12. Eduskunta hyväksyi suhdanneverolain, jonka mukaan 1.9. 1969 - 31.8.1970 tapahtuneen puunjalostusteollisuuden viennin arvosta perittiin veroa 2.5 %.

1971

- 1.1. Kennedyn-kierroksen tullinalennuksista toteutettiin neljäs viidennes. Suomen osalta tämä merkitsi teollisuustuotteiden tullisuojan laskemista noin prosenttiyksiköllä runsaaseen 11 prosenttiin.
- 1.6. Ns. vaihtotasepaketin mukaisesti korotettiin korkokantaa yhdellä prosenttiyksiköllä. Keskuspankkiluoton peruskoroko nousi 7 prosentista 8 1/2 prosenttiin.
- 6.6. Säädettiin laki eräistä tavaroista suoritettavasta liikevaihtoveron lisäverosta. Tämän ns. pisteveron suuruus oli

15 prosenttiyksikköä ja vero säädettiin voimassa olevaksi vuoden 1971 loppuun. Lisäveron alaisia kestokulutustavaroita olivat mm. sekä tuodut että kotimaassa valmistetut autot, kodinkoneet, veneet, venemoottorit, radiot, televisiot, kamerat ja kellot.

- 6.6. Vaihdotasepakettiin sisältyi myös ns. tuonnin tasausvero jolla pyrittiin saattamaan kotimainen tuotanto samaan kilpailuasemaan ulkomaisten tuotteiden kanssa. Tämän vuoksi alettiin periä 1.2 - 5 prosentin suuruista tavararyhmittäin porrastettua tasausveroa tuontitavaroista. Porrastus toteutettiin eri tavararyhmiin sisältyvän piilevän liikevaihtoveron mukaisesti. Veron piiriin tuli kuulumaan 75 % tuontitavaroista ja vero tuli keskimäärin olemaan 2.3 prosentin suuruinen.
- 2.7. Vaihdotasepaketin heinäkuun alussa julkistettuun toiseen osaan kuului erillinen Osta suomalaista -kampanja, vientin tehostamistoimia sekä kaupan kanssa käytäviä neuvotteluja tuonnin hillitsemisestä ja kotimaisten tuotteiden myynnin edistämisestä.
- 23.8. Kun dollarin vaihdettavuus kultaan lopetettiin, säilytti Suomen Pankki dollarin ylimmän virallisen myyntikurssin ennallaan 4.242 markkana dollarilta ja alkoi toistaiseksi noteerata viralliset myyntikurssit dollarin lisäksi vain ruplalle ja clearing-dollarille.
- 2.9. Tullihallitus päätti siirtyä käyttämään tuontitavaroiden kauppahintojen muuttamisessa Suomen rahaksi päivittäisiä myyntikursseja kaikkien vaihdettavien valuuttojen osalta. Vientitavaroihin alettiin soveltaa vastaavia ostokursseja. D-markan, floriinin ja Kanadan dollarin osalta menettely oli käytössä jo aikaisemmin näiden valuuttojen muututtua liukuviksi.
- 17.11. Maahan tuotavien ns. merkkitavaroiden (lähinnä kestäviä ja puolikestäviä kulutustavaroita) tullausarvot nousivat

hallituksen tehtyä asiasta periaatepäätöksen. Tavararyhmän mukaan nousu oli 2 - 5 %. Tullausarvojen korottamisessa oli kysymys markkinointikustannusten lisäämisestä tullausarvoon.

- 13.12. Suomen Pankki ryhtyi osallistumaan valuuttojen termiinkaappoihin noteeraamalla päivittäin terminikurssit, joilla se on valmis ostamaan ja myymään Yhdysvaltain dollareita valuuttapankkien asiakkaidensa kanssa tekemien termiinisopimusten katteeksi. Termiinikursseja alettiin noteerata päivittäin 1, 2, 3, 6, 9 ja 12 kuukaudelle.
- 20.12. Suomen Pankki päätti käyttää valuuttakurssien määrittelyssä väliaikaista ns. keskuskurssia, joksi määrättiin 4.10 markkaa Yhdysvaltain dollarilta. Samalla Suomi ilmoitti Kansainväliselle Valuuttarahastolle käyttävänsä hyväkseen uutta $\pm$ 2.25 prosentin vaihteluväliä keskuskurssin molemmin puolin.

1972

- 1.1. Viides ja viimeinen Kennedyn-kierroksen tullinalennus toimeenpantiin vuoden alusta.
- 1.1. Korkokantaa alennettiin 3/4 prosenttiyksikköä. Alennus ei kuitenkaan koskenut tuonnin ja tuontitavaroiden (lukuun ottamatta tuotantotavaroita ja raaka-aineita) jakelun ja oston rahoitusluottoja.
- 1.6. Suomen Pankki purki 13.11.1970 lähtien voimassa olleen tuonnin käteismaksujärjestelmän.
- 17.7. Valtioneuvoston päätöksellä lievennettiin osamaksukaupan luottoehtoja. Henkilöautojen osamaksuehtoja koskeneet rajoitukset pysytettiin ennallaan, mutta esim. kodin koneista, radio- ja televisiovastaanottimista ja muista tavaroista vaadittava käsiraha alennettiin 40 prosentista

20 prosenttiin ja maksuaikaa pidennettiin 12:sta 18 kuu-
kauteen.

1973

- 1.1. Uusi valuuttalainsäädäntö astui voimaan. Valuutan säännös-
telyastetta olennaisesti muuttamatta valuuttamääräyksiin
tehtiin eräitä joustavuutta lisääviä muutoksia. Valuutan
luovutusvelvollisuuden tilalle tuli kotiuttamisvelvolli-
suus, joka mahdollisti valuuttatulojen pitämisen valuutta-
tileillä kotimaisissa pankeissa.

- 15.2. Dollarin 12. helmikuuta ilmoitetun 10 prosentin deval-
voinnin sekä muiden valuuttojen kurssien muutosten vuok-
si Suomen Pankki päätti markan uudeksi keskuskurssiksi
3.90 markkaa dollarilta aikaisemman 4.10 markan sijasta.
Uusi keskuskurssi merkitsi markan arvon noin 5 prosentin
suuruista nousua dollariin nähden; markan keskimääräinen
valuuttalaskutusosuuksilla painotettu arvo pidettiin suun-
nilleen valuuttapörssien edellisviikkoista sulkemista
edeltäneellä tasolla. Valuuttojen laskutusosuuksilla pai-
notetut kurssit olivat helmikuun 8 päivänä olleet noin
5 % toukokuun 1971 tason yläpuolella.

- 4.6. Suomen Pankki päätti lopettaa dollarikurssin vaihtelu-
alueen alarajan (3.813 markkaa dollarilta) noudattami-
sen. Päätös johtui dollarin kurssin jyrkästä heikkene-
misestä kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla.

- 14.6. Suomen Pankki päätti korkokannan yleisestä korottamises-
ta 1 1/2 prosenttiyksikköä heinäkuun alusta lukien. Sa-
malla päätettiin keskuspankkiluottokiintiöiden alentami-
sesta, tuonnin käteismaksujärjestelmän välittömästä toi-
meenpanosta sekä ulkomailta nostettavia pitkäaikaisia
luottoja koskevasta pääomantuontitalletusjärjestelmästä.
Samoin kuin vuonna 1970 tuontiluottojen käytön kieltä-
minen kohdistui lähinnä kulutustavaroihin (mukaan lukien

henkilöautot) eli noin neljännekseen koko tuonnista. Ulkomaisen luoton ottajan oli sitouduttava tallettamaan erikseen sovittava osa luotosta Suomen Pankkiin korkoa tuottavalle tilille. Talletettavan osan suuruus tuli riippumaan vallitsevasta taloudellisesta tilanteesta sekä luoton käyttötarkoituksesta.

- 14.7. Suomen sopimus yhteistyöstä Keskinäisen Taloudellisen Avun Neuvoston SEVin kanssa astui voimaan.
- 26.7. Suomen Pankki allekirjoitti sopimuksen Bank of America ja Morgan Guaranty Trust -nimisten pankkien kanssa 100 milj. Yhdysvaltain dollarin valmiusluotosta. Valmiusluottoa voitaisiin tarpeen mukaan käyttää Suomen Pankin valuuttavarannon vahvistamiseen. Lainasopimuksen voimassaoloaika sovittiin vähintään kolmeksi vuodeksi.
- 24.8. Suomen Pankki allekirjoitti 200 milj. dollarin valmiusluottosopimuksen First Boston (Europe) Ltd:n kanssa. Sopimuksen voimassaoloajaksi tuli 10 vuotta.
- 29.8. Annettiin asetus väliaikaisesta tuontisäännöstelystä. Tuonnin lisensointi tuli väliaikaisesti voimaan seuraavien kestokulutushyödykkeiden osalta: henkilöautot, moottoripyörät, veneet, venemoottorit, radio- ja televisiovastaanottimet, stereolaitteet, levysoittimet, talouskäyttöön tarkoitettut jää- ja pakastekaapit, pesukoneet, ompelukoneet sekä niihin verrattavat talouskoneet.
- 12.9. Suomen Pankki päätti muuttaa vientitavaroiden ennakkomaksuja koskevia määräyksiä siten, että tullitariffiryhmään 44 (puu ja puuteokset) kuuluvien vientitavaroitten osalta saatiin ennakkomaksuja vastaanottaa vain Suomen Pankin erityisluvalla ja Suomen Pankin asettamin ehdoin. Sahatavaran voimakkaan ulkomaisen kysynnän myötä olivat vientiennakkojen nostot lisääntyneet eikä kehityksen rahamarkkinoita keventävää vaikutusta voitu suhdannevaiheen huomioon ottaen pitää suotavana. Ennakot

saatettiin talletuspakon alaiseksi siten, että osa ennakosta tuli tallettaa Suomen Pankkiin korkoa tuottavalle tilille. Talletetut varat vapautettiin sitä mukaa kuin vientitoimitukset toteutuivat.

- 26.10. Annettiin asetus väestön toimeentulon ja maan talouselämän turvaamisesta poikkeuksellisissa oloissa annetun lain säännösten soveltamisesta. Asetuksen perusteella viennin säännöstelyä koskevia valtuuksia voidaan soveltaa öljytuotteiden viennin osalta. Valtioneuvoston 16.11. tekemän päätöksen mukaan tullitariffin nimikkeeseen 27.10. kuuluvat öljytuotteet tulivat vientisäännöstelyn alaisiksi vuoden 1974 loppuun.

1974

- 1.1. Suomen ja Euroopan talousyhteisön EEC:n sekä Euroopan hiili- ja teräsyhteisön CECAn väliset vapaakauppasopimukset astuivat voimaan. Pääsäännön mukaan teollisuustuotteiden tullit poistetaan asteittain 1.7.1977 mennessä. Ensimmäinen 40 prosentin suuruinen tullien alennus toteutettiin 1.1. Vuosien 1975 ja 1976 alussa sekä 1.7. 1977 tulleja alennetaan edelleen 20 prosenttiyksikköä. Suomi poistaa kuitenkin ns. arkojen alojen tullit asteittain vuoden 1985 alkuun mennessä ja EEC sekä CECA omat arkojen alojen tullinsa vuoden 1984 alkuun mennessä.
- 21.1. Säädettiin laki vientihintojen poikkeuksellisen nousun johdosta tulokehityksen tasapainottamiseksi suoritetusta vientimaksusta. Vientimaksulaki antaa hallitukselle mahdollisuuden määrätä viejille vientihintojen nousun aiheuttamasta vientitulojen lisäyksestä suoritettavaksi vientimaksua, milloin valuuttakurssien huomattava muutos, kansainvälisen hintatason vakava häiriintyminen tai muu näihin verrattava maan ulkopuolella tapahtunut poikkeuksellinen kehitys on johtanut vientihintojen poikkeukselliseen nousuun.

- 22.1. Suomen Pankki teki päätöksen sahatavaroiden vientiennakoiden nostamista rajoittavien määräysten poistamisesta.
- 8.2. Suomen Pankki päätti nostaa rahoitusosuuttaan kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyissä takaisin 30 prosenttiin sekä helpottaa uusvientiluottojen saantia sekä vientivekselien korkoehdoja.
- 19.2. Laki maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta. Tämä toinen ns. taloudellinen suojalaki antaa hallitukselle mahdollisuuden säätää eräissä tapauksissa asetuksella tuontikatosta ja tariffikiintiöstä. Valtiovarainministeriö voi myös päättää erityisen tasoitusmaksun tai lisätullin kantamisesta tuontitavaroista ulkomaankaupan tasapainottamiseksi.
- 19.2. Laki hinnantasauksesta sekä hintasulusta eräissä tapauksissa. Hinnantasauslaki antaa hallitukselle mahdollisuuden periä ns. hinnantasausmaksua eräistä maahan tuotavista kestokulutushyödykkeistä. Maksun suuruus on enintään 25 % tavaroiden arvosta ja sitä saa kantaa enintään vuoden kerrallaan. Maksua voidaan periä mm. autoista, moottoripyöristä, pienlentokoneista, veneistä sekä venemootoreista.
- 1.3. Lisenssivirasto helpotti henkilöautojen tuonnin lisensointia siirtymällä ns. tarkkailulisensointiin.
- 26.4. Suomi allekirjoitti sopimuksen Bulgarian kanssa kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta.
- 2.5. Suomi allekirjoitti sopimuksen Unkarin kanssa kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta.
- 21.5. Lisenssivirasto ulotti tarkkailulisensoinnin myös kodinkoneisiin ja muihin kestokulutustavaroihin.

- 31.5. Suomen Pankki allekirjoitti 100 milj. Yhdysvaltain dollarin suuruista valmiusluottoa koskevan sopimuksen Hambros Bank Ltd:n, Nordic Bank Ltd:n ja Scandinavian Bank Ltd:n muodostaman pankkiryhmän kanssa. Luotto maksetaan takaisin 10 vuoden kuluessa sen nostamisesta.
- 15.8. Metsäteollisuuden Keskusliitto hyväksyi hallituksen esityksen vapaaehtoisesta suhdannepidätysjärjestelmästä ja hallitus purki kesäkuun lopussa tekemänsä vientimaksupäätöksen. Hyväksytyin sopimuksen mukaan metsäteollisuusyritykset keräävät 300 milj. markkaa vapaaehtoisina suhdannepidätyksinä, joista 150 milj. markkaa talletetaan kunkin tallettajan sulkutilille Suomen Pankkiin ja 150 milj. markkaa siirretään valtion suhdannerahastoon.
- 19.9. Suomi ja Tšekkoslovakia allekirjoittivat sopimuksen vastavuoroisesta kaupan esteiden poistamisesta.
- 19.12. Valtioneuvosto päätti pidentää metsäteollisuuden suhdannepidätyksen toisen 100 milj. markan maksuaikaa kaksi viikkoa 15.1. asti. Tammikuun 1975 lopulla valtioneuvosto hyväksyi mekaaniselle puunjalostusteollisuudelle vapautuksen maksamatta olevista 60 milj. markan pidätyksistä.

Liite 2

SUOMEN MAKSUTASETILASTO VUOSILTA 1950 - 1974

MAKSUTASE, milj. nmk¹

	1950			1951			1952			1953			1954		
	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot
Tavarakauppa (vientifob, tuonticif)	815	892	-77	1 869	1 555	+314	1 568	1 822	-254	1 316	1 219	+97	1 566	1 521	+45
Kaupan korj. erät	95	15	+80	127	11	+116	84	7	+77	1	17	-16	1	-16	+17
<u>Kauppataase</u> (vientifob, tuonticif)	910	907	+3	1 996	1 566	+430	1 652	1 829	-177	1 317	1 236	+81	1 567	1 505	+62
Kuljetus	104	40	+64	185	70	+115	182	78	+104	151	57	+94	163	59	+104
Matkustus	8	25	-17	13	64	-51	28	62	-34	20	50	-30	24	42	-18
Ulkom. edustus	6	4	+2	8	4	+4	11	4	+7	5	4	+1	6	4	+2
Vakuutus	15	27	-12	18	38	-20	24	41	-17	27	34	-7	28	37	-9
Sekalaiset	28	28	-	42	39	+3	54	43	+11	44	40	+4	52	43	+9
<u>Tavara- ja palvelutase</u>	1 071	1 031	+40	2 262	1 781	+481	1 951	2 057	-106	1 564	1 421	+143	1 840	1 690	+150
Pääomakorvaukset	-	24	-24	1	25	-24	2	30	-28	4	28	-24	4	28	-24
Tulonsiirrot	5	79	-74	5	125	-120	5	84	-79	5	2	+3	4	1	+3
A. VAIHTOTASE	1 076	1 134	-58	2 268	1 931	+337	1 958	2 171	-213	1 573	1 451	+122	1 848	1 719	+129
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
Pitkäaik. lainat nostot		+38	+38		+39	+39		+35	+35		+32	+32		+46	+46
kuoletukset		-39	-39		-97	-97		-48	-48		-36	-36		-44	-44
Pitkäaik. vientiluotot nostot															
kuoletukset															
Suorat sijoitukset Suomesta															
Suomeen															
Kansainväliset järjestöt	-	-	-	-94	+85	-9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muu pitkäaikainen pääoma	+2	-4	-2	+1	-5	-4	+1	-3	-2	+1	-3	-2	+1	-6	-5
B. PITKÄAIK. PÄÄOMAN TASE	+2	-5	-3	-93	+22	-71	+1	-16	-15	+1	-7	-6	+1	-4	-3

1. Saatatavat: lisäys -, vähennys +; Velat: lisäys +, vähennys -.

MAKSUTASE (jatk.)

	1950			1951			1952			1953			1954		
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
PERUSTASE (A+B)			-61			+266			-228			+116			+126
Tuontiennakot ja -velat	+9	+4	+13	-16	+16	-	-5	+18	+13	+11	-21	-10	+7	+11	+18
Vientisaatavat ja -ennakot		+51	+51		+62	+62		-108	-108		+1	+1		+41	+41
Talletukset	+3	+4	+7	-1	-4	-5	-3		-3	-1	-	-1	+3	-	+3
Valtio	+14	+1	+15	-	-1	-1	-4	-	-4	+4	-	+4	-	-	-
Valuuttapankit	-25	+4	-21	-48	+11	-37	+48	+45	+93	-8	-40	-48	+4	-6	-2
Suomen Pankki	+33	-1	+32	-52	+42	-10	+42	-75	-33	+23	+24	+47	-62	+8	-54
Virheell. ja tunnistamatt. erät			+3			+1			+53			-7			-28
C. LYHYTAIK. PÄÄOMAN TASE			+100			+10			+11			-14			-22
YLEISTASE (A+B+C)			+39			+276			-217			+102			+104
Valuuttapankkien valuuttavar. muutos ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Suomen Pankin valuuttavar. muutos, -51 josta	+12		-39	-230	-46	-276	+122	+95	+217	-58	-44	-102	-87	-17	-104
kulta	-18		-18	-29		-29	-		-	-		-	-11		-11
vaihdett. valuutat	..	..	-3	..	..	-31	..	..	+26	..	..	-38	..	..	-1
sidotut valuutat	..	..	-18	..	..	-216	..	..	+191	..	..	-64	..	..	-92
kultaosuus IMF:ssä															
D. KOKO KULTA- JA VALUUTTAVAR. MUUTOS	-51	+12	-39	-230	-46	-276	+122	+95	+217	-58	-44	-102	-87	-17	-104

	1955			1956			1957			1958			1959		
	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot
Tavarakauppa (vienti fob, tuonti cif)	1 812	1 769	+43	1 780	2 035	-255	2 124	2 279	-155	2 479	2 333	+146	2 672	2 668	+4
Kaupan korj. erät	3	7	-4	2	8	-6	2	6	-4	-11	6	-17	-13	8	-21
<u>Kauppatase</u> (vienti fob, tuonti cif)	1 815	1 776	+39	1 782	2 043	-261	2 126	2 285	-159	2 468	2 339	+129	2 659	2 676	-17
Kuljetus	223	79	+144	266	99	+167	306	123	+183	270	102	+168	294	120	+174
Matkustus	30	47	-17	29	48	-19	29	55	-26	40	74	-34	41	94	-53
Ulkom. edustus	7	4	+3	7	5	+2	15	8	+7	17	9	+8	18	10	+8
Vakuutus	31	39	-8	44	46	-2	56	53	+3	64	63	+1	78	69	+9
Sekalaiset	51	48	+3	45	42	+3	56	59	-3	66	56	+10	64	82	-18
<u>Tavara- ja palvelutase</u>	2 157	1 993	+164	2 173	2 283	-110	2 588	2 583	+5	2 925	2 643	+282	3 154	3 051	+103
Pääomakorvaukset	9	31	-22	9	34	-25	9	38	-29	11	49	-38	22	40	-18
Tulonsiirrot	5	1	+4	7	2	+5	6	1	+5	9	2	+7	9	2	+7
A. VAIHTOTASE	2 171	2 025	+146	2 189	2 319	-130	2 603	2 622	-19	2 945	2 694	+251	3 185	3 093	+92
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
Pitkäaik. lainat															
nostot		+67	+67		+64	+64		+82	+82		+104	+104		+122	+122
kuoletukset		-49	-49		-49	-49		-48	-48		-88	-88		-130	-130
Pitkäaik. vientiluotot															
nostot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kuoletukset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suorat sijoitukset															
Suomesta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-4	-	-4
Suomeen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kansainväliset järjestöt	-	-	-	-	-12	-12	-	-	-	-	-	-	-61	+45	-16
Muu pitkäaikainen pääoma	+5	-2	+3	+1	-8	-7	-29	+10	-19	+6	-12	-6	+11	-12	-1
B. PITKÄAIK. PÄÄOMAN TASE	+5	+16	+21	+1	-5	-4	-29	+44	+15	+6	+4	+10	-54	+25	-29

1. Saatavat: lisäys -, vähennys +; Velat: lisäys +, vähennys -.

MAKSUTASE (jatk.)

	1955			1956			1957			1958			1959		
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
PERUSTASE (A+B)			+167			-134			-4			+261			+63
Tuontiennekot ja -velat	-19	-2	-21	-	-5	-5	+9	0	+9	-19	+30	+11	-5	+8	+3
Vientisaatavat ja -ennakot	-	-33	-33	-5	-3	-8	-	+23	+23	-5	+43	+38	+5	+131	+136
Talletukset	-2	-	-2	-	-	-	-6	-	-6	+4	-	+4	+12	+1	+13
Valtio	-12	-	-12	+12	-	+12	-	-	-	-	-	-	-	+5	+5
Valuuttapankit	-20	+4	-16	+12	+6	+18	+14	-3	+11	-11	+5	-6	-1	+16	+15
Suomen Pankki	-49	+3	-46	+38	+32	+70	+10	+9	+19	-77	-33	-110	-53	-3	-56
Virheell. ja tunnistamatt. erät			-11			-26			+3			+17			-21
C. LYHYTAIK. PÄÄOMAN TASE			-141			+61			+59			-46			+95
YLEISTASE (A+B+C)			+26			-73			+55			+215			+158
Valuuttapankkien valuuttavar. muutos ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Suomen Pankin valuuttavar. muutos, josta	+6	-32	-26	+66	+7	+73	-20	-35	-55	-191	-24	-215	-158	-	-158
kulta	-9	-	-9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-9	-	-9
vaihdett. valuutat	..	..	-11	-34	-	-34	-21	-	-21	-94	-1	-95	-185	-	-185
sidotut valuutat	..	..	-6	+100	+7	+107	+1	-35	-34	-97	-23	-120	+36	-	+36
kultaosuus IMF:ssä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. KOKO KULTA- JA VALUUTTAVAR. MUUTOS	+6	-32	-26	+66	+7	+73	-20	-35	-55	-191	-24	-215	-158	-	-158

	1960			1961			1962			1963			1964		
	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot
Tavarakauppa (vientii fob, tuonti cif)	3 165	3 403	-238	3 374	3 690	-316	3 533	3 929	-396	3 678	3 867	-189	4 132	4 816	-684
Kaupan korj. erät	-21	12	-33	-24	11	-35	-18	19	-37	-20	11	-31	-23	15	-38
<u>Kauppatase</u> (vientii fob, tuonti cif)	3 144	3 415	-271	3 350	3 701	-351	3 515	3 948	-433	3 658	3 878	-220	4 109	4 831	-722
Kuljetus	338	134	+204	374	143	+231	377	155	+222	408	165	+243	477	147	+330
Matkustus	53	126	-73	61	156	-95	78	190	-112	90	190	-100	107	222	-115
Ulkom. edustus	22	11	+11	24	15	+9	22	19	+3	23	20	+3	29	20	+9
Vakuutus	73	80	-7	88	87	+1	98	101	-3	121	111	+10	115	116	-1
Sekalaiset	82	75	+7	99	90	+9	168	97	+71	163	102	+61	150	113	+37
<u>Tavara- ja palvelutase</u>	3 712	3 841	-129	3 996	4 192	-196	4 258	4 510	-252	4 463	4 466	-3	4 987	5 449	-462
Pääomakorvaukset	29	46	-17	36	66	-30	26	73	-47	25	95	-70	28	129	-101
Tulonsiirrot	12	3	+9	12	5	+7	12	7	+5	13	7	+6	14	14	0
A. VAHTOTASE	3 753	3 890	-137	4 044	4 263	-219	4 296	4 590	-294	4 501	4 568	-67	5 029	5 592	-563
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
Pitkäaik. lainat															
nostot	-	+200	+200	-	+298	+298	-	+271	+271	-	+513	+513	-	+762	+762
kuoletukset	-	-116	-116	-	-124	-124	-	-134	-134	-	-164	-164	-	-228	-228
Pitkäaik. vientiluotot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nostot	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-33	-33	-33
kuoletukset	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+1	+1	+1
Suorat sijoitukset															
Suomesta	-6	-	-6	-9	-	-9	-6	-	-6	-17	-	-17	-28	-	-28
Suomeen	-	-	-	-	+15	+15	-	+3	+3	-	+3	+3	-	+18	+18
Kansainväliset järjestöt	-3	-	-3	-2	-	-2	-2	-	-2	-3	-	-3	-3	-	-3
Muu pitkäaikainen pääoma	+13	-12	+1	+13	-12	+1	+15	-19	-4	+16	-22	-6	+22	-19	+3
B. PITKÄAIK. PÄÄOMAN TASE	+4	+72	+76	+2	+177	+179	+7	+121	+128	-4	+330	+326	-41	+533	+492

1. Saatavat: lisäys-, vähennys +; Velat: lisäys +, vähennys -

MAKSUTASE (jatk.)

	1960			1961			1962			1963			1964		
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
PERUSTASE (A+B)			-61			-40			-166			+259			-71
Tuontiennakot ja -velat	+10	+130	+140	+2	-	+2	-12	-62	-74	+13	-122	-109	+10	+102	+112
Vientisaatavat ja -ennakot	-1	-57	-58	-1	+32	+31	-120	+77	-43	-18	-4	-22	+48	+7	+55
Talletukset	-3	+1	-2	-4	+6	+2	+8	+12	+20	-4	+9	+5	+5	+2	+7
Valtio	-36	-4	-40	-10	-4	-14	+39	-1	+38	+6	+18	+24	-	+18	+18
Valuuttapankit	-54	+17	-37	-22	+117	+95	-1	+141	+140	+14	-41	-27	-19	-18	-37
Suomen Pankki	-37	-1	-38	-34	-	-34	+39	-1	+38	+10	-2	+8	+46	-2	+44
Virheell. ja tunnistamatt. erät			+34			-3			+4			-26			+51
C. LYHYTAIK. PÄÄOMAN TASE			-1			+79			+123			-147			+250
YLEISTASE (A+B+C)			-62			+39			-43			+112			+179
Valuuttapankkien valuuttavar. muutos ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Suomen Pankin valuuttavar. muutos, +43 josta	+43	+19	+62	-12	-27	-39	+39	+4	+43	-113	+1	-112	-245	+66	-179
kulta	-9	-	-9	-19	-	-19	-45	-	-45	+1	-	+1	-79	-	-79
vaihdett. valuutat	+55	-	+55	+39	-	+39	+73	-	+73	-148	-	-148	-230	-	-230
sidotut valuutat	-3	+19	+16	-32	-27	-59	+11	+4	+15	+34	+1	+35	+64	+66	+130
kultaosuus IMF:ssä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. KOKO KULTA- JA VALUUTTAVAR. MUUTOS	+43	+19	+62	-12	-27	-39	+39	+4	+43	-113	+1	-112	-245	+66	-179

	1965			1966			1967			1968			1969		
	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot
Tavarakauppa (vientifob, tuonticif)	4 566	5 266	-700	4 819	5 524	-705	5 230	5 794	-564	6 874	6 711	+163	8 345	8 505	-160
Kauppan korj. erät	-24	21	-45	-35	18	-53	-36	22	-58	-42	19	-61	-49	23	-72
<u>Kauppatase</u> (vientifob, tuonticif)	4 542	5 287	-745	4 784	5 542	-758	5 194	5 816	-622	6 832	6 730	+102	8 296	8 528	-232
Kuljetus	509	168	+341	547	191	+356	603	187	+416	766	285	+481	896	317	+579
Matkustus	131	239	-108	149	245	-96	175	263	-88	282	290	-8	375	371	+4
Ulkom. edustus	42	29	+13	48	32	+16	33	25	+8	44	28	+16	38	31	+7
Vakuutus	118	130	-12	139	140	-1	173	167	+6	204	205	-1	191	190	+1
Sekalaiset	168	134	+34	169	159	+10	180	177	+3	227	267	-40	300	321	-21
<u>Tavara- ja palvelutase</u>	5 510	5 987	-477	5 836	6 309	-473	6 358	6 635	-277	8 355	7 805	+550	10 096	9 758	+338
Pääomakorvaukset	39	170	-131	34	184	-150	36	245	-209	71	347	-276	100	423	-323
Tulonsiirrot	14	13	+1	15	25	-10	22	25	-3	27	32	-5	113	41	+72
A. VAIHTOTASE	5 563	6 170	-607	5 885	6 518	-633	6 416	6 905	-489	8 453	8 184	+269	10 309	10 222	+87

	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
Pitkääik. lainat															
nostot		+434	+434		+518	+518		+910	+910		+1 245	+1 245		+1 055	+1 055
kuoletukset		-273	-273		-271	-271		-406	-406		-868	-868		-723	-723
Pitkääik. vientiluotot															
nostot		-71	-71		-95	-95		-79	-79		-209	-209		-254	-254
kuoletukset		+5	+5		+31	+31		+46	+46		+43	+43		+73	+73
Suorat sijoitukset															
Suomesta		-21	-21		-21	-21		-30	-30		-102	-102		-77	-77
Suomeen		+16	+16		+19	+19		+42	+42		+27	+27		+67	+67
Kansainväliset järjestöt		-2	-2		-185	+164		-4	-4		-2	-1		-13	-8
Muu pitkäaikainen pääoma		+31	-21	+10	+17	-23		+28	-23		+13	-19		+17	-36
B. PITKÄAIK. PÄÄOMAN TASE		-58	+156	+98	-253	+407		+523	+484		+386	+129		+355	+101

1. Saatavat: lisäys -, vähennys +; Velat: lisäys +, vähennys -.

MAKSUTASE (jatk.)

	1965			1966			1967			1968			1969		
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
PERUSTASE (A+B)			-509			-479			-5			+398			+188
Tuontiennakot ja -velat	+5	+141	+146	+20	+33	+53	-30	-82	-112	-30	+265	+235	-100	+384	+284
Vientisaatavat ja -ennakot	-94	+129	+35	-218	+104	-114	+14	-70	-56	-24	-40	-64	-239	-72	-311
Talletukset	-1	+7	+6	+2	+43	+45	+1	-51	-50	+1	+86	+87	+1	-17	-16
Valtio	+43	-18	+25	-	-	-	-	-24	-24	-	-	-	-	-	-
Valuuttapankit	-52	+27	-25	-10	+42	+32	+79	-32	+47	-5	-4	-9	-19	+6	-13
Suomen Pankki	+2	-21	-19	+28	+7	+35	+23	-2	+21	-56	-5	-61	-40	-6	-46
Virheell. ja tunnistamatt. erät			+58			+73			+71			+11			+69
C. LÄHYTAIK. PÄÄOMAN TASE			+226			+124			-103			+199			-33
Osoitetut erit. nosto-oikeudet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YLEISTASE (A+B+C)			-283			-355			-108			+597			+155
Valuuttapankkien valuuttavar. muutos +3	+124	+124	+127	+20	+14	+34	-118	+142	+24	+82	-15	+67	-168	-102	-270
Suomen Pankin valuuttavar. muutos, +196 josta	-40	-40	+156	+305	+16	+321	+84	0	+84	-652	-12	-664	+85	+30	+115
kulta	+6	-	+6	+123	-	+123	+2	-	+2	-1	-	-1	+1	-	+1
vaihdeett. valuutat	+211	+14	+225	+213	-4	+209	-69	-	-69	-651	-4	-655	+214	+6	+220
sidotut valuutat	+25	-54	-29	+23	+20	+43	+51	-	+51	-	-8	-8	+43	+24	+67
kultaosuus IMF:ssä	-46	-	-46	-54	-	-54	+100	-	+100	-	-	-	-173	-	-173
Erityiset nosto-oikeudet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. KOKO KULTA- JA VALUUTTAVAR. MUUTOS	+199	+84	+283	+325	+30	+355	-34	+142	+108	-570	-27	-597	-83	-72	-155

	1970			1971			1972			1973			1974		
	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot	Tulot	Menot	Netto- tulot
Tavarakauppa (vientii fob, tuonti cif)	9 687	11 071	-1 384	9 897	11 735	-1 838	12 082	13 107	-1 025	14 605	16 601	-1 996	20 686	25 666	-4 980
Kaupan korj. erät	-53	28	-81	-52	27	-79	-70	-20	-50	-80	-41	-39	-81	-68	-13
<u>Kauppatase</u> (vientii fob, tuonti cif)	9 634	11 099	-1 465	9 845	11 762	-1 917	12 012	13 087	-1 075	14 525	16 560	-2 035	20 605	25 598	-4 993
Kuljetus	1 116	400	+716	1 090	430	+660	1 196	465	+731	1 583	587	+996	1 866	791	+1 075
Matkustus	541	399	+142	724	477	+247	985	649	+336	1 162	822	+340	1 178	852	+326
Ulkom. edustus	43	35	+8	46	40	+6	61	45	+16	69	70	-1	59	87	-28
Vakuutus	240	232	+8	289	276	+13	365	334	+31	366	320	+46	393	375	+18
Sekalaiset	391	390	+1	461	414	+47	539	514	+25	606	622	-16	946	831	+115
<u>Tavara- ja palvelutase</u>	11 965	12 555	-590	12 455	13 399	-944	15 158	15 094	+64	18 311	18 981	-670	25 047	28 534	-3 487
Pääomakorvaukset	141	538	-397	188	665	-477	217	803	-586	266	1 019	-753	455	1 461	-1 006
Tulonsiirrot	35	53	-18	57	58	-1	132	90	+42	50	107	-57	59	128	-69
A. VAIHTOTASE	12 141	13 146	-1 005	12 700	14 122	-1 422	15 507	15 987	-480	18 627	20 107	-1 480	25 561	30 123	-4 562

	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
Pitkäaik. lainat															
nostot		+1 479	+1 479		+2 730	+2 730		+3 014	+3 014		+1 858	+1 858		+2 730	+2 730
kuoletukset		-694	-694		-855	-855		-1 228	-1 228		-1 366	-1 366		-1 537	-1 537
Pitkäaik. vientiluotot															
nostot	-358		-358	-376		-376	-609		-609	-314		-314	-599		-599
kuoletukset	+105		+105	+168		+168	+233		+233	+348		+348	+376		+376
Suorat sijoitukset															
Suomesta	-219		-219	-195		-195	-250		-250	-58		-58	-112		-112
Suomeen		+39	+39		+106	+106		+150	+150		+55	+55	+5	+132	+137
Kansainväliset järjestöt	-9	+1	-8	-20	-	-20	-32	+4	-28	-24	-4	-28	-45	+21	-24
Muu pitkäaikainen pääoma	+35	-49	-14	+43	-19	+24	+56	-34	+22	+14	-97	-83	+27	-51	-24
B. PITKÄAIK. PÄÄOMAN TASE	-446	+776	+330	-380	+1 962	+1 582	-602	+1 906	+1 304	-34	+446	+412	-348	+1 295	+947

1. Saatavat: lisäys -, vähennys +; Velat: lisäys +, vähennys -.

MAKSUTASE (Jatk.)

	1970			1971			1972			1973			1974		
	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto	Saata- vat	Velat	Netto
PERUSTASE (A+B)			-675			+160			+824			-1 068			-3 615
Tuontiennakot ja -velat	-100	+851	+751	+100	+287	+387	-300	+404	+104	-290	+44	-246	-1 200	+2 130	+930
Vientisaatavat ja -ennakot	+109	+128	+237	+230	-33	+197	-307	+217	-90	-754	+746	-8	-428	+765	+337
Talletukset	+2	-4	-2	-2	-8	-10	-21	+18	-3	-95	+44	-51	-3	+266	+263
Valtio	-50	-	-50	+8	-	+8	-121	-	-121	+39	-	+39	-4	-	-4
Valuuttapankit	-20	-8	-28	-48	-6	-54	+18	+12	+30	-7	-15	-22	-9	+31	+22
Suomen Pankki	+69	-	+69	-99	+13	-86	-181	-	-181	+32	-	+32	-173	-	-173
Virheell. ja tunnistamatt. erät			+155			+119			-57			+540			+765
C. LYHYTAIK. PÄÄOMAN TASE			+1 132			+561			-318			+284			+2 140
Osoitetut erit. nosto-oikeudet		-	+88		-	+85		+85	+85		-	-		-	-
YLEISTASE (A+B+C)			+545			+806			+591			-784			-1 475
Valuuttapankkien valuuttavar. muutos	-444	+462	+18	-418	+167	-251	-446	+126	-320	-211	+504	+293	-186	+922	+736
Suomen Pankin valuuttavar. muutos, josta	-576	+13	-563	-776	+221	-555	-65	-206	-271	+466	+25	+491	+429	+310	+739
kulta	+68	-	+68	-84	-	-84	-	-	-	+84	-	+84	-	-	-
vaihdeett. valuutat	-438	+29	-409	-607	-11	-618	+92	+13	+105	+601	+22	+623	+145	-3	+142
sidotut valuutat	-1	-16	-17	+1	+232	+233	-71	-219	-290	-219	+3	-216	+285	+313	+598
kultaosuus IMF:ssä	-107	-	-107	+13	-	+13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erityiset nosto-oikeudet	-98	-	-98	-99	-	-99	-86	-	-86	-	-	-	-1	-	-1
D. KOKO KULTA- JA VALUUTTAVAR. MUUTOS	-1 020	+475	-545	-1 194	+388	-806	-511	-80	-591	+255	+529	+784	+243	+1 232	+1 475

Liite 3

SUOMEN ULKOMAISET SAATAVAT JA VELAT VUOSIEN 1950 - 1974 LOPUSSA

SUOMEN ULKOMAISET SAATAVAT JA VELAT, milj. mk

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
<u>Pitkääikainen</u>										
saatava	10	105	105	105	105	105	106	147	147	208
velka	721	748	734	732	735	754	748	1 080	1 093	1 132
nettosaatava	-711	-643	-629	-627	-630	-649	-642	-933	-946	-924
<u>Lyhytaikainen</u>										
saatava	269	624	411	433	536	633	506	677	934	1 135
velka	230	310	285	205	226	167	204	271	304	466
nettosaatava	39	314	126	228	310	466	302	406	630	669
<u>Yhteensä</u>										
saatava	279	729	516	538	641	738	612	824	1 081	1 343
velka	951	1 058	1 019	937	961	921	952	1 351	1 397	1 598
nettosaatava	-672	-329	-503	-399	-320	-183	-340	-527	-316	-255
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
<u>Pitkääikainen</u>										
saatava	215	221	226	244	289	323	577	791	976	811
velka	1 215	1 403	1 544	1 904	2 422	2 583	2 992	4 576	4 955	4 995
nettosaatava	-1 000	-1 182	-1 318	-1 660	-2 133	-2 260	-2 415	-3 785	-3 979	-4 184
<u>Lyhytaikainen</u>										
saatava	1 214	1 300	1 296	1 389	1 544	1 469	2 087	2 666	3 389	4 274
velka	586	712	862	713	885	1 234	1 917	2 272	2 644	3 256
nettosaatava	628	588	434	676	659	235	170	394	745	1 018
<u>Yhteensä</u>										
saatava	1 429	1 521	1 522	1 633	1 833	1 792	2 664	3 457	4 365	5 085
velka	1 801	2 115	2 406	2 617	3 307	3 817	4 909	6 848	7 599	8 251
nettosaatava	-372	-594	-884	-984	-1 474	-2 025	-2 245	-3 391	-3 234	-3 166

	1970	1971	1972	1973	1974
<u>Pitkäaikainen</u>					
saatava	1 257	1 955	2 577	2 647	3 041
velka	5 780	8 408	10 544	11 271	12 592
nettosaatava	-4 523	-6 453	-7 967	-8 624	-9 551
<u>Lyhytaikainen</u>					
saatava	5 451	6 513	7 950	8 893	10 473
velka	4 950	5 748	6 392	7 741	12 221
nettosaatava	501	765	1 558	1 152	-1 748
<u>Yhteensä</u>					
saatava	6 708	8 468	10 527	11 540	13 514
velka	10 730	14 156	16 936	19 012	24 813
nettosaatava	-4 022	-5 688	-6 409	-7 472	-11 299

Liite 4

SUOMEN VALUUTTAVARANTO VUOSIEN 1950 - 1974 LOPUSSA, milj. mk

	Suomen Pankki	Muut valuutan- pitäjät ¹
1950	28	
1951	307	
1952	90	
1953	192	
1954	296	
1955	321	
1956	248	
1957	339	
1958	554	
1959	709	
1960	645	
1961	678	
1962	621	
1963	734	
1964	889	-73
1965	816	-154
1966	495	-188
1967	626	-296
1968	1 290	-363
1969	1 175	-93
1970	1 738	-111
1971	2 293	140
1972	2 564	460
1973	2 073	167
1974	1 334	-569

1. Pankkien ja valtion valuuttavaranto on saatavissa vuodesta 1964 lähtien.

Liite 5

SELITYKSIÄ KUVIOIHIN JA TAULUKKUIHIN

- Sivut 8, 10 ja 12 Taulukko ja kuvat perustuvat Suomen Pankin maksutasetilastoihin, jotka laaditaan pankin kansantalouden osastolla.
- Sivu 16 Vaihtotaseen ja valuuttavarannon osalta ovat lähteenä Suomen Pankin tilastot. Maksutasepolitiikan luonnetta kuvaava kuvion osa on vain suuntaa-antava. Ylöspäin suuntautuva nuoli osoittaa kysyntää tukevaa ja alaspäin suuntautuva nuoli kysyntää rajoittavaa politiikkaa. Vuosina, joina nuoli osoittaa sekä ylös että alas, on joko tapahtunut politiikan suunnanmuutos tai politiikan vaikutuksen suuntaa ei ole kyetty määrittämään.
- Sivu 18 Lisensiointitiedot on saatu osaksi julkaisusta "Kauppa- ja teollisuusministeriö 75 vuotta 1888-1938-1963", Helsinki 1964, ja osaksi Kauppa- ja teollisuusministeriön kauppaosaston tilastoista. Automaattinen lisensiointi tarkoitti tuontilupien välitöntä antamista anotun suuruisina, joten lisensianomuksilla oli tältä osin lähinnä vain tilastollinen merkitys. Tullinalennusaikataulut ovat lopullisia Suomen tuontiin sovellettuja aikatauluja. Tiedot tulleista ja tuontimaksuista on saatu ulkomaankaupan kuukausijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto I A).
- Sivu 20 Valuuttakurssi-indeksi perustuu 13 tärkeimmän valuutan keskimääräisiin myyntikursseihin, jotka on painotettu yhteen ko. maiden osuudella Suomen ulkomaankaupasta. Indeksä on laadittu Suomen Pankin valuuttapoliittisella osastolla.
- Sivu 24 Tavaroiden ja palvelusten viennin määrä osoittaa kansantulotilaston kiinteähintaisena lasketun tavaroiden ja palvelusten viennin vuosittaisia prosentuaalisia muutoksia. Suomen viennille tärkeiden OECD-maiden bruttokansantuotteen volyymin muutos saadaan painottamalla yhteen viiden tärkeimmän vientimaan bruttokansantuotteen määrän muutokset. Mukana ovat Iso-Britannia (paino .35), Ruotsi (.26), Saksan liittotasavalta (.19), Yhdysvallat (.12) ja Ranska (.08). Painot vastaavat vuoden 1969 viennin alueellista jakautumaa. Lähteenä käytetään OECD:n julkaisemia kansantulotilastoja.
- Vientimenestyksen kuvaajan avulla pyritään tuomaan esiin suomalaisten viejien markkinaosuuden todellinen kehitys. Sarja on laskettu Suomen Pankin kan-

santalouden osastolla vähentämällä Suomen viennin kasvuprosentista Suomen viennille tärkeiden maiden (13 OECD-maata) tuonnin kasvu, joka on painotettu Suomen viennin maa- ja tavarajakautumalla. Viennin kilpailukykyä kuvaava suhteellisten yksikkötyökustannusten indeksi on laskettu kansantalouden osastolla jakamalla tärkeimpien kilpailijamaiden (Suomen vientirakenteella ja kilpailijoiden markkinaosuuksilla painotettu) yksikkökustannusten indeksi vastaavalla Suomen indeksillä. Molemmat indeksit on ilmaistu samassa valuutassa ja perusvuotena on vuosi 1963.

- Sivu 26 Tavaraviennin hyödykejakautuma saadaan ulkomaankaupan vuosijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto IA) ja palvelusten vienti maksutasetilastosta.
- Sivu 28 Tavaroiden ja palvelusten tuonnin sekä bruttokansantuotteen kiinteähintaiset sarjat saadaan kansantulotilastosta. Tuonnin tulojousto on tavaroiden ja palvelusten tuonnin vuotuinen prosentuaalinen muutos jaettuna vastaavalla BKT:n muutoksella, ja tulojouston keskiarvot on laskettu 1950-, 1960- ja 1970-luvulta. Tuonnin osuus kokonaistarjonnasta tarkoittaa tavaroiden ja palvelusten tuonnin osuutta tavaroiden ja palvelusten tuonnin sekä BKT:n yhteismäärästä, so. kokonaistarjonnasta, molemmat kiintein, saman vuoden hinnoin laskettuna.
- Sivu 30 Tavaroiden tuonnin hyödykejakautuma saadaan ulkomaankaupan vuosijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto IA) ja palvelusten tuonti maksutasetilastosta.
- Sivu 32 Yksikköarvoindeksit saadaan ulkomaankaupan kuukausijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto IA). Vaihotosuhde lasketaan jakamalla viennin yksikköarvoindeksi tuonnin yksikköarvoindeksillä ja kertomalla tulos 100:lla.
- Sivu 34 Viennin ja tuonnin arvo sekä kauppataase, myös idänkaupan ja lännenkaupan osalta, saadaan suoraan ulkomaankauppatilastosta.
- Sivu 36 Tavarakaupan hyödykejakautuma SITC-ryhmittelyyn (Standard International Trade Classification) mukaan saadaan ulkomaankaupan vuosijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto IA). Kuviossa on ilmaistu viennin suhde tuontiin kussakin tavararyhmässä.
- Sivu 38 Viennin jakautuminen myyntimaittain ja tuonnin jakautuminen ostomaittain saadaan ulkomaankaupan vuosijulkaisusta (Suomen Virallinen Tilasto IA). EFTA-

ja EEC-kaupparyhmittymien osalta on käytetty 1960-luvun mukaista koostumusta.

- Sivu 40 Matkustustase, kuljetustase (cif) ja palvelustase (cif) saadaan suoraan maksutasetilastosta. Fob-taseet on laskettu ulkomaantalouden toimistossa. Laskelmissa on tuonnin cif-sisältö (rahdit ja vakuutukset) saatu vähentämällä Suomen ulkomaankauppatilastossa esitetystä tuonnin cif-arvosta OECD:n ja IMF:n kauppatilastoista saatu fob-määräinen muun maailman vienti Suomeen.
- Sivu 42 Tiedot on saatu maksutase- ja kansantulotilastoista.
- Sivu 44 Suhteellinen suhdannetilanne tarkoittaa kotimaisen ja ulkomaisen taloudellisen aktiviteetin vaihteluiden ajoittumis- ja voimakkuuseroa. Miinusmerkkinen luku kuviossa tarkoittaa sitä, että kotimainen taloudellinen aktiviteetti on ulkomaista voimakkaampaa, jolloin tuonti kasvaa vientiä nopeammin ja vaihtotase heikkenee. Suhteellinen suhdannetilanne on kuvattu ulkomaisen ja kotimaisen kysyntäpaineen erotuksena. Ulkomainen kysyntäpaine on Suomen viennille tärkeiden länsimaiden, so. Englannin, Ruotsin, Saksan liittotasavallan, Ranskan ja USA:n Suomen vientiosuuksin yhteenpainotetun (painot ks. kuvio s. 24) tavarantuonnin määrän vuosilta 1950-1973 lasketun logaritmissa trendin poikkeama. Kotimainen kysyntäpaine on puolestaan BKT:n vastaavalta ajalta lasketun logaritmissa trendin poikkeama.
- Vaihtotase prosentteina vaihtotaseen menoista vastaa sitä osaa vaihtotaseen menoista, joka on rahoitettava muulla tavoin kuin vaihtotaseen tuloilla. Vaihtotasetiedot saadaan maksutasetilastosta.
- Sivu 48 Pitkäaikaisten ulkomaisten lainojen käypähintaiset nosto- ja kuolelutustiedot on saatu Suomen Pankin ulkomaisten pääomanliikkeiden osastolta. Deflaattorina on käytetty ulkomaankauppatilastosta saatua tuonnin yksikköarvoindeksiä.
- Sivu 50 Kone- ja kalustoinvestointien arvo on saatu kansantulotilastosta ja pitkäaikaisten lainojen nostojen arvo Suomen Pankin ulkomaisten pääomaliikkeiden osastolta.
- Sivu 52 Pitkäaikaisen velan korot, kuolelutukset ja muut tiedot lainaehdoista on saatu Suomen Pankin ulkomaisten pääomanliikkeiden osastolta. Koko velanhoitorasite on laskettu kansantalouden osastolla laskemalla maksutasetilaston pääomakorvaustaseen summa ja pitkäaikaisten lainojen kuolelutukset (vientiluottojen kuolelutukset vähennettynä) yhteen ja suhteuttamalla summa vaihtotaseen tulojen arvoon.

- Sivu 54 Lyhytaikaisiin kauppaluottoihin luetaan enintään vuoden mittaiset vienti- ja tuontiluotot sekä kaikki viennin ja tuonnin ennakkomaksut. Sarjat on las- kettu Suomen Pankissa käyttäen hyväksi ulkomaan- kauppatilaston tietoja vietyjen ja tuotujen tavara- määrien arvoista ja valuuttatilaston tietoja makse- tusta viennistä ja tuonnista. Vertaamalla tavara- virta- ja maksuvirtasarjoja tietyltä vuodelta on saatu vienti- ja tuontiluottojen nettomuutokset. Jako saatavat/ennakot viennissä ja jako velat/ ennakot tuonnissa on arvioitu eri lähteistä saatu- jen lisätietojen avulla.
- Sivu 56 Tiedot Suomen Pankin ja muiden valuutanpitäjien va- luuttavarannosta on koottu Suomen Pankin vuosikir- joista ja Bank of Finland Monthly Bulletin -julkai- sun eri numeroista.
- Sivu 58 Tilasto Suomen ulkomaisista saatavista ja veloista on laadittu Suomen Pankin kansantalouden osaston ja ulkomaisten pääomaliikkeiden osaston yhteistyönä (vrt. liite 3).

Maksutasetilasto (liite 2)

Maksutasetilasto on laadittu Kansainvälisen Valuut- tarahaston suositusten pohjalta Suomen Pankin kan- santalouden osastolla. Laadintaperusteita on selvi- tetty sivulla 3, alaviitteessä 1 mainitussa Airikka- lan artikkelissa (ks. myös Balance of Payments Manual, 3rd edition, International Monetary Fund, Washington D.C. 1961). Vuosittainen maksutasetilas- to julkaistaan Tilastokeskuksen toimesta. Bank of Finland Monthly Bulletin -julkaisu sisältää niin- ikään maksutasetilaston (myös neljännesvuosittai- sena).

Ulkomaisten saatavien ja velkojen tilasto (liite 3)

Tässä julkaistava tilasto Suomen ulkomaisista saa- tavista ja veloista on laadittu Suomen Pankin ulko- maisten pääomaliikkeiden osaston ja kansantalouden osaston yhteistyönä. Tilasto on alustava.

Valuuttavarantotilasto (liite 4)

Kansainvälisessä maksutasekäytännössä ei ole täy- sin vakiintunutta valuuttavarannon määritelmää. Tässä julkaistava tilasto perustuu Suomen Pankin vuosikirjoissa julkaistuihin valuuttavarantotie- toihin.

Liite 6

KÄYTETTYJÄ LYHENTEITÄ

CECA	Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier (Euroopan Hiili- ja Teräsyhteisö)
CIF	Cost, Insurance, Freight (Kulut, vakuutus, rahti - kaupan toimitusehto)
EEC	European Economic Community (Euroopan talousyhteisö)
EFA, FINEFTA	Suomen ja EFTAn välinen sopimus, jolla Suomi assosioitui EFTAan v. 1961
EFTA	European Free Trade Association (Euroopan vapaakauppaliitto)
FOB	Free on board (Vapaasti aluksessa - kaupan toimitusehto)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus)
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development (Kansainvälinen Jälleenrakennuspankki, Maailmanpankki)
IDA	International Development Association (Kansainvälinen Kehittämisyhteisö)
IFC	International Finance Corporation (Kansainvälinen Rahoitusyhtiö)
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)

SDR   Special Drawing Rights
              (Erityiset nosto-oikeudet)

SEV   Soviet Ekonomitsheskoi Vzaimopomoshtshi
              (Keskinäisen taloudellisen avun neuvosto)

SITC   Standard International Trade Classification